

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Nina Oven

Vloge v družini in njihov pomen v odraslosti

Diplomsko delo

Ljubljana, 2019

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Nina Oven

Vloge v družini in njihov pomen v odraslosti

Diplomsko delo

Mentorica: doc. dr. Nina Mešl

Ljubljana, 2019

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici doc. dr. Nini Mešl za pomoč, potrpežljivost in strokovno vodstvo, sogovornikom, ki so bili pripravljeni podeliti svoje izkušnje, za njihovo sodelovanje, družini, ki me je spodbujala, da diplomsko nalogo dokončam, fantu za vse čaje in objeme ter prijatelju, ki mi je neštokrat pomagal s svojimi nasveti in pogovori. Veš, kdo si.

PODATKI O DIPLOMSKEM DELU

Ime in priimek: Nina Oven

Mentorica: doc. dr. Nina Mešl

Naslov diplomskega dela: Vloge v družini in njihov pomen v odraslosti

Kraj: Ljubljana

Leto: 2019

Št. strani: 115

Št. slik: 2

Št. tabel: 1

Št. prilog: 8

Št. virov: 29

Povzetek: V diplomskem delu pišem o doživljanju vlog v družini in njihovem pomenu za življenje in odnose izven družine v odraslosti. Osredotočila sem se na to, kako sogovorniki prepoznavajo in doživljajo vloge, ki so jih imeli v otroštvu in kako te izkušnje povezujejo z izkušnjami v odnosih v sedanjosti. Spraševala sem se, ali katere izmed vlog prepoznajo kot obliko psihičnega nasilja in kateri so bili tisti varovalni dejavniki, ki so blažili možni negativni vpliv vlog. Raziskovala sem vloge, kot jih je opredelil E. Richter in ki v vsakdanjem družinskem življenju pogosto niso ubesedene ter razvidne. Prav koncept razvidnosti v družini je tema, ki povezuje diplomsko delo skozi vsa poglavja. Raziskovanje vlog namreč prispeva k družinski razvidnosti in je ključna pri odkrivanju odnosne dinamike v družini. Ugotovila sem, da so določene vloge povezane z zavezništvom med starši in ohranitvijo medgeneracijskih razlik, te se namreč porušijo, ko je eden izmed staršev odvisen od svojih otrok in potrebuje njegovo čustveno oporo. Vloge so lahko neprimerne otrokovemu razvoju in starosti, a ni nujno, da na njem pustijo le negativne posledice, v določenih odnosih jih tudi krepijo.

Ključne besede: vloge, psihično nasilje, varovalni dejavniki, razvidnost, socialno delo z družino, perspektiva moči

ABOUT THE GRADUATION THESIS

Name and surname: Nina Oven

Mentor: doc. dr. Nina Mešl

Title: Family roles and their meaning in adulthood

Place: Ljubljana

Year: 2019

No. of pages: 115

No. of pictures: 2

No. of tables: 1

No. of appendixes: 8

No. of sources: 29

Abstract: In this bachelor's thesis, I researched how we experience family roles and how they affect our adult lives and relationships outside the family. I focused on how the subjects recognize and experience family roles from their childhood, as well as how they link these experiences to relationships in their adult lives. I questioned whether they identify any of the family roles as a form of psychological violence and what the protective factors which lessened their possible negative influences were. I researched the roles determined by E. Richter, which are often not talked about nor evident, and we are therefore usually not aware of them. This concept of transparency is a recurring theme throughout the thesis. Studying family roles not only contributes to their transparency, it is also important for researching family dynamics. I discovered that certain roles are connected with the alliance between parents and the protection of generational differences, which tend to disappear if parents become dependent on their children and require their emotional support. Additionally, some family roles can also be inappropriate for the child's age and development, however, it is not necessary that they are exclusively harmful to the child, as they can, in some cases, strengthen it.

Keywords: roles, psychological violence, protective factors, transparency, family social work, strength perspective

KAZALO VSEBINE

1	TEORETIČNI UVOD	1
1.1	Teorije o družinskih procesih	1
1.1.1	Socializacija v družini	1
1.1.2	Vloge v družini	2
1.1.3	Potrebe v družini.....	3
1.1.4	Komunikacija in reševanje konfliktov v družini	4
1.1.5	Struktura družine	6
1.2	Socialno delo z družino	7
1.2.1	Znanje za ravnanje in razvidnost družine	8
1.2.2	Prispevek družinskih terapij	9
1.2.2.1	T. Lidz: Temeljne značilnosti družine	10
1.2.2.2	H. E. Richter: Družinski član v vlogi razbremenjevalca konfliktov	12
1.2.3	Perspektiva moči in odpornost	13
1.3	Psihična oblika nasilja v družini	16
2	OPREDELITEV PROBLEMA.....	18
2.1	Raziskovalna vprašanja	18
3	METODOLOGIJA	19
3.1	Vrsta raziskava.....	19
3.2	Merski instrumenti in vir podatkov	19
3.3	Populacija in vzorec.....	19
3.4	Zbiranje podatkov	20
3.5	Obdelava in analiza podatkov	21
4	REZULTATI	22
5	RAZPRAVA	41
6	SKLEPI	47
7	PREDLOGI.....	48
8	UPORABLJENA LITERATURA	49
9	PRILOGE	51
9.1	Priloga 1: Smernice za intervju.....	51
9.2	Priloga 2: Kodirni sistem za raziskovalna vprašanja.....	52
9.3	Priloga 3: Analiza pogovora 1	54
9.4	Priloga 4: Analiza pogovora 2	65
9.5	Priloga 5: Analiza pogovora 3	75
9.6	Priloga 6: Analiza pogovora 4	86
9.7	Priloga 7: Analiza pogovora 5	97
9.8	Priloga 8: Zaključna tabela rezultatov	111

KAZALO SLIK

Slika 1.1: Dvodimenzionalna klasifikacija povezanosti in avtonomije.....	4
Slika 1.2: Spoprijemanje z naučeno nemočjo in krepitev odpornosti: dve ravni delovanja v socialnem delu	14

KAZALO TABEL

Tabela 3.1: Značilnosti vzorca.....	20
-------------------------------------	----

PREDGOVOR

V svoji diplomski nalogi z naslovom *Vloge v družini in njihov pomen v odraslosti* bom pisala o družini in procesih, ki se v njej dogajajo. Tema družine mi je zanimiva in privlačna, zares pa sem jo začela spoznavati šele ob začetku študija na Fakulteti za socialno delo. Ob prebiranju knjige *Psihologija družine*, avtorice Gabi Čačinovič Vogrinčič (1998, str. 249) sem se seznanila z različnimi družinskimi procesi, znanji iz različnih družinskih terapij in pomenom teh znanj za socialno delo z družino. Sam potek raziskovanja in pisanja diplomske naloge je bil zame težaven, saj sem hkrati odkrivala procese in dinamiko, ki se dogajajo v moji lastni družini. Lahko rečem, da mi je moja družina postala bolj razvidna, ravno razvidnost pa je ena pomembnejših tem v moji diplomski nalogi, saj je namreč pomemben del socialnega dela z družino, prav raziskovanje družinskih procesov namreč prispeva k večji razvidnosti družine. Pojem razvidnosti se torej nanaša na vse tiste značilnosti družinskega sistema, ki lahko postanejo del zavestne družinske stvarnosti.

O tem, kako ljudje prepoznavajo svoje vloge v otroštvu in kako se te prepletajo z njihovimi odnosi kasneje v odraslem življenju, nisem našla veliko literature, kljub temu pa se mi zdi tema pomembna, še zlasti na področju socialnega dela z družino, saj nam omogoča vpogled v to, kako različno ljudje dojemajo in prepoznavajo svoje družinske vloge iz otroštva. Tema je pomembna kot znanje za ravnanje v socialnem delu z družino in prispeva k večji družinski razvidnosti. Čačinovič Vogrinčič (2008a, str. 43) na primer piše o tem, kako lahko pogovor o vlogi očeta potegne za seboj pogovor o vlogi matere, pokažejo se razmerja med vlogama, različna videnja, različne interpretacije za nove vloge. S svojo diplomsko nalogo bi rada raziskala, na kakšen način se vloge, ki jih imajo ljudje v otroštvu, kasneje v odraslosti prepletajo z njihovim življenjem in odnosi. Nekatere vloge, ki jih imajo ljudje v otroštvu, so lahko neprimerne otrokovemu razvoju in starosti in nanj negativno vplivajo. Pripisovanje nekaterih vlog se lahko dojema kot psihično nasilje, v diplomski nalogi bom zato na kratko opisala značilnosti psihičnega nasilja.

Oseba povzroča psihično nasilje nad otrokom, ko namerno ali nenamerno zanika otrokove psihične in fizične potrebe, postavlja nerealna ali previsoka pričakovanja do otroka, otroka izkorišča za zadovoljevanje svojih čustvenih potreb, otroka sili v prevzemanje vloge odraslega, ustvarja neprestano napetost v odnosu, grdo govori o drugem staršu ali spodkopava avtoriteto drugega starša itd. (Hrovat, 2015, str. 23)

V današnjem času družina nima več ene same prave definicije, socialno delo poudarja, da se moramo družini pridružiti in jo razumeti tako, kot se je opredelila sama. V svojem diplomskem delu bom pisala o nekaterih konceptih, ki jih socialne delavke uporabljajo v socialno delovnem odnosu z družino. To so znanje za ravnanje, perspektiva moči in koncept odpornosti, vse pomembno prispevajo k drži socialne delavke, da se odpove svoji moči, da skupaj z družino raziskuje njihove vire in moči z namenom, da pridejo do zelenih rešitev in da zna v delovnem odnosu z družino uporabiti in podeliti z njimi tako znanje iz stroke socialnega dela kot iz drugih strok.

Odločila sem se, da bom v diplomskem delu za poimenovanje uporabljala ženski spol, a s tem ne izključujem moškega, saj je vsakokrat v besedilu zamenljiv.

1 TEORETIČNI UVOD

1.1 Teorije o družinskih procesih

V tem poglavju in nadaljevanju bom govorila o družini in o družinskih procesih. Ljudje smo rojeni v družinske skupine, v katerih večinoma ostanemo vključeni celo življenje, se v njih razvijamo, rastemo in na koncu tudi umremo. Tukaj upoštevam vse oblike družin in samodefiniranje družin. Švab (2001, str. 179) piše o tem, da je bila nedolgo nazaj v družbi za edino pravo obliko priznana le nuklearna družina, dandanes pa so družine zelo razgibane in kompleksne. Potek družinskega življenja posameznika se spreminja in je uokvirjen z družinsko preteklostjo, družinskimi nalogami v sedanjosti in s prihodnostjo, h kateri se oziramo. (Walsh, 2003, str. 375, lasten prevod)

Družina je ena izmed najstarejših oblik skupinskega življenja ljudi. Predstavlja temelj družbenega delovanja. Definicija družine in pravila družbenega življenja se vseskozi spreminjajo in razvijajo. Za socialno delo je družina pomemben vir in je hkrati tudi ciljna skupina socialnega dela. Socialno delo z družino ima namen, da družine podpre na tistih področjih, kjer družina tega sama še ne zmore. Tukaj je pomemben odnos, kjer se skupaj z družinami soustvarja nove in primernejše možnosti za njihovo nadaljnje delovanje. (Milošević Arnold in Poštrak, 2003, str. 31–33)

1.1.1 Socializacija v družini

V tem poglavju bom pisala o socializaciji v družin in o Stierlinovi definiciji socializacije in njegovem konceptu delegacije in nerešljivi drami ločitve staršev in otrok. V procesu socializacije otrok postaja član družbe. »Proces, v katerem se posamezniki naučijo kulture svoje družbe, imenujemo socializacija. Primarna socializacija, ki je verjetno najpomembnejši vidik socializacijskega procesa, poteka v otroštvu, navadno v okviru družine.« (Haralambos in Holborn, 1999, str. 12)

Socializacija je proces, preko katerega se družinski člani naučijo živeti drug z drugim in z družbo. Preko nenehnih interakcij si posameznik ustvari okvir za interpretacijo resničnosti, vrednot in pogledov ter okvir za interpretacijo pomenov, povezanih z dejanji posameznikov. Če je socializacija uspešna, prevzema vse interakcije, odnose med starši in otroki in s tem vpliva na družinsko interakcijo, razločevanje vlog in odločanje. (Constable in Lee, 2015, str.

92, lasten prevod) Družina je prvi socialni sistem, v katerem otrok živi. S svojimi značilnostmi vpliva na osebnost otroka v vseh obdobjih njegovega razvoja. Starši določajo svet, ki ga mora otrok ponotranjiti. Družba nudi otroku za socializacijo le eno možnost, tako da je svet, ki ga mora otrok ponotranjiti, posledično tudi edini. Otrokov svet se modificira trikrat, in sicer prvič s starši osebno, z njihovo lastno življenjsko zgodbo in zgodovino. Drugič se modificira za družbo, z razvojem osebnosti in znanj, potrebnih za uspešno vključitev v družbo. Tu se otrok vpelje v družbeno pričakovane vloge. Tretjo modifikacijo za družino mora otrok opraviti, da bi v njej našel svoje mesto. Otrok se mora naučiti vlog v družini. (Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 23–24)

Socializacija tako pomeni predvsem dodeljevanje vlog. Proces socializacije se lahko v družinskih skupinah iztiri, ko se dodeljevanje neformalnih družinskih vlog pomeša s formalnimi vlogami, ki jih od otrok pričakuje družba in okolica. Razlika med vlogo in delegacijo je, da vloga posamezniku še dopušča svobodo, delegacija pa ne več. Pojem delegacije zajema temeljno dramo vsake družine, to je drama ločitve staršev in otrok. Starši otroka delegirajo, mu dajo dovoljenje, da se osamosvoji. Samostojnost pa je navidezna in pogojna, saj je otrok poslan v samostojnost, a s poslanstvom, ki ga mora opraviti za starše. Hkrati mora oditi in ostati. Drama ločitve je nerešljiva, ker se družine ni možno osvoboditi. (Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 64–65)

Pri nerešljivi drami ločitve staršev in otrok sta pomembna še dva koncepta, in sicer koncept vezanosti in izrinitve. Če v odnosu prevladuje koncept vezanosti, pomeni, da se družine obnašajo, kot da je svet zunaj nevaren ter da sta varnost in zadovoljitev možni le znotraj družinske skupine. Ravno obratno pa pri konceptu izrinitve starši otroke dojemajo kot prepreko in jih silijo k čimprejšnji osamosvojitvi. V takem odnosu je otrok staršem odveč in ne dobi potrebne izkušnje, da je pomemben in zadosten. (Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 67–68)

1.1.2 Vloge v družini

V poglavju bom govorila o vlogah v družini in kako se oblikujejo. Posameznik z vlogo v družini prispeva svoj del k ohranitvi družinske skupine. H. E. Richter (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, str. 90) vloge v družini opisuje kot skupek zavednih in nezavednih pričakovanih vedenj, ki ga pripisujemo drug drugemu. Vloge, kot jih je definiral Richter, bom v poglavju Prispevek družinskih terapij bolj podrobno opisala.

Walsh (2003, str. 590–591, lasten prevod) piše, da so družinske vloge definirane kot ponavljajoči se vzorci vedenja, skozi katera družinski člani izpolnijo dane naloge družine. Obstaja pet pomembnih funkcij, ki so osnova za družinske vloge in ohranitev uspešno delujočega in stabilnega sistema. To so preskrba virov, spodbuda in podpora, osebna rast, seksualno zadovoljstvo med odraslima, vzdrževanje in vodenje družinskega sistema.

Dva pomembna vidika pri razumevanju vlog sta dodeljevanje vlog in odgovornost do vloge. Dodeljevanje vloge se sreča s številnimi izzivi, kot so: ali ima družinski član, ki mu je bila dodeljena vloga, moč in potrebne spretnosti, da to poslanstvo udejanji, ali je vloga primerna letom tistega, ki jo mora opraviti, ali je zahteva jasno izražena itd. Odgovornost do vloge se fiksira na procese v družini, da so izpolnjene vse potrebne naloge in funkcije. (Walsh, 2003, str. 593, lasten prevod)

Poznamo več oblik vlog v družini, to so lahko vloge, tradicionalno predpisane glede na spol, na primer vloge očeta, sestre, žene. Tu je treba poudariti, da spolne vloge in vzgoja v skladu z njimi niso več tako stroge in so postale precej manj pomembne, kot so bile včasih. Vloge lahko odstopajo od tradicionalnih vlog, to so posebne vloge, npr. vloga grešnega kozla, vloga zaveznika. Sama pod posebnimi vlogami mislim na vloge, ki v vsakdanjem življenju pogosto niso ubesedene in razvidne. (Collins, Jordan in Coleman, 2013, str. 268, lasten prevod)

Tomori (1994, str. 22) piše o tem, da družinska vloga lahko zelo odločilno vpliva tudi na to, kakšna vlogo bo človek prevzemal v odnosih z ljudmi zunaj družine. Vpliva na njegovo doživljanje in počutje v odnosih, v katere vstopa v življenju zunaj družinske sfere. Nekomu je vloga, ki jo je imel v družini, lahko v veliko prednost v življenju, drugemu pa zna zapletati vse, česar se loti.

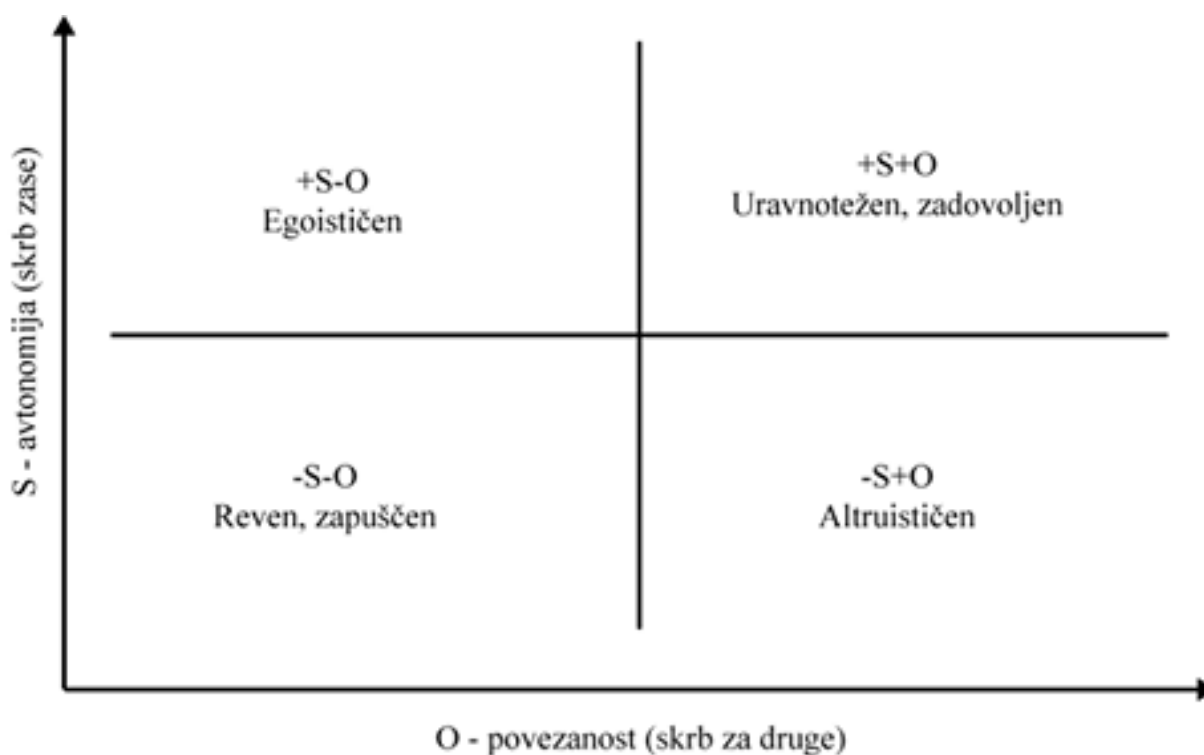
1.1.3 Potrebe v družini

V tem poglavju bom pisala o potrebah v družini. Družinska skupina naj bi vsakemu družinskemu članu zagotavljala zadovoljevanje potrebe po avtonomiji in potrebe po povezanosti. »Dvojnost našega obstoja ustvarja potrebo po avtonomiji in povezanosti z drugimi, pri čemer lahko trdimo, da je potreba po avtonomiji izraz naše celosti, potreba po povezanosti pa priča, da smo del nečesa.« (Vries in Bouwkamp, 2002, str. 24–25) Čačinovič Vogrinčič (2008b, str. 39–41) avtonomijo opiše kot močan občutek neodvisnosti, moči, zavedanje lastne kompetentnosti in nadzora nad lastnim delovanjem.

Posameznik potrebuje izkušnjo, da je potreben v svoji družini. (Vries in Bouwkamp, 2002, str. 25) Pripadnost in občutek povezanosti je temeljna potreba posameznika. Če ljudje večkrat doživijo izkušnjo odklonitve in izključenosti iz skupine, pridobijo občutek nevrednosti, kar začne krepiti negativno samopodobo posameznika. (Bouwkamp in Bouwkamp, 2014, str. 298)

Bouwkamp (kot navedeno v Velikonja, Grgurevič in Žemva, 1995, str. 17–18) poudarja, da potreba po avtonomiji obsega zadovoljitev lastnih potreb, kot so biti neodvisen, biti zadovoljen sam s sabo in imeti integriteto. Potreba po povezanosti vključuje željo biti dragocen drugemu, biti v pomoč, sodelovati z drugimi. Ti dve potrebi skušajo posamezniki uravnotežiti. Slika 1 prikaže, kako se potrebi po avtonomiji in povezanosti povežeta in kakšni so možni izidi pri tem.

Slika 1.1: Dvodimenzionalna klasifikacija povezanosti in avtonomije

(Velikonja, Grgurevič in Žemva, 1995)

1.1.4 Komunikacija in reševanje konfliktov v družini

V tem poglavju bom govorila o komunikaciji in reševanju konfliktov v družini. Ule (2005, str. 14) pravi, da je komuniciranje družbeni proces in ima notranje in zunanje smotre. Notranji so primerno izražanje komunikacijskih namer, uspešno sporazumevanje,

konstrukcija in reprodukcija simbolnih znakov. Zunanji so prenosilci sporočil med ljudmi, vzpostavljajo socialne odnose in njihovo ohranjanje. Je bistveni vidik našega odnosa z drugimi, način, kako komuniciramo, začnemo razvijati z rojstvom; najprej opazujemo in komuniciramo z družinskimi člani, potem pa se komunikacija postopoma razširja in veča, v interakcijo stopamo še izven družine. (Day, 2010, str. 176, lasten prevod)

Satir (1995, str. 46–72) piše, da je vsak način komuniciranja naučen. Govori o štirih komunikacijskih vzorcih, s katerimi ljudje poskušajo obvladati negativne posledice stresa. To so pomirjanje, obtoževanje, računanje in odmikanje. Pomirjanje posameznik uporablja, da se drugi ne razjezi, obtoževanje, da ga drugi dojemajo kot močnega, pri računanju posameznik uporablja zastraševanje, pri odmičanju pa posameznik prezre grožnje in se obnaša, kot da je ni. Skynner (Bentovim, Barnes in Cooklin, 1982, str. 30) govori o tem, kako komunikacija poteka v družinah, ki znajo in zmorejo, in kako v družinah s številnimi izzivi. V prvi poteka komunikacija jasno, odprto, iskreno, živahno in spontano, v drugi pa zmedeno, neodločeno, kontradiktorno, velikokrat uporablja dvojna sporočila, kjer so v neskladju verbalna in neverbalna sporočila.

Pomembno je, kako družina funkcionira in opravlja s konflikti, saj so konflikti bistveni deli odnosov med posamezniki. »Sposobnost za konflikt pomeni pridobljeno, naučeno sposobnost posameznika, da zazna konflikt za motenimi interakcijami in komunikacijami, ga prepozna in se z njim sooči, da bi ga bodisi začel reševati bodisi zmožni živeti z njim. Sposobnost za konflikt je kompetenca 'osveščenosti o problemih', ki so globlji od vsakdanjih, običajnih, dostopnih skrbi.« (Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 228) Sposobnost za konflikt otroka usposobi, da pričakovanja, potrebe staršev ne vzame za samoumevna, temveč da razume razdvojenost in večpomenskost teh potreb, da zadrži to konfliktnost in jo tudi učinkovito razmeji od staršev. Sposobnost za konflikt tako otroku omogoči, da se s konfliktom spoprime ter sooči, pri tem pa ne prenese krivde nase. (ibid.)

V nadaljevanju bom pisala o strukturi družine, v kateri je pomembna komunikacija in interakcija med družinskimi člani, pomembno je, kako komunikacija poteka, ali je jasna ali zmedena. Družinska skupina namreč deluje na principu izmenjavanja povratnih informacij, da se skupina lahko ohrani in stremi k istemu cilju.

1.1.5 Struktura družine

V tem poglavju bom pisala o strukturi družinskega sistema. Skynner (Bentovim, Barnes in Cooklin, 1982, str. 7–9) poudarja tri elemente družinskega sistema, to so meje, podsistemi in hierarhija.

Meje med sistemi se pojavijo, ko se dva ali več sistemov ali podsistemov srečajo. Lahko so toge in nefleksibilne ali pa jasno določene in prepustne. Kje in kakšne so meje, lahko razumemo, ko raziskujemo družinska pravila. (Day, 2010, str. 43–44, lasten prevod).

Meje so pravila, ki določajo, kdo v podsistemi sodeluje in na kakšen način. Izjemno toge in nefleksibilne meje so značilne za nepovezane družinske sisteme, zelo šibke in preveč odprte pa za vpletene družine. Nepovezani podsistemi imajo možnosti za motnje, tak sistem se ne odziva na spremembe, ko se pokaže potreba po tem. Vpletena družina pa se na vsako spremembo odzove prehitro in preveč intenzivno. Jasne, točno določene in ravno prav odprte meje omogočajo uspešno interakcijo med podsistemi. (Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 85)

Vsak družinski sistem deluje skozi podsisteme, npr. partnerski, starševski. V vsakem ima drugačno moč in funkcijo. Družinski sistem je usmerjen k cilju in uporablja povratne informacije, ki družini zagotavljajo homeostazo in stabilnost, sporočajo, da je sprememba možna. (Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 91) »Družinski podsistemi so pogosto organizirani okoli spola, starosti in moči, da jih naštejemo le nekaj.« (Collins, Jordan in Coleman, 2013, str. 84, lasten prevod) Da družina lahko preživi, doseže svoje cilje in s spremembami tudi raste, potrebuje red, stabilnost in doslednost. Homeostaza je potreba družine, da ostane stabilna in uravnotežena v svojih odnosih. Ko družina napreduje skozi različne življenjske prelomnice in spremembe (krize), se spreminjajo tudi naloge in pravila. (op. cit., 2013, str. 75, lasten prevod)

Vsak posameznik išče in se pogaja za svoje mesto v družini. Njegovi cilji, potrebe morajo biti potrjeni in se ujemati z že vzpostavljenimi cilji družine. Posamezniki tako razvijejo različne strategije, ki so namenjene, da posamezniku zagotovijo mesto v družini. (Kantor in Lehr, 1975, str. 180, lasten prevod)

V prejšnjih poglavjih sem na kratko opisala nekatere procese, ki se dogajajo in so pomemben del družinskega sistema. Raziskovanje omenjenih procesov, ki se dogajajo v družini, socialnim delavkam in družinskim članom omogoča večjo razvidnost družine in so pomemben del socialnega dela z družinami.

1.2 Socialno delo z družino

V tem poglavju bom pisala o socialnem delu z družino. To je kompleksen in pomemben del socialnega dela, ki zahteva od socialne delavke veliko znanja o družini in o procesih znotraj družine. Raziskovanje in odkrivanje družinske resničnosti skupaj z uporabniki pripomore k večji razvidnosti družin, kar je tema moje diplomske naloge, kjer raziskujem, kako vloge in njihov vpliv prepoznavajo moji sogovorniki.

Socialno delo z družinami zajame vso pluralnost družinskih oblik in procesov preoblikovanja in spreminjanja družinskega življenja. Švab (2001, str. 178–179) pravi, da ne obstaja ene očitne definicije družine in da je niti ne potrebujemo. Socialna delavka se mora pridružiti definiciji družine, s katero se je sama družina definirala, in skupaj z njo raziskovati značilnosti in spremembe družinske skupine. (Čačinovič Vogrinčič, 2016, str. 22)

»V procesu pomoči pri socialnem delu z družinami gre za raziskovanje dobrih izidov za vse udeležene v problemu. Delamo z družino in s posameznikom. Cilj nikoli ni varovanje družine za vsako ceno, temveč odkrivanje boljših pogojev za življenje posameznika v družini ali zunaj nje oziroma za podporo družini, da se kot skupnost ohrani, preoblikuje ali razide.« (Čačinovič Vogrinčič, 2008a, str. 27)

Čačinovič Vogrinčič (2008a, str. 33) socialno delo z družino definira kot vzpostavljanje delovnega odnosa za izviren delovni projekt soustvarjanja rešitev kompleksnih problemov družine oziroma njenih članov. Delovni odnos je odnos pomoči, ki je potreben za to, da lahko uporabniki in socialne delavke začnejo proces pomoči. (Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2005, str. 7–9)

Madsen (2014, str. 388, lasten prevod) piše o tem, da se morajo socialne delavke v delovnem odnosu osredotočiti na tukaj in zdaj in ne na tisto, kar bi lahko bilo. Poudarek morajo dati virom in iznajdljivosti družine, njihovih težav pa ne ignorirati ali zmanjševati.

Socialne delavke se ne osredotočajo samo na vedenje in probleme posameznika v družini. Razumeti morajo celotno družino, kaj se dogaja v njej, kakšni so komunikacijski vzorci, pravila, odnosi in vloge. Kako ljudje vplivajo drug na drugega, se kaže v obliki predvidljivih in ponavljajočih se vzorcih. (Collins, Jordan in Coleman, 2013, str. 70, lasten prevod)

Socialne delavke, ki delajo z družino, uporabljajo princip dvotirnosti. Delo na prvi ravni, kjer socialne delavke nudijo zunanjo pomoč, ni dovolj. Potrebno je tudi na drugi ravni, to je pomoč pri reševanju notranjih konfliktov v družini. Družini se pridružijo in jo sprejmejo takšno, kot je, ne smejo soditi, kakšna bi morala biti. V procesu soustvarjanja rešitev imata tako družina kot strokovna delavka nalogo, da raziskujeta razvidnost družine, ki jo družinski

člani potrebujejo, da odkrijejo svoje vire moči, kompetence in tako postanejo močnejši (Čačinovič Vogrinčič, 2008a, str. 29–32). Mešl (2008, str. 115) piše, da je naloga socialnih delavk, da družini priskrbi pravice, ki ji pripadajo, a to ni vse, z njo mora vzpostaviti delovni odnos, zato da ustvari pogoje za soustvarjanje rešitev in pogoje za spremembe, ki jih družina potrebuje.

1.2.1 Znanje za ravnanje in razvidnost družine

V tem poglavju bom pisala o znanju za ravnanje in o razvidnosti. Teme lahko postanejo razvidne, ko jih socialna delavka raziskuje skupaj z družino. Razvidnost družina potrebuje, da odkrije in mobilizira svoje vire moč. Čačinovič Vogrinčič in Mešl (2019, str. 74) omenita, da je temelj socialnega dela z družino znanje za ravnanje, strokovno znanje o družini in njenih procesih, ki ga podelimo z družino in tako prispevamo znanje v procesu soustvarjanja razvidnosti.

Znanje za ravnanje je koncept, ki govori o posebnosti v socialnem delu razvitega znanja in o posebnosti ravnanja z njim. Znanje za ravnanje spodbuja socialno delavko, da podeli način ravnanja, tako da skupaj z družino soustvari uspešno delo. Koncepti pomoči, ki ostanejo le v glavah socialnih delavk so neučinkoviti, dokler ne pridejo do uporabnikov. (Čačinovič Vogrinčič, 2008a, str. 21–28) »V moji interpretaciji gre za dva sklopa znanj. Prvi sklop bi poimenovala sklop socialnega dela, drugi sklop pa uporabo strokovnih znanj v procesih podpore in pomoči.« (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, str. 51)

Pomembno je torej, da ima socialna delavka znanje o družini in drugih procesih, pomembnih za socialno delo, da ga vnese v delovni odnos in pripomore k razvidnosti družine. Sem sodi poznavanje zakonodaj, institucij, psihologije družine, družbenih razmer, v stroki priznanih in primernih oblik ravnanja in pluralnosti družinskih oblik ter sprejemanje le-teh. (Čačinovič Vogrinčič, 2008a, str. 29)

Delo na drugi ravni je pomembno, saj tam socialne delavke nagovarjajo družinsko dinamiko in uporabljajo znanja iz družinske terapije. Teme iz družinske psihologije, npr. pogovor o pravilih, komunikacijskih vzorcih, potrebah, vlogah ipd., so možni viri, ki prispevajo k družinski razvidnosti in izrazijo možne dobre izide. (Mešl, 2008, str. 129–153)

Čačinovič Vogrinčič (1998, str. 124) pravi, da razvidnost v socialnem delu z družinami pomeni poimenovanje, odkrivanje in opozarjanje na značilnosti psihodinamičnih procesov, ki se dogajajo znotraj družine. Pojem razvidnosti se torej nanaša na vse tiste značilnosti družinskega sistema, ki lahko postanejo del zavestne družinske stvarnosti.

Čačinovič Vogrinčič (2008a, str. 28–29) govori o tem, da se v delovnem odnosu z družino vodita dva procesa, prvi je, da se skupaj z družino ustvari izvirni delovni projekt pomoči, kjer se postavi instrumentalna definicija problema in se soustvari rešitev, drugi pa je proces raziskovanja, samoraziskovanja in soraziskovanja družine skupaj z družino. Socialno delo z družino se velikokrat ukvarja z različnimi kompleksnimi socialnimi stiskami družin, tu nastopi potreba po tem, da družina vidi v dogajanje znotraj sistema, da vidi kaj se dogaja v njej. V procesu raziskovanja mora družina postati bolj razvidna, tukaj socialne delavke sprašujejo po pravilih, ciljih, vlogah v družini, komunikacijskih vzorcih ipd., govor o tem pa prinaša nove izkušnje in poglede. Socialna delavka mora v delovnem odnosu znati ubesediti družinsko dinamiko in razvidnost vsakega člana posebej.

Čačinovič Vogrinčič (2008a, str. 43) piše o tem, kako lahko pogovor o vlogi očeta potegne za seboj pogovor o vlogi matere, pokažejo se razmerja med vlogami, različna videnja, različne interpretacije za nove vloge in spremembe. »Ko sistemi odnosov postanejo bolj razvidni, imamo priložnost raziskati tudi, kakšne spremembe potrebujemo, da nam bo v življenju dobro in bomo imeli več moči za spoprijemanje s problemi.« (Mešl, 2013, str. 359)

1.2.2 Prispevek družinskih terapij

V nadaljevanju bom pisala o dveh pomembnih prispevkih družinskih terapij za socialno delo, in sicer o procesih dela in o razumevanju družinske skupine. Družinska terapija je metoda obravnavanja težav v duševnem zdravju. Usmerjena je na družino kot celoto in ne samo na posameznika. Znanja iz družinske terapije in iz različnih konceptov o družini postavljajo pomembna vprašanja o tem, kako odnosi med družinskimi člani vplivajo na razvoj otroka, kako določeno ravnanje (na primer matere) vpliva na njegov razvoj. (Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 38)

»Mobilizacija družine, njene moči in virov je skupen element socialnega dela in družinske terapije, vendar je družinska terapija usmerjena zlasti v reševanje notranjih konfliktov družine in njenih članov oziroma v raziskovanje sprememb in podpore, ki jih ima sama družina za pomoč članu ali za spremembe v svojem sistemu.« (Čačinovič Vogrinčič, 2008a, str. 33) V družinski terapiji je poudarek na pomoči za potrebne spremembe v družinski skupini, v socialnem delu pa je osnova običajno kompleksni socialni problem, v kontekstu katerega se potem raziskuje in omogoča spremembe v družini. (ibid.)

Madsen (2014, str. 382–385, lasten prevod) piše o različnih oblikah družinsko usmerjenih storitvah, ki uporabljajo iste vrednote in načela v svojem delu kot socialno delo. Strokovna

delavka ima stališče »ne vem« in se družini pridruži v njihovi samodefiniciji. Vse oblike družinsko usmerjenih storitev v proces dela vpletejo družino, njene moči, vire in vrednote. Poudarek je na tem, da družine postanejo eksperti iz lastnih izkušenj, pomembno je načelo »nič o nas brez nas«, vendar krepitev in zvišanje glasu družine na eni strani ne pomeni zatiranja glasu strokovnih delavk na drugi, saj je njun odnos enakovreden. Skupne vrednote in načela družinsko usmerjenih storitev je Madsen (2014, str. 387, lasten prevod) na kratko povzel v štirih točkah:

- prizadevanje za kulturno radovednost in spoštovanje družin kot ekspertov iz lastnih izkušenj,
- verjeti v družine, njihove vire in iznajdljivosti, jih skupaj raziskovati in iskati,
- delati v partnerstvu skupaj z družino in jo upoštevati,
- vključevanje v prakse, kjer se krepi družino in poizvedovanje, ali naše delo odgovarja družinam.

Družinske terapije socialnemu delu prispevajo ideje in prakse, ki socialnim delavkam olajšajo in obogatijo delo z družinami. Madsen (2014, str. 391, lasten prevod) piše o sedmih prispevkih za proces dela v socialnem delu, to so metafora zgodbe, definicijske ceremonije, hoja in govor, ključni pomen vizije, novi načini razmišljanja in govora o problemih in močeh, moč poizvedovanja.

V nadaljevanju bom pisala o terapevtskih modelih T. Lidza in H. E. Richterja, ki uporabljata koncept socialne vloge. Njihovi koncepti socialnemu delu pomagajo razumeti družinsko skupino, uporabni so, ker prispevajo k večji razvidnosti družine.

1.2.2.1 T. Lidz: Temeljne značilnosti družine

V tem poglavju bom govorila o pogojih, ki morajo biti zagotovljeni v družini, da se lahko otrok v njej razvija. Poznavanje teh pogojev prispeva k uvidu v dogajanje v družini, povezani pa so tudi s pogoji, potrebnimi za socializacijo otrok.

V družini morajo biti zagotovljene temeljne značilnosti, da lahko ta zadovolji osnovne potrebe posameznika, da usmerja njegov razvoj in mu omogoči uspešno vključitev v družbo. Male skupine imajo težnjo, da razpadajo na manjše skupine, tako da se izključi osebo iz pomembnih odnosov in zaradi tega skupini grozi propad. Da bi skupina oziroma družina lahko preprečila težnjo po razpadu, potrebuje strukturo, pravila in vodenje. Naloga staršev je, da zgradita odnos, ki bo obema omogočil, da zadovoljujeta svoje potrebe in ohranita identiteto. Pomembno je, da sta si enotna. Starši morajo zadovoljiti osnovne potrebe otroka in

mu zagotoviti varnost in usmerjati njegov razvoj. Pri izpolnjevanju teh nalog sta lahko odvisna drug od drugega, pomembno pa je, da nista odvisna od svojih otrok. Vezi erotike in nežnosti ne smejo povzročiti, da se otrok fiksira na družino, ravno nasprotno, otrok se mora obrniti iz družine. Pomembno je, da se v družini vzpostavijo vloge, ki so v skladu s pričakovanji družbe, starši morajo otroku priskrbeti vstop v sistem norm in vrednot družbe, katere člani so. (Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 51–53) Lidz je v knjigi *Familie und psychosoziale entwicklung* (kot navedeno v Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 50–56) navedel tri pogoje, ki morajo biti zagotovljeni v družini, da se lahko otrok v njej razvija, in sicer zavezništvo med starši, ohranitev generacijskih razlik in sprejemanje vloge lastnega spola. Sama se bom v nadaljevanju osredotočila na dva pogoja, saj tretji pogoj (sprejemanje vloge lastnega spola) v današnjem času in razmerah neustrezno umesti obnašanje spolov, na tem mestu je pomembno predvsem spoštovanje in sprejemanje človeka samega in ne njegove spolne vloge. O tem piše tudi Čačinovič Vogrinčič (1998, str. 56), ko pravi, da se zdi v današnjih družbenih razmerah izhodišče o ohranitvi spolnih vlog konservativno in patriarhalno, poudarja, da je izkustvo, ki ga otrok potrebuje, predvsem izkustvo o spoštovanju in sprejemanju človeka.

Zavezništvo staršev pomeni, da starša drug drugega podpirata v svojih vlogah, upoštevata in spoštujeta drug drugega. V svojem odnosu do otrok upoštevata drug drugega, s tem pa svojih vlog partnerja in starša ne izključujeta. (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, str. 95) Kadar se starša ne podpirata, tekmujeta za otrokovo pozornost in v svojem odnosu do otroka razčiščujeta lastne konflikte, enotnosti med staršema ni. Otrok se mora v takih primerih odločiti za enega od staršev in drugega zavrniti, s tem pa mu ostanejo občutki krivde, otroka lahko s tem silita v vlogo razbremenjevalca konfliktov med njima, o čemer bom v nadaljevanju v poglavju 1.2.2.2 tudi pisala. Drugi pogoj je ohranitev generacijskih razlik, kar pomeni, da starši v procesu zadovoljevanja svojih potreb ne smejo postati odvisni od svojih otrok. Lahko in tudi zaželeno pa je, da so odvisni drug od drugega. Da se otrok počuti varnega in sprejetega potrebuje svojo odvisnost od staršev, s tem mobilizira vse svoje moči za lastni razvoj. Ta je ogrožen, če mora on staršem dajati čustveno oporo. Ohranitev generacijskih razlik je pogoj za to, da otrok oblikuje vlogo, ki ni v konfliktu z vlogo enega izmed staršev. Ko je eden izmed staršev sam v vlogi otroka in postane odvisen, se porušijo generacijske razlike, takrat starš ni primeren vzor za odraščanje. (Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 53–56)

1.2.2.2 H. E. Richter: Družinski član v vlogi razbremenjevalca konfliktov

V tem poglavju bom pisala o vlogah, kot jih je opredelil Richter (Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 57–58), ki pravi, da je vloga strukturirana skupnost zavednih in nezavednih pričakovanj staršev oziroma partnerja. Posameznika lahko sprejemanje ali pa dodeljevanje vloge kompenzacijsko razbremeni notranjih konfliktov. Namesto da bi se s svojimi lastnimi konflikti spoprijel, jih preslika v odnose s partnerjem ali otrokom in ga s tem manipulira kot nadomestni objekt zadovoljitve. Starši se tako s svojimi konflikti podzavestno obračajo na otroka s čustvi, ki niso namenjena njemu. Čačinovič Vogrinčič in Mešl (2019, str. 96) omenita, da se posameznik v družini s svojim konfliktom ne spopade sam, ampak ga vnese v odnose, v vedenje in pričakovanje v vlogi.

Richter govori o petih predpisanih vlogah, ki imajo v odnosih med družinskimi člani funkcijo zmanjšati pritisk notranjih konfliktov. Prva vloga je vloga substituta za partnerja. Starši v odnosu do otroka nezavedno prenesejo nerazrešene konflikte iz otroštva, otrok pa jih mora v vlogi starih staršev ali sorojenca razrešiti. Druga vloga je vloga kopije podobe, ki jo imajo o sebi starši. Naloga otroka je, da uresniči to samopodobo starša. Otrok v vlogi idealnega sebe je vloga, za katero starši pričakujejo, da bo otrok uresničil vse tiste cilje in ideale, ki jih sam zase ni. V vlogi negativne podobe, ki jo imajo o sebi starši, v otroku podzavestno išče grešnega kozla in ga izkorišča, da bi lahko izrinil nesprejemljivo podobo o sebi. Zadnja vloga je vloga zaveznika, potrebujejo ga starši, ki so vedno v boju in jim otrok služi kot podpora in zaveznik v teh bojih. (Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 58–59)

Tomori (1994, str. 25–112) piše o tem, da so lahko neizpolnjene čustvene potrebe, nerazrešeni konflikti razlog za to, da se eden izmed staršev ali oba čustveno preveč navežeta na otroke in jih bremenita s svojimi čustvenimi stiskami in konflikti. Lahko pretiravata z zaščito, zahtevami, pričakovanji ali čustvi. S tem ko partnerja poskusita rešiti svoj nefunkcionalni odnos in konflikte tako, da vanj vključita otroka in ga porabita kot posrednika, zaveznika ali grešnega kozla, škodita otroku in njegovemu odraščanju. Otrok takrat iz nezavedne težnje in potrebe, da bi rešil ravnotežje v družinskem sistemu, mnogokrat to vlogo tudi prevzame. Prevzeta vloga mu sicer daje občutek varnosti in mesta v družini, a se postopoma začnejo nabirati posledice tako znotraj kot izven družinske skupine. Otrok take izkušnje vgradi v svojo osebnosti in samopodobo in jih nosi s sabo v odnose z drugimi in v svojo lastno družino, ko odraste.

Za ustvarjanje samopodobe je odločilna vloga, ki jo ima otrok v družini, preko nje je namreč deležen številnih vzajemnih in skladnih sporočil o njem samem, ki se v različnih

situacijah ponavljajo. Pričakovanja družine pa niso enaka za vse družinske člane in tudi vsi družinski člani niso enako dovzetni zanje. (Tomori, 1994, str. 120)

1.2.3 Perspektiva moči in odpornost

V tem poglavju bom pisala o naučeni nemoči in konceptih socialnega dela, ki krepijo odpornost uporabnikov, eden izmed pomembnejših konceptov pri tem je perspektiva moči. Perspektiva moči in koncept odpornosti sta ključna za socialno delo z družino in tako pomembna tema moje diplomske naloge, saj v pristopu socialnega dela, ki temelji na moči in virih družine, družini in družinskim članom damo priložnost za spremembo in rast po krizah in jih usposobimo za premagovanje težav. (Mešl, 2013, str. 357)

Mešl (2013, str. 351–359) v članku Od razumevanja pojava naučene nemoči k razvijanju odpornosti v socialnem delu postavi tezo, da stroka in koncepti socialnega dela, kjer se procese podpore in pomoči soustvarja skupaj z vsemi udeleženci v izvirnem delovnem projektu pomoči, preprečujejo naučeno nemoč pri ljudeh in krepijo njihovo odpornost. Naučena nemoč je psihološko stanje, ki nastane kot posledica dogodkov, ki jih posameznik ni zmožen obvladovati, tudi ko se za to trudi. Nemoči se posameznik nauči, ko mu v poskusih, da bi se položaj spremenil, to spodleti, gre torej za prepričanje, da naše vedenje ne vpliva na izid. Kot je razvidno na sliki 2, procesi razvijanja odpornosti in preprečevanja naučene nemoči v socialno delovnem odnosu potekajo na dveh ravneh, in sicer na ravni soustvarjanja želenih rešitev in na ravni odnosov. Za mojo temo je pomembna predvsem druga raven, ki raziskuje razvidnost družine in njenih članov, več razvidnosti družini da priložnost, da ugotovi, katere so tiste vloge, pravila in komunikacijski vzorci, ki jih krepijo in podpirajo pri premagovanju izzivov, jim dajejo občutek spoštovanja in priložnost, da raziščejo, katere spremembe so potrebne, da pridobijo več moči za spoprijemanje z izzivi.

Slika 1.2: Spoprijemanje z naučeno nemočjo in krepitev odpornosti: dve ravni delovanja v socialnem delu

RAVEN DELA		Preprečevanje naučene nemoči in krepitev odpornosti
Prva raven	instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitev v delovnem odnosu:	• izkušnja odnosa: spoštljiv in odgovoren zaveznik in strokovnjak na podlagi osebnih izkušenj, • etika udeležnosti, • perspektiva moči, • soustvarjanje dobrih izidov, • izvirni delovni projekt pomoči
Druga raven	odnosna (družinska) dinamika:	• raziskovanje za več razvidnosti (razvidnost posameznika v sistemu, razvidnost družine ali skupine kot celote), • podpora za ohranjanje procesov, ki krepijo odpornost, • podpora za spremembe procesov za krepitev odpornosti.

(Mešl, 2013, str. 358)

»V socialnem delu zgolj razumevanje pojava nemoči ni dovolj, saj potrebujemo znanje za ravnanje, da lahko povečamo človekovo moč in spoštljivo razvijamo vire ljudi, saj izhajamo iz temeljne predpostavke, da so naši sogovorniki kompetentni za soustvarjanje rešitev.« (Mešl, 2013, str. 356) Sodobni koncepti socialnega dela temeljijo na procesu soustvarjanja rešitev, na poudarjanju pomembnosti uporabnikovih izkušenj, na spremembi poudarka primanjkljajev in patologije k perspektivi moči, to je konceptu, ki raziskuje in poudarja uporabnikove moči in vire. V prihodnost usmerjen sodelovalni in soustvarjalni odnos med socialno delavko in uporabniki ter predpostavka, da so uporabniki strokovnjaki iz lastnih izkušenj, obrača pozornost od tega, da uporabniku ali družini ni uspelo, k temu, da so lahko uspešni (op. cit., str. 357). Mešl in Kodele (2016, str. 53) pišeta, da se priložnost za raziskovanje virov moči družine ter razvijanje sodelovalnega odnosa, ki temelji na konceptu

odpornosti pokaže, ko se v procesih podpore in pomoči srečamo z ljudmi in ne le z njihovimi problemi.

Ravnati iz perspektive moči in uporabljati socialno delo, ki je usmerjeno na vire moči, pomeni, da delo socialnih delavk temelji na odkrivanju, raziskovanju, okrepitvi in uporabi virov moči uporabnika, da on lahko doseže svoje zastavljene cilje, sanje. Socialne delavke, ki uporabljajo perspektivo moči, se osredotočajo na vse možnosti in sposobnosti uporabnika in ne samo na njihove probleme, pozorne so na upanje, spremembe, pretekle dobre izide, raziskujejo uporabnikovo motivacijo, hobije, socialno mrežo, sanje, talente. (Saleebey, 2009, str. 1, lasten prevod)

»Glede na kompleksnost znanosti in stroke socialnega dela potrebujemo širše razumevanje, ki ga ponuja koncept odpornosti (Walsh 2003, 2006) in ki ga lahko uporabimo v različnih pristopih, temelječih na dodajanju moči« (Mešl, 2013, str. 357). Odpornost je sposobnost posameznika ali družine, da prenesejo in se zoperstavijo resnim življenjskim stiskam, krizam in prelomnicam, da si od teh izzivov tudi opomorejo in okrevaajo (Walsh, 2003, str. 399, lasten prevod). Koncept družinske odpornosti poskuša razumeti, kako lahko družine v vsej svoji drugačnosti preživijo in okrevaajo tudi po dolgotrajni izpostavljenosti veliki stiski in stresu. Koncept odpornosti potrjuje družinski potencial, da se obnovi, okreva in premaga vse izzive. Ima več prednosti, prva je, da se osredotoča na moči in vire, ki jih družine odkrijejo zaradi stresa, ki ga doživljajo zaradi dolgotrajne stiske, krize. Druga prednost je ta, da se domneva, da ni le enega preprostega modela za »zdravo« delovanje družine, ki bi ustrezalo vsem drugim družinam in njihovim okoliščinam. To delovanje, funkcioniranje družine je raziskano v kontekstu vsake družinske skupine posebej. Upoštevajo se družinske vrednote, njeni viri moči in omejitve ter krize in izzivi, s katerimi se je soočala. Tretja prednost govori o tem, da se procesi za optimalno funkcioniranje družinskih članov spreminjajo skozi čas, ko se pojavijo nove stiske, izzivi in se družine v skladu s tem razvijajo in rastejo. (Walsh, 2016, str. 16–18, lasten prevod)

Constable in Lee (2015, str. 16–17, lasten prevod) omenita, da pri odpornih družinah ne gre samo za to, kakšna je struktura družine, ampak tudi, kako se družinski člani skupaj naučijo spopadati in procesirati s svojim notranjim in zunanjim okoljem. Odporne družine, ki se znajdejo v krizi, skupaj postanejo močnejše. Razvijejo nove pomene, so v interakciji in se prilagajajo na situacijo, hkrati pa ohranjajo svojo vrednost. Družinski člani so sposobni komunicirati o svojih potrebah in reševati probleme. Družina ima različne sposobnosti:

- na stisko, v kateri se znajde, gleda kot na izziv, ki si ga delijo vsi člani družine,
- ima optimističen in pozitiven pogled na svet, situacijo,

- probleme rešujejo skupaj, drug z drugim sodelujejo,
- med seboj komunicirajo jasno,
- hitro se prilagodijo,
- socialne in ekonomske vire uporabljajo primerno njihovim življenjem.

1.3 Psihična oblika nasilja v družini

V tem poglavju bom pisala o psihični obliki nasilja v družini. Ta oblika je pogosto prezrta, ker je težko postaviti mejo, kdaj gre za psihično nasilje ali le vzgojo staršev. To omeni tudi Filipčič (2002, str. 159), ko pravi, da psihično nasilje, ki ni spremljevalec telesne ali spolne zlorabe, le redko pripelje do državne intervencije. Razlog za to je, da ni jasnih definicij, kdaj starši prekoračijo mejo vzgoje in tako škodijo otrokovemu telesnemu in psihičnemu razvoju. Selič (2004, str. 42) piše o tem, da naj bi bila družina zatočišče za družinske člane, kjer je vpliv formalnega in neformalnega družbenega nadzora manjši, ravno zato je zasebnost družine povezana z možnostjo nasilja. Odločila sem se, da temo diplomske naloge povežem s psihično obliko nasilja v družini, saj so lahko nekatere vloge za otroka škodljive, če so neprimerne njegovemu razvoju in starosti.

»Psihično nasilje nad otrokom je zloraba moči ene ali več oseb nad otrokom, ki poteka na besedni in/ali nebesedni ravni in otroka prestraši, poniža, razvrednoti. Otrok se zaradi doživljanja psihičnega nasilja počuti neljubljeno in nezaželeno, prestrašeno. Posledično je poškodovan otrokov občutek lastne vrednosti, kar negativno vpliva tudi na otrokovo samopodobo in samozaupanje.« (Hrovat, 2015, str. 22)

Oseba povzroča psihično nasilje nad otrokom, ko ga ustrahuje, žali, neprestano kritizira njegovo vedenje, mu povzroča občutek krivde, ga pretirano nadzoruje in omejuje, z njim manipulira, zanika njegove psihične in fizične potrebe, postavlja nerealna in previsoka pričakovanja, otroka izkorišča za zadovoljevanje svojih čustvenih potreb, ga sili v prevzemanje vloge odraslega, uporablja nenadne čustvene izbruhe, s katerim poveča nadzor in moč nad njim, uporablja tihe dneve kot obliko kaznovanja, grdo govori o drugem staršu, spodkopava avtoriteto drugega starša, namenoma uničuje odnos otroka z drugim staršem in povzroča nasilje nad drugo osebo vpričo otroka. (Hrovat, 2015, str.22–23)

»Nasilje nima enega samega obraza. Pravzaprav je na poseben in vedno tudi dolgoročen način nasilno vse, kar moti ali omejuje osebnostni razvoj človeka, mu ogroža oblikovanje pozitivne samopodobe, razdiralno posega v gradnjo posameznikove identitete in izkorišča njegovo nemoč in odvisnost.« (Selič, 2004, str. 43)

Posledice nasilja nad otrokom so zelo različne in odvisne od elementov. Odvisno od časa in oblike zlorabe, kako intenzivna je bila. Pomemben je tudi odziv okolice na nasilje, od podpore otrokove socialne mreže, otrokovih osebnostnih značilnosti in sposobnosti za soočenje s stresom itd. Najpogostejše posledice nasilja so slabše splošno zdravstveno stanje, preveč odraslo vedenje, razmišljanje o samomoru, povzročanje kaznivih dejanj, zloraba alkohola in drugih psihoaktivnih substanc, popolna podredljivost, težave pri vzpostavljanju in vzdrževanju zdravih in stabilnih odnosov, težave pri postavljanju in spoštovanju osebnih meja, strah pred izgubo ljubezni in pred kaznovanjem, izguba stika s sabo, motnje hranjenja, občutek strahu pred prihodnostjo, prekomerno učenje ali poslabšanje učnega uspeha, slaba samopodoba, občutek nesposobnosti, pretirana potreba po varnosti, zatiranje ali neprepoznavanje lastnih potreb, potrlost, občutek nemoči in neobvladovanja svojega življenja, pretirano sanjarjenje, napadi panike, pogosta jeza, občutek zapuščenosti, občutek sramu in krivde in tako dalje. (Hrovat, 2015, str. 46–55)

2 OPREDELITEV PROBLEMA

Ideja za raziskavo je nastala po spletu različnih okoliščin v daljšem časovnem obdobju. Med študijem socialnega dela sem se spoznala s socialnim delom z družino in njeno kompleksnostjo. Ob poudarjanju pomembnosti razvidnosti družine v socialnem delu z družino sem začela razmišljati, kako razvidna mi je lastna družina. Še posebej zanimiva mi je bila tematika družinskih vlog, kaj nam predstavljajo v življenju in kakšen vpliv imajo lahko na nas. Začela sem razmišljati, na kakšen način se moje vloge in pričakovanja v povezavi z njimi povezujejo z mojim življenjem in odnosi, a prav veliko nisem ugotovila, saj nisem imela dovolj poglobljenega znanja o temi in tudi lastna družina mi še ni bila razvidna v takšni meri, da bi si lahko na ta vprašanja odgovorila brez težav.

Med prebiranjem literature sem zasledila, da so lahko nekatere vloge, ki jih imamo v družini, tudi neprimerne otrokovi starosti in da lahko nanj negativno vplivajo. Zanimalo me je področje nasilja v družini, zato sem se odločila, da združim obe ideji in raziskavo vpliva vlog na življenje in odnose povežem s psihičnim nasiljem, da raziščem, če ljudje vloge, ki so jih imeli v otroštvu, prepoznajo kot obliko psihičnega nasilja. Zanimalo me je, katere vloge, ki so jih imeli v družini, ljudje prepoznajo in ali nekatere od teh vlog prepoznajo kot obliko psihičnega nasilja. Prav tako sem se spraševala, kako se te vloge prepletajo z njihovimi odnosi in življenjem zdaj, v obdobju mlajše odraslosti, in kateri so bili varovalni dejavniki, ki so jim pomagali pri manjšanju možnih negativnih vplivov vlog, ki so jih imeli v družini.

2.1 Raziskovalna vprašanja

1. Katere vloge sogovorniki prepoznavajo, da so jih imeli v otroštvu v družini?
2. Ali sogovorniki prepoznavajo nekatere svoje vloge v družini kot obliko psihičnega nasilja? Katere? Na kakšen način?
3. Kako sogovorniki prepoznavajo, da se vloge, ki so jih imeli v družini, prepletajo z njihovim življenjem in odnosi zdaj, v obdobju mlajše odraslosti?
4. Katere varovalne dejavnike sogovorniki prepoznajo, da so jim pomagali pri blaženju negativnih vplivov vlog, ki so jih imeli v otroštvu?

3 METODOLOGIJA

3.1 Vrsta raziskava

Raziskava je poizvedovalna, kvalitativna in empirična. Raziskovala bom štiri teme, in sicer: kakšne vloge so imeli sogovorniki v družini (vloge v družini), ali katero izmed vlog prepoznajo kot obliko psihičnega nasilja (psihično nasilje), kako so vloge vplivale na njihove odnose in življenje (preplet vlog in odnosov izven družine) in kateri so tisti varovalni dejavniki, ki so blažili možni negativni vpliv vlog (varovalni dejavnik). Cilj je prispevati k raziskovanju teme vlog v družini in njihovem vplivu, saj se mi zdi, da ta tematika še ni dovolj raziskana. Poizvedovalna raziskava je, ker se bom seznanila z osnovnimi značilnostmi problema, ki ga raziskujem. Podatke bom zbirala kvalitativno, in sicer preko intervjujev, ki jih bom opravila osebno. Empirična je, ker bom zbirala nove, neposredne podatke, s spraševanjem. (Mesec, 2009, str. 80–84)

3.2 Merski instrumenti in vir podatkov

Za pridobivanje podatkov bom uporabila metodo spraševanja, in sicer nestandardiziran intervju. Pri spraševanju bom uporabila vodilo za intervjuje, ki me bo usmerjalo pri pogovorih. Sestavila sem ga s pomočjo raziskovalnih vprašanj in teoretskega razumevanja problema. Vprašanja bom prilagajala vsakemu sogovorniku posebej in po potrebi dodajala vprašanja. Vodilo za intervjuje vsebuje vprašanja odprtega tipa. Vodilo za spraševanje bodo vsi udeleženci lahko prebrali in bo v času spraševanja na mizi.

3.3 Populacija in vzorec

Populacijo predstavljajo študentje Fakultete za socialno delo in študentje Fakultete za psihoterapevtsko znanost Univerze Sigmunda Freuda, stari od 18 do 26 let. Krajevna opredelitev populacije je Ljubljana, časovna pa oktober in december 2018. Vzorec je priložnostni, saj sem preko prijatelja, ki je v času raziskave študiral psihoterapijo, dobila kontakte sogovornikov, s katerimi sem se dogovorila za intervju. Prav tako je namenski, saj sem se za študente teh dveh fakultet odločila, ker menim, da so jim skozi proces študija vloge v družini postale bolj razvidne in so se o tematiki, ki jo bom raziskovala, tudi učili. Prav tako

menim, da jim bo zaradi znanja, ki so ga pridobili v času študija, lažje odgovarjati na občutljiva vprašanja. Značilnosti vzorca prikazujem v tabeli 3.1.

Tabela 3.1: Značilnosti vzorca

Oznaka pogovora	1	2	3	4	5
Spol sogovornika	M	Ž	M	Ž	M
Starost sogovornika	25	23	29	22	22
Študij	Fakulteta za psihoterapevtsko znanost Univerze Sigmunda Freuda	Fakulteta za psihoterapevtsko znanost Univerze Sigmunda Freuda	Fakulteta za psihoterapevtsko znanost Univerze Sigmunda Freuda	Fakulteta za psihoterapevtsko znanost Univerze Sigmunda Freuda	Fakulteta za socialno delo
Trajanje obiskovanja terapije	Da	Da	Da	Da	Ne

3.4 Zbiranje podatkov

Za pridobivanje podatkov sem uporabila metodo spraševanja, in sicer nestandardiziran intervju. Pripravila sem si vodilo za intervjuje, priloženo v prilogah (Priloga 1), ki me je usmerjalo pri pogovorih. Za srečanja s sogovorniki sem se dogovorila preko telefonskih sporočil. Vlogo spraševalca sem prevzela sama, spraševanje je bilo ustno in neposredno. Pogovori so potekali na različnih lokacijah v Ljubljani. Na začetku srečanja sem si najprej vzela nekaj minut za klepet, da sem se z njimi spoznala in vzpostavila pogoje za začetek intervjuja. Po uvodnih besedah in predstavitvi teme diplomske naloge pa sem začela s pogovori. Vsakega sogovornika posebej sem prosila za dovoljenje, da snemam pogovor preko aplikacije na telefonu. Vsi so v snemanje privolili. Pred začetkom pogovora sem sogovornikom zagotovila, da bodo vsi njihovi podatki ostali anonimni in da bo posnet pogovor ostal izključno v moji lasti. Prav tako sem imela vodilo za intervjuje ves čas na mizi, da so si sogovorniki lahko prebrali vprašanja, kadar koli so to želeli. Pogovore sem opravila s petimi osebami, trajali so od 40 do 60 min.

3.5 Obdelava in analiza podatkov

Najprej sem zapisala in uredila dobesečne prepise pogovorov. Pri tem nisem uporabila knjižnega jezika, saj sem želela, da se ohrani pristnost odgovorov. Pridobljene podatke sem sprva analizirala kvalitativno, začela sem z odprtim kodiranjem. Pogovore sem označila s številkami od ena do pet, nato sem začela iskati izjave, ki so bile pomembne za štiri vnaprej opredeljene raziskovalne teme. Pri tem sem naletela na več težav, ker sta se mi kontekst in smisel pogovorov, takoj ko sem jih razdrobila na manjše izjave, izgubila. Prav tako izjav nisem mogla uporabiti večkrat, raziskovalna vprašanja se namreč med seboj zelo povezujejo in posledično sem bila večkrat v dilemi, v katero izmed štirih tem naj razvrstim določeno izjavo, saj je podkrepila več tem hkrati. Pri omenjenih dilemah sem se časovno zelo zamudila, napredka pa ni bilo, zato sem se odločila za posvet z mentorico, ki me je usmerila, da naj zaradi tematike raziskovanja analiziram vsak pogovor posebej, kot zgodbo zase. Ponovno sem prebrala intervjuje in vsakega posebej barvno razdelila na štiri teme (štiri raziskovalna vprašanja). Nato sem napisala povzetke štirih tem za vsak pogovor posebej. Po napisanih povzetkih sem si naredila vnaprej pripravljen kodirni sistem za vsako raziskovalno vprašanje, ki je priložen v prilogah (Priloga 2) in me je usmerjal pri analizi pogovorov. Ko sem se lotila analiziranja vsakega pogovora posebej kot ločeno zgodbo od ostalih pogovorov, mi je bilo veliko lažje, saj mi je to omogočilo bolj celostno analizo primerov in tako meni kot naključnemu bralcu bolj razumljivo predstavitev raziskovane teme. S pomočjo vnaprej pripravljenega kodirnega sistema sem nato kodirala izjave, ki so sodile v določeno raziskovalno vprašanje. Izjave sem uporabila večkrat in na ta način res pridobila odgovore na vsa raziskovalna vprašanja. Izjavam sem pripisala oznake, ki so sestavljene iz številke izjave (I), številke pogovora, iz katerega je izjava (P), in številke raziskovalnega vprašanja, kamor sodi izjava (R), npr. I5 P4 R1. Izjavam sem nato prepisovala pojme, pojmom pa sem dodala še podkategorije. Podkategorijam sem pridružila kategorije samo pri temi vloge v družini, pri drugih temah to ni bilo smiselno oz. potrebno. Po končanem analiziranju vseh pogovorov sem rezultate strnila v zaključno tabelo, ki je priložena v prilogah (Priloga 8). Povzela glavne teme in značilnosti vseh petih pogovorov skozi štiri raziskovalna vprašanja. Glavne teme in značilnosti sem nato označila z oznakami izjav, ki podkrepijo rezultate.

4 REZULTATI

Pomembno je, da opozorim, da sta analiza in končni rezultati izključno moja interpretacija odgovorov, ki so mi jih podali sogovorniki, moj namen ni diagnosticiranje njihovih družin in vlog, ki so jih imeli. Tema, ki sem se jo odločila raziskati, je zahtevna in zapletena, saj na nek način ne sprašujem le po vlogah, ki so jih imeli, temveč tudi o odnosni dinamiki. V tako kratkem času, kot so trajali moji pogovori, človek ne more v celoti spoznati družinske resničnosti sogovornikov. Vsak človek drugače doživlja in razume vloge in vpliv, ki ga imajo nanj. V knjigi *Nasilje nad otroki: strokovne smernice za delo z otroki*, ki doživljajo zanemarjanje in/ali nasilje (Hrovat, 2015, str. 23) jasno piše, katere so oblike psihičnega nasilja, a je tanka in nejasna meja med psihičnim nasiljem in ravnanju staršev, ki so poskušali vzgajati otroke, kot so menili, da bo najbolje zanje. Nekateri so vloge prepoznali kot psihično nasilje, a so se zavedali, da starši tega niso delali zavedno in namenoma. Naj tu poudarim, da sem vloge interpretirala kot psihično nasilje s pomočjo vnaprej pripravljenega kodirnega sistema, ki temelji na teoriji o psihičnem nasilju, kot so jo podale avtorice knjige *Nasilje nad otroki* in ne trdim, da so posamezniki res doživljali psihično nasilje. V zaključni analizi, priloženi v prilogah (Priloga 8), lahko vidimo glavne značilnosti in teme vsakega pogovora posebej, ločene po štirih raziskovalnih tem. Rezultate gradiva sem se odločila podati na način, kjer na raziskovalna vprašanja odgovorim za vsak pogovor posebej, saj želim s tem zaokrožiti celoto vsakega pogovora posebej. Rezultate bom podkrepila z relevantnimi izjavami. Izjave sem, kjer se mi je zdelo potrebno, skrajšala in to označila s tripičjem. Izjave so v ležeči pisavi (za lažjo razločitev moje interpretacije od dejanskih izjav sogovornikov). Pojmi, ki sem jih pripisala izjavam in na podlagi njih oblikovala rezultate, so označeni s krepkimi tiskanimi črkami.

1. POGOVOR

- Vloge v družini

V prvem pogovoru lahko prepoznamo, da je sogovornik imel več vlog. Prvo, ki jo je sam izpostavil, je vloga, da ni imel vloge otroka. »*Tako, da ja, v bistvu imam občutek, da sem imel vedno vse druge vloge, sam ne vloge sebe, oz. ne vloge otroka. R: Če prav razumem kot brezskrbnega otroštva, da si samo otrok? Tako, tako, ja*« (I1 P1 R1). Med odraščanjem je čutil veliko **pritiska, da mora biti najboljši**, najbolj priden, da mame ne sme razočarati. Mama je imela do njega **previsoka pričakovanja**, prav tako sem v teh pričakovanjih

prepoznala vlogo idealnega sebe: »... načeloma se zdi zelo prijetno pa super fajn, ampak ni zaradi tega, ker sem pol v bistvu že od začetka čutu ta pritisk, da moram biti vedno priden, fajn, najboljši, najbolj, karkoli, vse sam, da je najbolj. R: Da je ne smeš razočarati? Na ta način? Tako, tako. V smislu, ja, da moram izpolniti vsa pričakovanja, vse, kar njej ni uspelo, moram jaz narediti« (I4 P1 R1). »Oziroma, da me je že takrat začela vzgajati v to, da bom jaz naredil vse, kar ona ni uspela narediti, oziroma da mi bo veliko boljše, kakor je bilo njej v življenju« (I3 P1 R1). Sam je izpostavil, da je prevzemal vlogo partnerja, da ji je nudil **čustveno oporo**, se z njo pogovarjal o njenih težavah. Tu sem prepoznala vlogo partnerja staršu. »... ko sem odrasčal, sem počasi prevzemal tudi vlogo partnerja, v smislu da sem ji nudil čustveno podporo, čustveno oporo, da sem bil za njo tam, da sem jo poslušal, ko je imela težave, se pravi ravno obratno, kakor bi moralo biti. Torej morala bi me mama poslušati moje težave, ne jaz njene« (I5 P1 R1). Povedal je, da je imel na neki način vlogo očeta do mlajšega brata, skupaj z mamo sta zanj **skrbela** in ščitila, da bi imel čim manj težav. »... dejansko tudi recimo pri vzgoji mlajšega brata, ki je sedem let mlajši. Se pravi, sem jaz tudi skrbel za to, da je hodil v vrtec oz. sem ga zjutraj peljal v vrtec, popoldne ga šel iskat, ko je bila mami v službi, sem recimo skuhal kosilo, da smo pol jedili ... R: Pol v bistvu so bile tvoje naloge v družini, da si skrbel za mlajšega brata? Tudi ja. R: Tudi, ko je bil na primer bolan? V bistvu ja, sva se tudi midva pogovarjala o tem, kaj bi bilo najboljšo za vzgojo brata« (I5 P1 R1). Vloga popolnega otroka se je kazala v tem, da je mami pomagal **skrbeti za družino in dom**, skrbel je za to, da mama z njim ni imela nič težav in skrbi, kar se povezuje s **previsokimi pričakovanji** mame. »... in da sem pomagal čimbolj, kolikor se je dalo, zato ker je bila mama samohranilka in je bila boga in ni mogla, oziroma ji je bilo težko in to sem pol zelo jaz prevzel. To sem prevzel, da sem probal čimbolj skrbeti za družino, za dom, in tudi za to da ni imela težav z mano, da ji je bilo prihranjeno to, da bi se morala zaradi mene sekirati, da bi mogla zaradi mene hoditi v šolo, da bi karkoli bilo narobe z moje strani. Tko, da na nek način vloga popolnega otroka tudi« (I5 P1 R1). Z očetom ni imel dobrega odnosa, ob njem je imel občutek, kot da je tujec. Tako oče kot mama sta mu večkrat povedala, kaj se je dogajalo v njunem odnosu, ko sta bila mama in oče še skupaj, je bil **priča prepirom** med njima, bil je **vpleten** v njun odnos. Prepoznala sem vlogo zaveznika, ki jo je imel, ko sta bila starša v konfliktih. »Ja, tudi mami mi je večkrat povedala kaj se je dogajalo, sicer sem jaz tudi spraševal, ampak vseeno, se mi zdi, da to ni bilo najbolj primerno, čeprav sem jaz želel vedeti. Obenem pa je pa tudi oče zelo hotel na neki način prikazati njegovo zgodbo, v smislu, da bi ga jaz potem sprejel, da bi imela boljši odnos, ampak je to delal na način, da je povedal mogoče, da mama tudi ni bila tako v redu, kot sem jaz mislil, tako na tak način sem izvedel

stvari, ki naj jih ne bi, no. Oziroma tudi, ko smo še živeli skupaj, sem tudi bil priča raznim zelo hudim prepirom in tako dalje na tak način« (I8 P1 R1).

- Psihično nasilje

V izjavah sem prepoznala več oblik psihičnega nasilja. Opisane vloge sogovornik doživlja kot psihično nasilje, saj meni, da ga je družina s temi vlogami in pričakovanji, ki so jih imeli, usmerila v to, kar so oni želeli, in ne v smer, kjer bi se lahko razvijal sam. »Brez dvoma doživljam vse te vloge, ki sem jih opisal kot psihično nasilje ... In zaradi tega so vse te vloge na nek način odstranile od tega, kar sem jaz bil na začetku, torej so me s temi vlogami družina usmerila v to, kar so oni želeli od mene, ne v to, kar bi jaz mogoče se brez tega razvijal, kar pomeni, da so na nek način spremenili moje življenje ... Plus to, da se mi zdi to neprimerno, da tvoj otrok skrbi za tvojega drugega otroka, da tvoj otrok skrbi za tvoje dobro počutje, da te posluša, tako« (I12 P1 R2). Kot obliko psihičnega nasilja sem prepoznala **postavljanje nerealnih in previsokih pričakovanj**, obnašal se je tako, kot je pričakovala mama, imel je občutke, da je ne sme razočarati (»Oziroma, da me je že takrat začela vzgajat v to, da bom jaz naredil vse, kar ona ni uspela narediti, oziroma da mi bo veliko boljše, kakor je bilo njej v življenju. Kar je v bistvu načeloma se zdi zelo prijetno pa super fajn, ampak ni, zaradi tega ker sem pol v bistvu že od začetka čutu ta pritisk, da moram bit vedno priden, fajn, najboljši, najbolj, karkoli, vse sam da je najbolj. R: Da je ne smeš razočarat? Na ta način? Tako, tako. V smislu, ja, da moram izpolnit vsa pričakovanja, vse kar njen ni uspelo, moram jaz narediti.« (I1 P1 R2)) in **postavljanje otroka v vlogo odraslega**, saj je skrbel za brata, dom, bil mami v podporo (»Na nek način, ja, sva ga ščitila obadva in to je bila tudi moja vloga, da sem ga ščitil in da sem pomagal čimbolj, kolikor se je dalo, zato ker je bila mama samohranilka in je bila boga in ni mogla, oziroma ji je bilo težko in to sem pol zelo jaz prevzel. To sem prevzel, da sem probal čimbolj skrbeti za družino, za dom, in tudi za to da ni imela težav z mano, da ji je bilo prihranjeno to, da bi se morala zaradi mene sekirati, da bi mogla zaradi mene hoditi v šolo, da bi karkoli bilo narobe z moje strani« (I9 P1 R2)). **Izkoriščanje otroka za zadovoljevanje svojih čustvenih potreb** sem prepoznala v tem, da je imel pri mami vlogo partnerja, da je poslušal njene težave, ji nudil čustveno podporo, skrbel za njeno dobro počutje. »Plus to, da se mi zdi to neprimerno, da tvoj otrok skrbi za tvojega drugega otroka, da tvoj otrok skrbi za tvoje dobro počutje, da te posluša, tako. R: Ja, ker če prav razumem, si ravno ti bil mami vedno v oporo in ti je tudi razlagala svoje težave? Tako, ja« (I10 P1 R2). Naslednja oblika psihičnega nasilja, ki sem ga prepoznala, je **povzročanje občutka krivde**. Med pogovorom je večkrat omenil, da je v otroštvu in med

odraščanjem doživljal občutke krivde, kadar ni izpolnil pričakovanj mame ali ko je ocenil, da česa ni naredil prav. Take občutke je doživljal že ob malenkostih, npr. ko se mu ni ljubilo pomiti posode takoj po kosilu. *»Ampak ves čas sem čutil odgovornost do praktično vsega, vedno sem moral imeti jaz občutek, da sem naredil največ, kar sem lahko. Občutil sem ogromno krivde in slabih občutkov, če nisem opravil svoje vloge oz. če nisem opravil svoje odgovornosti. Tako kot sva rekla, to je šlo celo v malenkosti, recimo da se mi po kosilu ni ljubilo pospraviti takoj posode, sem imel občutek, da sem slab sin, da sem razočaral vse okoli mene in to me je zelo obremenjevalo, ker sem vedno živel po pričakovanju drugih, ne po tem, kar bi jaz mogoče želel«* (I5 P1 R2). Zadnja oblika psihičnega nasilja, ki sem ga prepoznala, **je, da je starš grdo govoril o drugem staršu in spodkopavanje avtoritete drugega starša.** *»Ja, tudi mami mi je večkrat povedala, kaj se je dogajalo, sicer sem jaz tudi spraševal, ampak vseeno, se mi zdi, da to ni bilo najbolj primerno, čeprav sem jaz želel vedeti. Obenem pa je pa tudi oče zelo hotel na neki način prikazati njegovo zgodbo, v smislu, da bi ga jaz potem sprejel, da bi imela boljši odnos, ampak je to delal na način, da je povedal mogoče, da mama tudi ni bila tako v redu, kot sem jaz mislil, tako na tak način sem izvedel stvari, ki naj jih ne bi no. Oziroma tudi, ko smo še živeli skupaj, sem tudi bil priča raznim zelo hudim prepirom in tako dalje na tak način«* (I11 P1 R2).

- Preplet vlog in odnosov v življenju

Vloge so vplivale na sogovornikove partnerske odnose, tako da je do partnerke bolj **razumevajoč, potrpežljiv**, ima **občutek dolžnosti** do nje in ne naredi nečesa, za kar ve, da ji ne bi bilo všeč. *»Potem recimo tudi vloga partnerja ima še vedno vpliv na mene, predvsem zdaj ko sem v novi zvezi in opažam, koliko ima dejansko še vedno vpliva, da si recimo želim pomagati moji partnerki oz. čutim dolžnost, da jo vedno poslušam, da delam stvari namesto nje, da ji probam čimbolj olajšati življenje... R: Če razumem, da si ji vedno na voljo? Ja in da nikoli ne naredim nekaj, kar vem, da ji ne bo všeč ...«* (I1 P2 R3). Na njegovo življenje so vplivale tako, da ima **občutek**, da mora biti poseben, **najboljši**, ima občutek, da ne sme imeti težav. Prav tako je **prepričan vase**, kadar se pojavi kakšen izziv, **ne obsoja ljudi, težko govori o sebi** in težko prosi za pomoč. *»Ima vpliv tudi na to, da zelo težko govorim o sebi, zelo težko rečem, da nekaj potrebujem. Ker dobim občutek, da to ni moja pravica, da karkoli zahtevam, ampak je moja naloga to, da sem jaz tukaj za druge ljudi, kar se povezuje z izbiro poklica ...«* (I6 P2 R3). Na njegovo izobraževanje so vplivale tako, da je zaradi opisanih vlog izbral **študij** psihoterapije. V šoli nikoli ni imel težav, saj je bil **uspešen** in še zdaj je ambiciozen. *»Mogoče to, da mi nikoli ni bilo težko se izobraževati oz. delati v šoli. Tudi iz*

tega razloga, da ne bi razočaral, to je, da sem bil dosti uspešen zaradi tega, čeprav je bila mogoče motivacija malenkost neprimerna, ampak sem vseeno zadovoljen, da sem nekaj naredil ...» (I7 P2 R3). Na njegove odnose do ženskega in moškega spola so vloge vplivale tako, da je **težko prijatelj** z moškim spolom in ima več ženskih prijateljic. »Mhm, recimo zelo zanimivo je to, da imam večino ženskih prijateljic, da z moškimi nikoli nisem imel močnih prijateljskih vezi, kar se zelo povezuje s tem, da sem bil vedno z mamo, ne toliko z očetom« (I4 P2 R3). Pri prijateljskih odnosih težko zahteva osebni prostor zase in je **vedno na voljo**. »Zelo zanimivo je tudi to, da to zelo vpliva na prijateljske odnose, kjer imam veliko prijateljic, ki zelo potrebujejo pogovore oz. to, da jih jaz poslušam. V smislu tega, da zelo težko zahtevam prostor zase v prijateljskih odnosih, ampak sem vedno na voljo za reševanje težav ...« (I5 P2 R3).

- Varovalni dejavniki

Družbeni varovalni dejavniki, ki so sogovorniku pomagali pri blaženju možnih negativnih vplivov vlog, so **terapija**, študij, **uspešnost v šoli**, sprejetost v družbo in **sporočila**, da je **sposoben**. »Ja, zelo mi je pomagalo to, da sem bil v šoli uspešen oz. da sem bil doživet kot priden, pameten, sposoben, ker je tudi en vidik tega, da nimam tok težav z izzivi, ker sem vedno dobil sporočila, da zmorem in znam. R:S strani šole in družine? Tako ja. In od prijateljev in od sošolcev, tko« (I8 P1 R4). Osebni varovalni dejavniki, ki so mu pomagali, so **prepričanost vase**. »... jaz sem tudi imel vedno občutek, da sem dejansko zaradi tega v redu, ker sem izpolnjeval pričakovanja in sem vedel, da jih zmorem izpolniti. Kar pomeni, da tudi zdaj, ko se pojavi naloga ali pričakovanje, jaz ne dvomim v to« (I2 P1 R4). Zadnje času mu pomaga tudi **sprejemanje realnosti**. »Zdaj mi pomaga sprejemanje realnosti oz. to, da lažje vidim, kaj se dogaja, zakaj se dogaja in da imam dejansko zdaj več zavestne kontrole nad tem, kaj bom sprejel, kaj ne bom sprejel« (I6 P1 R4). Obrambni mehanizmi, ki so pomagali, so **zanikanje**, **humor** in **nadkompenzacija** na področju izobraževanja. »Obrambni mehanizmi so mi pomagali, predvsem humor, ki mi še vedno pomaga pri tem, da ne jemljem vseh stvari tako zelo resno oz. se znam v slabih trenutkih tudi nasmejati in videti smešne vidike« (I4 P1 R4).

2. POGOVOR

- Vloge v družini

V drugem pogovoru je sogovornica večkrat poudarila, da njena mama nanjo **prelaga konflikte, negativne občutke**. Prepoznala sem vlogo substituta za partnerja: »... na terapiji to predelujem, mami da prelaga name neko zavist, se pravi, da če jaz kaj boljšega naredim,

da ona vzame to pol, kot da je ona slabša ...» (I1 P2 R1). »... moja naloga z njo, da sem prevzemala njene konflikte pa probleme, pa probleme s samopodobo, da je name prenašala, čeprav se nisem tega zavedala« (I4 P2 R1). Imela je tudi vlogo grešnega kozla, saj je velikokrat morala prevzeti **krivdo**, tudi če ni bila kriva. »... če je kaj bilo, sem jaz kriva, čeprav nisem bila, torej vloga grešnega kozla. To je bilo velikokrat« (I2 P2 R1). V odnosu z očetom je bila **podrejena** njegovi besedi in volji. Imela je podrejeno vlogo. »... tako da je bila moja naloga zelo podrejena, tako kot so me vodili, tako kot so mi rekli, tako je bilo in tako mora biti, na ta način ...v smislu svobode pri besedah, pri konfliktih, ki so prišli, moj pogled na stvari ni imel veze, tako kot je ati videl, taka je bila absolutna resnica in moja beseda ne velja« (I5 P2 R1). Družina je imela zelo **visoka pričakovanja**, bilo je veliko **primerjanja** z bratom in sovrstniki, pričakovalo se je, da daš vedno čim več od sebe. »Ja, recimo tukaj je bila zanimivo izražena vloga, brat je zelo pameten, same petke, priznanja, popularen ... jaz sem se pa cele dneve rabila za trojko učit in tukaj so bila pričakovanja po eni strani še vseeno velika, ker se niso mogli sprijazniti, da ne bom imela petke, sicer sem še vseeno imela štirice, prav dobra, ampak zelo težko in po eni strani sem imela vlogo, da nisem tok pametna, po drugi strani so pa pričakovali da bi, ne« (I6 P2 R1). Oče je bil zelo **perfekcionističen**. »... zelo veliko je bilo perfekcionizma, z atijeve strani, on ima firmo in vedno je treba bit zdaj še boljši in isto je bilo pri nam, vedno si lahko še boljši, nikoli nisi dosti dober, vedno si lahko še boljši in to so bila pričakovanja povsod, na vseh področjih. Pač, da te je pohvalil, si bil v redu, ampak lahko bi pa še ne vem ...« (I7 P2 R1). Ima tudi vlogo mame **mlajši sestri**, kadar je doma, jo sestra bolj **upoštev**a kot mamo. Opazila je, da mama nanjo prelaga svojo nemoč pri vzgoji. »... je bilo definitivno nenormalno veliko tega, da sem bila njena mami in sem še vedno. Recimo se tukaj se zelo pozna, danes, ko sem doma, imam jaz več besede kot mami pri njej in mami celo kdaj reče, naj ji jaz rečem ali pa ji jaz vzgojno dam pa take stvari ...« (I10 P2 R1). **Podrejeno** vlogo je imela tudi do brata. »Aha ja, tekmovalnost, v bistvu je isto bilo, da je mogoče prevzel malo atijevo vlogo v smislu, da on je starejši in on pač je glavni ... On je imel glavno in zadnjo besedo ...« (I12 P2 R1).

- Psihično nasilje

V izjavah sem prepoznala več oblik psihičnega nasilja. Opisane vloge sogovornica prepozna kot psihično nasilje, ampak se zaveda, da so bile te vloge in dejanja s strani staršev nezavedna, z izjemo hitre jeze in vpitja očeta, ki je bilo z njegove strani zavedno. »Ja sploh, ko sem na terapiji in to predelujem sigurno, pač mi je recimo ravno ta njena zavist, ki se trenutno izraža dnevno, pa kako si lahko matka zavistna do otroka, kako lahko to prenašaš

name, samo to je pač itak regresija nazaj, po drugi strani pa pač vem, da ni ona zdaj psihično nasilje izvajala zanalašč, ne. To je bilo vse nezavedno iz njene strani. Tako, da ni zdaj, da bi jaz to dojemala, kot psihično nasilje, ker je bilo nezavedno, v tem smislu. Edino, mogoče je bilo, ne vem pri nas je fotr bil, pač ati je bil zelo hitre jeze in zelo glasen, in to je bilo dretje na polno in hitro je popizdil. Tukaj je bilo dosti psihičnega nasilja, ampak ja, no, to je bilo, ker pač tudi zavedal se je. Mislim, sej vem, še vseeno ni bil tak, da bi hotel kaj, ampak je pač videl tukaj not tudi nekaj dobro vzgojnega« (I6 P2 R2). Ena izmed oblik psihičnega nasilja, ki sem jo prepoznala, je **postavljanje nerealnih in previsokih pričakovanj**. »... in po eni strani sem imela vlogo, da nisem tok pametna, po drugi strani so pa pričakovali, da bi, ne? ... Pričakovanja ne vem, da daš zmerom čim več od sebe ... vedno je treba bit zdaj še boljši in isto je bilo pri nam, vedno si lahko še boljši, nikoli nisi dosti dober, vedno si lahko še boljši in to so bila pričakovanja povsod, na vseh področjih. Pač, da te je pohvalil, si bil v redu, ampak lahko bi pa še ne vem ...« (I1 P2 R2). Prav tako sem prepoznala **zavračanje in spodkopavanje otrokovega dojemanja realnosti**, saj ni imela svobode pri konflikth, njen pogled na svet ni pomemben (»Ja, ja, zelo malo je bilo tiste svobode, da bi pač lahko imela svojo besedo pa voljo. R: Svobode pri čem, če lahko tukaj kaj več poveš? Pri konflikth, pri besedah, ne mislim zdaj svobodo v umetnosti, na tem nivoju, ampak v smislu svobode pri besedah, pri konflikth, ki so prišli, moj pogled na stvari ni imel veze, tako kot je ati videl, taka je bila absolutna resnica in moja beseda ne velja.« (I4 P2 R2)), **postavljanje otroka v vlogo odraslega** (»... je bilo definitivno nenormalno veliko tega, da sem bila njena mami in sem še vedno. Recimo se tukaj se zelo pozna, danes, ko sem doma, imam jaz več besede kot mami pri njej in mami celo kdaj reče, naj ji jaz rečem ali pa ji jaz vzgojno dam pa take stvari ...« (I2 P2 R2)), **izkoriščanje otroka za zadovoljevanje svojih čustvenih potreb** (»... zdele še posebej, na terapiji to predelujem, mami da prelaga name neko zavist, se pravi da če jaz kaj boljšega naredim, da ona vzame to pol, kot da je ona slabša ...« (I3 P2 R2)) in **kričanje**, oče se je namreč hitro razjezil in je veliko vpil na otroke (»Edino, mogoče je bilo, ne vem, pri nas je fotr bil, pač ati je bil zelo hitre jeze in zelo glasen, in to je bilo dretje na polno in hitro je popizdil. Tukaj je bilo dosti psihičnega nasilja, ampak ja, no, to je bilo, ker pač tudi zavedal se je« (I5 P2 R2)).

- **Preplet vlog in odnosov v življenju**

Vloge so vplivale na njene življenjske odnose tako, da je nezaupljiva do ljudi, ljubosumna, sramežljiva. Ima **slabo samopodobo**, je perfekcionistično naravnana in ima občutek za ljudi. »Pa slaba samopodoba, samozavest, sramežljivost, v tem smislu ... Kar je

tukaj tudi samopodoba, ne, da nikoli nisem bila zadosti pametna, brat je bil toliko boljši, pa vsi so bili boljši, v tem smislu» (I2 P2 R3). Na partnerske odnose so vplivale tako, da je nezaupljiva, **ljubosumna** in se **podreja** partnerjevemu **mnenju**. »Zdaj pri partnerju definitivno to nezaupanje, tisto temeljno nezaupanje in ljubosumje, tekmovalnost ... če pride do konflikta, slišim njegovo mnenje in se mu podredim v smislu, verjetno ima on bolj prav kot jaz. Tako kot je imel fotr vedno zadnjo besedo ...« (I4 P2 R3). Pri prijateljskih odnosih ima željo po pripadanju, **prilagaja** lastno **identiteto**, da ustreza ljudem. »... mislim, je verjetno to želja po pripadanju, pa zlitju ... Zlitje recimo, pri njih se zelo vidi, da si želim v smislu preračunati, kaj se pričakuje, kaj je zaželeno, da bi se prilagodila okolju, da bi ustrezala, ker drugače me ne bodo imeli radi, v tem smislu ... Tako, da pri prijateljskih odnosih se zelo pozna, iskanje, prilagajanje identitete ...« (I6 P2 R3). Na odnose do ženskega spola so vloge vplivale na način, da z njimi **tekmuje**, je ljubosumna (»Pa do ženskega mogoče tekmovalen odnos, verjetno zaradi ljubosumja.« (I7 P2 R3)) in do moškega spola tako, da je do njih **podrejena**, težko vzpostavi odnos in potrebuje veliko osebnega prostora (»... na način tako, kot so se izražale, da sem podrejena zelo do moškega spola, to se zelo pozna, da do moškega spola imam zelo drugače, težje vzpostavim odnos ...« (I8 P2 R3)). Vloge so na izobraževanje vplivale tako, da ima **občutek za sočloveka**, kar ji je dalo spodbudo, da je šla na izbrano fakulteto. Ima **učne navade**. »In bi rekla, da učne navade, v smislu, da sem lahko cel dan v sobi in se učim cel teden, mi ni problem, ker mi ni neznano, celo življenje sem tako navajena ...« (I5 P2 R3). Pri poslovnih odnosih je podrejena in preveč **spoštuje avtoriteto** šefa. »... imam pa problem v smislu, da preveč spoštujem avtoriteto in tam se pa zelo podredim ... un je največji bog na svetu, jaz sem pa tam miška, ki mora ubogati, tam se ta dinamika izraža, pač avtoriteta ...« (I10 P2 R3).

- Varovalni dejavniki

Osebni varovalni dejavniki, ki so ji pomagali, so **perfekcionizem**. »Mogoče mi je pomagalo, recimo perfekcionizem pa to, da želim imeti stvari čim boljše ...« (I1 P2 R4). Obrambni mehanizmi, ki so ji pomagali, so **zamrznitev** in **svet domišljije**. »Zelo hitro ta zaprtost, apatičnost, zamrznitev, to je zelo intenziven dejavnik, pač ko je preveč in ne moreš nič več in boljše, da zamrzneš, kot da še kaj slabše narediš, boljše, da si tiho, kot da kaj rečeš« (I2 P2 R4). Družbeni varovalni dejavniki so **povezanost** s prijateljicami in fantom. »... zdaj družbeno pa sem imela vedno eno osebo, s katero sem se zelo povezala, zlila, brez nje nisem mogla ...« (I4 P2 R4).

3. POGOVOR

- Vloge v družini

Sogovornik je povedal, da je bila njegova mama ženska s slabo samopodobo, ki je pred zunanjim svetom igrala močno žensko. Mama je imela **avtoritativno** vzgojo, stvari so morale biti po njeno, in **ni** dopuščala, da je **svobodno** izražal svoje želje in potrebe, imel je **podrejeno** vlogo do mame. »... *ampak to je bil svet, ki je bil v družini samo svet moje mame in zdaj ali si bil notri ali pa nisi bil notri, ker če si bil notri, si bil okej, se pravi, si se podrejal, si živel v njenem svetu, si zadovoljeval njene težnje, potrebe, ali pa nisi bil v njem in si pač pokasiral, ne. Tako da tistega otroškega sveta prostega, relativno, ali pa tako spodbudnega okolja, ni bilo lih*« (I9 P3 R1). Prav tako je imel vlogo grešnega kozla, bil je **krivec za vse**, kar se je zgodilo, ne glede na to, ali je bil on kriv ali ne. Velikokrat je bil **tarča posmeha**, ob tem se je počutil razvrednoteno, saj je imel občutek, da se posmehujejo temu, kar je. »... *v smislu razvrednotenja, vsaj tako sem jaz to doživljal, kot da sem s tem razvrednoten, kot da se posmehujejo moji biti, mojem osebstvu, temu kar sem. Kar pa že po defoltu ne more biti dobro, to kar sem, zaradi tega, ker karkoli naredim pač, nima neka veljavnosti, niti ni dovolj dobro, ne ...*« (I13 P3 R1). Brat je bil deležen veliko večje pozornosti kot on, **nič**, kar je naredil, **ni** bilo **dovolj dobro**, bil je **zapostavljen**. »... *samo jaz sem bil tisti otrok, ki je bil več ali manj zapostavljen. Pač prioriteta je bil več kot očitno moj brat ... V glavnem rdeča nit je bila to, da sem bil več ali manj za vsako sranje jaz odgovoren, pa ne glede na to, ali sem ga jaz naredil ali ga je pa brat naredil. Tako, da iz tega vidika grešni kozel ...*« (I6 P3 R1). Mama je imela do njega zelo **visoka pričakovanja**, predvsem na področju izobraževanja (»... *glede šole je bilo tako, jaz sem ji seveda želel ugajati in v šoli sem bil vedno priden, ker je pač tudi pričakovala, da moram biti priden in da nekoč moram iz svojega življenja nekaj pametnega narediti, se pravi zdravnik postati ... In jaz sem se v šoli tudi seveda trudil in imel petke, štirice, ampak to samo z namenom, da njej ugajam in njena pričakovanja izpolnim, ne pa tok zaradi tega, ker bi mene, ne vem kaj neki zanimalo ... Pač iskal sem potrditev, konstantno, ki je pač nisem nikoli dobil, ker pač karkoli sem naredil, ni bilo dovolj dobro.*« (I10 P3 R1)), tu pa lahko potegnemo smernice tudi z vlogo idealnega sebe (»*Nekaj sem povedal, se pravi to, da pač dejansko sem bil objekt, skozi katerega je mama svoje frustracije, svoje nezadovoljene težnje, potrebe zadovoljevala s tem, da neki jaz bom v življenju, ne. Pač to je bil tudi cilj, da neki bo, ker preko mene bo potem tudi ona nekaj. Ampak ji je spodletelo več kot očitno, zdravnik nisem, tako da sem jo razočaral*« (I11 P3 R1)). Imel je tudi vlogo zaveznika mami, kadar je bila **v konfliktu** z očetom. »... *kadarkoli se je ona počutila, da se mora boriti proti mojemu očetu, proti njenemu možu, da je mene povabila na to stran, ne. Da*

je mene pregovorila, da sem stopil skupaj z njo proti očetu. R: Kot zaveznik, če prav razumem te je vmešala v njun odnos, njune konflikte? Kot zaveznik, ja, tako, ja» (I12 P3 R1).

- Psihično nasilje

V izjavah sem prepoznala več oblik psihičnega nasilja. Opisane vloge sogovornik prepozna kot psihično nasilje, saj ima občutek, da so ga izkoristili zato, da so si z njim lahko zadovoljili svoje potrebe in pričakovanja. *»Definitivno jih, situacijsko še zmeraj doživljam, ja. Definitivno. Bi še kaj mogel povedati, haha? ... Pač jaz sem se počutil kot uporabljen, kot neko orodje, ki je uporabljeno zato, da se bo nekdo drug olajšal. In definitivno na ta način je bil moj razvoj okrnjen, ne. Definitivno nisem imel te svobode, kot bi jo lahko imel v normalnih okoliščinah, ne ... Pač škoda je bila narejena, no, pač škodo so mi delali in škodo mi še zmeraj delajo na nek način in to je v bistvu nasilje, ali kaj bi bilo lahko še nasilje, razen to, da pač delaš namerno ali pa nenamerno škodo nekemu. Takšno ali drugačno ... Pri meni je pa bilo drugače, v mojem primeru sem jaz ali v primeru moje družine je otrok smatran ne kot neko samostojno bitje, ki ima pravico živeti in se razvijati po svoje. Torej se mu prilagodiš ali pa je otrok nek objekt razosebljen, ne, ki si ga prilagajaš in ga imaš zato, da se okoriščaš z njim, zato da dobiš nekaj, kot si že prej rekla, da dobiš nekaj od njega, kar si sam prej nisi dobil nikoli. In pri moji družini je ravno ta druga varianta očitno v ospredju, ne. Pač otroci prvič kot prvič nič ne vejo in iz tega vidika jih lahko potem tudi ... na ta način jih razosebiš in zaradi tega jih lahko tudi uporabiš kot neko orodje, kot nek objekt, skozi katerega svoje želje in vse drugo zadovoljuješ.« (I9 P3 R2).* Prvi dve obliki psihičnega nasilja, ki sem ju prepoznala, sta **uporabljanje tihih dni** kot obliko kaznovanja in **zanikanje otrokovih psihičnih in fizičnih potreb**. *»Pač po njeno je moralo biti vedno vse in ni dopuščala ravno, da bi otrok imel svoje želje, svoje potrebe, ki bi jih lahko izrazil svobodno, ker če jih je pokazal, je to potem takoj kaznovala z odmikom odnosa, se pravi se nehala pogovarjati ali je pa na bilo kakšno drugo agresivno noto zaigrala, tudi fizično nasilje ...« (I1 P3 R2).* Prepoznala sem tudi **kritiziranje in negativno označevanje otrokove osebnosti**, saj je bil tarča posmeha, imel je občutek, da se posmehujejo temu, kar je. Prav tako je imel občutek, da nikoli ni bil dovolj dober, uspešen, da staršev ne zanima. *»Recimo medtem ko je po mojem mnenju brat deležen veliko večje pozornosti in tudi karkoli naredi je pravilno, sem jaz še vedno tisti, ki karkoli naredi, je v bistvu brez veze ali nas ne zanima tok. Ni dovolj dobro? Ja, predvsem to, ni dovolj dobro, recimo tudi to, sem se odselil, šel, zapustil, dobil službo, ja okej dobil službo, ampak kaj delaš, delaš v domu starejših, kdo si pa to želi, ne. Nisi pa doktor, ne« (I2 P3 R2).* **Postavljanje nerealnih in previsokih pričakovanj** se kaže v izjavi *»... jaz sem ji*

seveda želel ugajati in v šoli sem bil vedno priden, ker je pač tudi pričakovala, da moram biti priden in da nekoč moram iz svojega življenja nekaj pametnega narediti, se pravi zdravnik postati ... In jaz sem se v šoli tudi seveda trudil in imel petke, štirice, ampak to samo z namenom, da njej ugajam in njena pričakovanja izpolnim, ne pa tok zaradi tega, ker bi mene, ne vem kaj neki zanimalo, ne vem geografija ali pa zgodovina, ali pa neki. Pač iskal sem potrditev konstantno, ki je pač nisem nikoli dobil, ker pač karkoli sem naredil, ni bilo dovolj dobro« (I4 P3 R2). Prepoznala sem tudi **izkoriščanje otroka za zadovoljevanje svojih čustvenih potreb**, saj je imel občutek, da so ga v družini izkoristili z namenom, da bo preko njega uspelo tudi njim. »Nekaj sem povedal, se pravi to, da pač dejansko sem bil objekt, skozi katerega je mama svoje frustracije, svoje nezadovoljene težnje, potrebe zadovoljevala s tem, da neki jaz bom v življenju, ne. Pač to je bil tudi cilj, da neki bo, ker preko mene bo potem tudi ona nekaj« (I5 P3 R2). Mama ga je uporabila kot zaveznika, kadar je bila v konfliktu z očetom. Tu sem prepoznala **spodkopavanje avtoritete drugega starša**. «... kadarkoli se je ona počutila, da se mora boriti proti mojemu očetu, proti njenemu možu, da je mene povabila na to stran, ne. Da je mene pregovorila, da sem stopil skupaj z njo proti očetu ... Tako, da moj oče je bil bolj na stranskem tiru, po moje ga mama tudi ni spustila v odnos med njo in mano ali pa med njo in bratom« (I6 P3 R2).

- Preplet vlog in odnosov v življenju

Vloge so vplivale na njegovo življenje, tako, da je perfekcionistično naravnani, ima previsoka pričakovanja do sebe in **občutke nezaželenosti**. »Neprijetno, lej recimo dober primer, nezaželenost, kamor koli pridem, vprašam, ali motim ali pa bilo kaj ... Se pravi, kako se počutim ob teh vlogah? Počutim se kot zmota, kot tisti, ki moti, kot tisti, ki je nezaželen ...« (I2 P3 R3). Ima **občutke sramu** ob napakah in težave s prepoznavanjem lastnih potreb. »... itak imam tudi težave s prepoznavanjem lastnih potreb, kar je pač čisto smiselno, ker nikoli jih nisem smel izraziti ...« (I9 P3 R3). Na partnerske odnose vplivajo tako, da se **odreka lastnim potrebam**. »... pa tudi recimo v partnerskem odnosu sem mogoče malo preveč se voljen odreči svojim potrebam pa svojim interesom za najino skupno dobro bit« (I8 P3 R3). Pri poslovnih odnosih vloge vplivajo tako, da ima velikokrat **občutke krivde**, tudi če ni kriv. »... recimo na šihlu, če je kej takšnega, da je narobe, da obstaja nekaj, kar je bilo narobe narejeno, pa čeprav vem, objektivno, da jaz nisem tega naredil, pa če gre kdo na mene z vprašanjem si ti to naredil, ne pa s takimi stvarmi, avtomatsko prevzamem občutek krivde, se počutim krivega, kljub temu da vem, da nisem to naredil ...« (I4 P3 R3). Na izobraževanje so vplivale na način, da ima **občutke manjvrednosti**, ki jih skriva za popolnostjo, ima strah pred

osramotitvijo. »... recimo tudi, kar se tiče javnih nastopanj, je tudi vedno prisoten strah pred tem, da se mogoče osramotim in pokažem, kako v bistvu manjvreden pa nesposoben sem, čeprav vem, da nisem nesposoben, ampak to mi ne pomeni kaj dosti, pač vedenje, da sem sposoben stvari narediti, ker občutki obstajajo isti ...« (I6 P3 R3). Ob družini dobi občutke nepomembnosti in se počuti **razvrednoten**. »In tako se jaz tudi počutim v odnosu do mojih staršev trenutno. Pač kot nekdo, ki v bistvu lastne starše ne zanima, ki je itak zmota pa pomota ...« (I3 P3 R3).

- Varovalni dejavniki

Osebni varovalni dejavniki, ki so blažili možni negativni vpliv vlog, so **uporništvo** v otroštvu in odraščanju. Preskakoval je med uporništvom in prilagajanjem. »... te vloge, ki sem jih imel v nekem močnem konfliktu z mojimi normalnimi težnjami, ne. In te težnje so verjetno, vsaj na nek način spodbudile uporništvo in na nek način mislim, da uporništvo kot posledica teh vlog mi pa je pomagala bolj pri kakšnem premagovanju ne vem kakšnih ovir v življenju pa tako naprej ...« (I1 P3 R4). Obrambni mehanizmi, ki jih je prepoznal, so **introjekcija** in **zanikanje**. »... se pravi introjekcija je ena glavnih obrambnih mehanizmov, kar pomeni, da obračam v sebe, se pravi prevzemanje krivde tudi kadar pač sploh ni pomembno ...« (I4 P3 R4). Družbeni varovalni dejavniki, ki so mu pomagali, so bivanje v **dijaškem domu** in **prijatelji**, zgledovanje po vzornikih. »... po osnovi šoli sem šel v Ljubljano v srednjo šolo, sem torej bil v dijaškem domu in na nek način sem se odstranil vsaj za pet dni na teden iz tiste dušeče hiše, iz tistega okolja« (I2 P3 R4).

4. POGOVOR

- Vloge v družini

Starša sta se večkrat ločila in se nato spet pobotala nazaj, kadar očeta ni bilo, je sogovornica nudila **čustveno podporo** mami in skrbela za to, da se je dobro počutila. Imela je vlogo partnerja mami, saj ji je mama govorila o svojih težavah. »Zamudila sem otroštvo, mislim otroštvo ... pač v ta pravem smislu, v bistvu sem sama mogla skrbeti za to, da se bo mami dobro počutila. Tako, da to se še vedno dogaja, ona mene še vedno jemlje kot neko zaveznico, mi govori o vseh svojih možnih težavah in pač jaz jo moram poslušati in kimati in ji potrditi to, da je ona najbolj boga na svetu in da se njej vse to dogaja, ker ljudje niso dobri do nje« (I9 P4 R1). Vloga substituta za partnerja (»... in sem jaz skrbela za to, da se je moja mami dobro počutila tako, da sem ji v bistvu nudila neko psihično oporo, k se mi zdi, da otroci naj tega ne bi počeli.« (I1 P4 R1)) se prepleta z vlogo zaveznika mami, saj je starša

nista izključevala iz **prepiranja** in je bila **vpletena** v njun odnos (*»Ja, v bistvu me nikoli nista izključevala iz tega kreganja in vsega, tako da sem velikokrat gledala, kako se kregata, ko sem bila majhna in potem je bilo vedno tako, da oči je šel, jaz sem pa ostala sama z mami in je pač ona men razložila, kakšen kreten je, pač da je vse zajebal, da ni dober, pač v glavnem naredila sebe žrtev in jaz sem mogla pač biti majhna in sprejeti to, da moj oči ni v redu in njej dati neko oporo, kar je pa itak izgledalo tako, da je ona večino časa prejokala, k njega ni bilo, jaz sem pa bila pač edina, mislim edina poleg njenih kolegic, ki je vedela vse, kaj se dogaja in sem v bistvu ji nekako stala ob strani.«* (I3 P4 R1)). Družina ima do nje zelo **visoka pričakovanja** na vseh področjih (*»...moji imajo velika pričakovanja, cela moja družina je tako usmerjena, da pač itak najbolj pomembna je izobrazba, spoštuje se samo doktorje, pravnike pa kakšne strojnike mogoče. Tako, da je v bistvu zelo visoka pričakovanja glede izobraževanja, tako da niti niso bili najbolj navdušeni nad izbiro mojega faksa. To, treba je biti športnik, treba je zdravo jesti, moraš biti v redu oblečen, lepo, moraš se lepo obnašati, ne smeš preklinjati, ne smeš kaditi, ne smeš piti, v glavnem vse pač, vse.«* (I7 P4 R1)), veliko so jo tudi **primerjali** z drugimi (*»V bistvu ravno to, da če sem naredila stvari po pričakovanju, se pravi, če sem bila pridna v šoli, če sem se lepo obnašala, če, ne vem, sem naredila to, kar zahtevajo od mene, potem v bistvu pač sem videla, da je mami dobre volje, da me podpira, da je vesela in tako ... Če nisem, pa pač ni bilo okej, ne vem. Mislim mene so tudi zelo velikokrat kot otroka primerjali z ostalim, se pravi kakšne ocene ima ta, kako ta lahko neki trenira in ti ne moreš, kako vsi lahko ne vem kaj delajo in ti ne. Tako, da pač jaz sem potem na podlagi vsega tega v bistvu opazovala in sem si sestavila v glavi nek koncept, kako se moram obnašati in kaj pričakujejo, zato da sem potem lahko tako delala«* (I5 P4 R1)). Ob teh pričakovanjih družine, ki jim nikoli ni konca, doživlja **občutke žalosti in ujetosti**. *»... tako res se počutim kot en projekt te družine, da pač vsi samo mečejo name, kaj hočejo in kaj moram narediti in kaj bi bilo fajn in kaj se spodobi in kaj se ne. In pač živim po temu tako, da počutim se zelo ujet v en ta mehanizem nečesa, kar pač ne morem doseči in nikoli ne bom dosegala, ker pač tem pričakovanjem tudi ni konca nikoli, vsak dan je nekaj novega ...«* (I11 P4 R1). Pri **previsokih pričakovanjih** družine lahko potegnemo smernice tudi do vloge idealnega sebe. *»Tako, da jaz mislim, da vsa ta pričakovanja glede izobrazbe pa tega uspešnosti prihajajo bolj iz kompleksov, kokr iz česa drugega. Ker oni se potem hvalijo z mano, oo, naša tamala, zdaj bo pa že diplomirala in ne vem kaj, pač ... Rabijo nekoga, da ga bodo pokazali svetu in ta nekdo sem jaz, ki mora bit čimbolj fajn, zato da bodo vsi drugi zadovoljni s tem. R: Tudi če oni niso dosegli, boš ti, če prav razumem? Ja, tako«* (I17 P4 R1).

- Psihično nasilje

V izjavah sem prepoznala več oblik psihičnega nasilja. Sogovornica prepiranja in ločitve staršev, ko je bila majhna, ni videla kot psihično nasilje, a jo v sedanjosti tako razume. »Ja, v bistvu ne morem reči prav za vloge, ampak ko sem bila majhna, se pravi vsa ta ločitev, to prepiranje in vse to, mogoče takrat nisem razumela kot obliko psihičnega nasilja, pa jo zdaj razumem, ker je pač, verjamem, da je to ena težjih stvari, ki jo lahko doživiš kot otrok, ker sicer niso bili tej napadi usmerjeni direktno name, ampak že to med njima dvema, kako sta ona dva en drugega razvrednotila in zmerjala in vse to je bilo meni zelo težko poslušati, glede na to, da sem imela oba rada. R:Če prav razumem, da si bila ujeta med njun odnos in si poslušala, kako mama govori čez očeta ... Ja točno tako, in potem ko je še ona imela posebej te govore z mano, da mi je pač razlagala, kaj vse se dogaja in kako se ona počuti in da je grozno in vse to ...« (I11 P4 R2). Kot obliko psihičnega nasilja sem prepoznala **postavljanje nerealnih in previsokih pričakovanj** (»Ampak če bi pa pogledala zdaj, se pa počutim tako, kot da družina izvaja nad mano psihično nasilje, ker dejansko ne morem živeti svojega življenja tako, kot si ga sama želim, pa se mi zdi, da imam kar dobro razčiščeno v glavi, kaj je okej in kaj ni, kaj si želim in kaj ne. Pa pač tega ne počnem, zato ker vem, da to njim ni okej, tako da dejansko počnem veliko stvari zaradi njih, kar se mi zdi, da je neka oblika psihičnega nasilja. Pač imamo te radi in ful si fajn, dokler si taka, k mi hočemo. K pa nisi več, pa pač je tega konec, ne.« (I10 P4 R2)) in **postavljanje v vlogo odraslega, izkoriščanje otroka za zadovoljevanje svojih čustvenih potreb**, saj je sogovornica povedala, da jo je mama zamenjala za svojo prijateljico in ji nudila čustveno podporo (»... ampak najtežja je bila ravno ta vloga, pač biti neka prijateljica mami, k v bistvu nisem mogla biti in ne morem bit še vedno, ker se mi zdi, da mi je to največ vzelo, vzelo mi je v bistvu odnos z očetom, ker sem ga v svoji glavi povsod razvrednotila na celi črti, ker se mi je zdel samo nekdo, ki je mene pustil samo z mami, da sem morala jaz vse stvari reševati namesto njega, ki je vse zajebal, pa v bistvu ni, zdaj ko razumem malo bolje. Tako, da to je bila v bistvu najbolj naporna vloga, biti nek podpornik mami, ki je jokala za njim.« (I7 P4 R2)). Sogovornica je povedala, da ji je kot otroku bilo težko, saj je bila ujeta v odnos med staršema, morala je poslušati, kako se zmerjata, mama je imela z njo pogovore, kjer ji je razlagala o očetu. Tu sem prepoznala **grdo govorjenje o drugem staršu in spodkopavanje avtoritete drugega starša**. »Ja, v bistvu me nikoli nista izključevala iz tega kreganja in vsega, tako da sem velikokrat gledala, kako se kregata, ko sem bila majhna in potem je bilo vedno tako, da oči je šel, jaz sem pa ostala sama z mami in je pač ona men razložila, kakšen kreten je, pač da je vse zajebal, da ni dober, pač v glavnem naredila sebe žrtev in jaz sem mogla pač biti majhna in sprejeti to, da moj oči ni v

redu in njej dati neko oporo, kar je pa itak izgledalo tako, da je ona večino časa prejkala, k njega ni bilo ...» (I3 P4 R2).

- Preplet vlog in odnosov v življenju

Vloge so vplivale na njeno življenje in na partnerske, prijateljske, poslovne odnose tako, da ljudem **ne zna postavljati meja** in velikokrat **žrtvuje sebe** za dobro počutje drugih. »... ker prvo, kar je, da ne znam postavljati mej ljudem, pač vedno se preveč navežem na ljudi, jim nudim preveč opore in vsega in se preveč sekiram za to, kaj bodo oni in v bistvu me je pripeljala do tega, da jaz dejansko v vsakem odnosu žrtvujem sebe pa svoje dobro počutje za dobro počutje drugega in to že za take malenkosti in za neke ljudi, ki jih samo bežno poznam. Bi naredila veliko več, kolikor naredijo oni zame oziroma delam v življenju v odnosih veliko stvari, ki mi ne pašejo, samo zato ker imam drugače zelo velik občutek krivde, tako da to me je dobro naučila, tako da v bistvu se ta moja vloga iz otroštva pozna pač povsod in v službi in med prijatelji in v vseh zvezah, kar sem jih imela do sedaj ...» (I1 P4 R3). Na njeno življenje so vloge vplivale tudi tako, da ima **občutek, da ni dovolj dobra** taka, kot je. **Prilagaja** se ljudem, da jim ustreza, posledično ima večkrat občutek, da jo **izkoriščajo**. »Zdi se mi, da če bom jaz taka, kot sem za ljudi, to za njih ni dovolj dobro oziroma da če sebe ne žrtvujem v nekem odnosu, pač ne morem zadovoljiti drugega človeka, ker pač doma, če se nisem dosti prilagajala, če nisem izpolnjevala nekih pričakovanj in tega, niso bili zadovoljni z mano oziroma to ni bilo dovolj in opažam, da to zdaj počnem povsod ...» (I3 P4 R3). Vloge, ki jih je imela, so vplivale tudi na izobraževanje, saj je zaradi njih izbrala **študij** psihoterapije. »... ampak sem ugotovila po kakšnem letu, da sem v bistvu prišla študirati psihoterapijo verjetno zaradi tega, da bi pomagala sebi v prvi vrsti, v bistvu ne, prišla sem z idejo, da bom pomagala svoji družini, ne. Odhajam z idejo počasi, da sem prišla pomagati sebi ...» (I2 P4 R3).

- Varovalni dejavniki

Obrambni mehanizem, ki ji je pomagal, je **zanikanje**. »... najbolj s tem zanikanjem, obračanjem v nasprotje, pač ja okej saj so naporni, ampak je vse to zato, ker je to zame dobro oziroma da mi hočejo dobro pač. Probala sem nekako narediti tako, da bo vse to zvenelo čim lepše, ampak ni šlo ne» (I4 P4 R4). Družbeni varovalni dejavniki so **terapija** in dober odnos z **vrstniki**. »... drugače pa se mi zdi, da mi zadnje čase najbolj pomaga terapija, ker pač res lahko povem tam brez milosti vse, kako sem, kakšni, kaj se je dogajalo in tako» (I1 P4 R4). »Se mi zdi, da mogoče odnos z vrstniki, tako pač podpora družbe, da mi je kar dosti

pomagala. R: Da si imela prijateljice, katerim si lahko... Ja, katerim sem lahko pojambrala, kako je doma težko in tako« (I1 P4 R4).

5. POGOVOR

- Vloge v družini

Starša sta se ločila, mama je bila v konfliktu z očetom in je **grdo govorila čez očeta**, kar je nanj vplivalo tako, da je na očeta gledal kot na kriminalca. Imel je vlogo zaveznika mami. *»... kregala sta se in, ja, bolj kot ne so bili skoz pritiski z mamine strani, spet ga ni, spet ga pije, to se je dostikrat ponavljalo, čeprav je fotr potem dostikrat prišel domov pa sem ga videl, mel je čisto črne roke od šrafanja pa žuljave pa ne vem kakšne. R: Če prav razumem, si videl, da se on trudi, dela, mama ti je pa ... Nekaj drugega govorila, ja ... Jaz sem takrat bil v to porinjen in jaz sem samo eno resnico slišal, druge strani pa nisem slišal in v bistvu sem to jaz vzela za resnico... R: Je vplivalo na to kako si videl očeta? Ja, jaz sem na očeta gledal skoraj kot kriminalca...« (I4 P5 R1).* Po ločitvi staršev je **skrbel za družino, mlajšo sestro** (*»K kdaj je šla z kakšnim kam zvečer na pijačo pa sem jaz pri mlajši sestri moral spati pa sem se jaz moral z njo ukvarjati, ker ni hotela zaspati ...« (I6 P5 R1))*), imel je veliko skrbi in **odgovornosti**, skrbelo ga je predvsem **za finance**, mami je tudi finančno pomagal. Tu sem prepoznala vlogo odgovornega sina. Medgeneracijske razlike se bile tu porušene, saj je bila mama odvisna od pomoči otroka, sogovornik je prevzel odgovornost, ki jo v tako mladih letih ne bi smel: *»... kar sem jaz denarja dobil recimo od očeta, ki mi ga je dal za kakšen izlet, je šlo vse k njej in sem se jaz tako počutil, kot da moram biti jaz tisti ta odgovoren ... Ampak uno odgovoren, da bomo sploh preživeli normalno. Se pravi je bila ta vloga, da sem imel neko odgovornost, ki je ne bi smel takrat imeti« (I2 P5 R1).* *»Sam jaz sem bil pač tak, da, ne vem, tudi ko sem bil v srednji šoli in osnovni šoli, so kakšni hodili v trgovino po sladkarije ali pa na kakšno pijačo. Jaz raje nisem šel zraven. Zaradi tega ker sem vedel, da bomo rabili ta keš in jaz sem ta keš pač imel, jaz tisto, kar sem dobil, jaz sem zapravil minimalno in sem že takrat bil tako glede tega ...« (I5 P5 R1).*

- Psihično nasilje

V izjavah sem prepoznala več oblik psihičnega nasilja. Sogovornik vlog ne doživlja kot obliko psihičnega nasilja. *»Ma, po moje nisem nikoli kot psihično nasilje to, ker ne vem, s fotrom sva veliko o mami govorila, pa se mi je izpovedoval, kako mu je bilo težko pa gor pa dol, pa ko mi je rekel, imaš nad sabo mamo, pa jo v bistvu nimaš, meni to ni bilo to kot nasilje ... Tako, da sem ga tudi potem začel več poslušati in nisem nikoli dojel kot psihično nasilje*

to. Tudi z mamine strani kot psihično nasilje ne vem če, ne vem, ker jaz tega nisem tako dojemal, sem bolj to dojemal, kot da mama ne zna bit starš ... Ampak jaz sem bolj take stvari vzel kot nasilje, k sem vedel, da nekaj dobro delam pa da sem priden pa da folk tega ne vidi, mislim folk pač oče, mama recimo. Jaz sem bolj to dojel kot nasilje, ker sem vedel, da sem se trudil, da sem nekaj delal, ampak oni tega ne zaznajo kot nekaj dobrega in to je bilo zame tisto mučno, ko ti je tako težko pri srcu ...» (I11 P5 R2). Prepoznala sem **postavljanje otroka v vlogo odraslega**, sogovornik je imel finančno odgovornost, skrbel je tudi za sestro: »Tako da sva z sestro starejšo bolj na njo morala merkat, tako da je bila ta starševska vloga do sestre, ja ...» (I5 P5 R2). »... če gledam za nazaj ravno te vloge odgovornega otroka, ki mora gledati na stvari, recimo, če govorim za mamu, kot ali bomo imeli za kruh ali ne bomo, ali bom jaz tisti denar dal ali ga bom lahko zapravil, se pravi, da nisem imel tistega otroštva svobodnega, to bi zamenjal, svobodo bi vzel to odgovornost pa ne bi imel ...» (I10 P5 R2). Prepoznala sem še **povzročanje občutkov krivde** (»... in je res hotela poveličevati te stvari, ona je pričakovala potem v zameno tudi, da mi njo cenim, in da bomo pomagali pa to, skos na ta način pričakovanja, da če jaz ne bom tega naredil, se bom krivega počutil. R:Ti je vzbujala občutke krivde? Ma ja. Občutki krivde so bili tudi razlog, da sem jaz šel dol, ker mi je enkrat ključke pobrala, ker nisem v pomivalca posode zložil ...» (I7 P5 R2)) in **postavljanje nerealnih in previsokih pričakovanj** (»Takrat pa vloge, so bile pa tako no, mama je takrat tudi še v šolo kao še zraven hodila, delala nekaj, bila na bolniški, gor dol in depresijo je imela in je potem veliko pričakovala od nas. To je tako zgledalo, kar sem jaz denarja dobil recimo od očeta, ki mi ga je dal za kakšen izlet je šlo vse k njej in sem se jaz tako počutil kot da moram biti jaz tisti ta odgovoren ... Ampak uno odgovoren, da bomo sploh preživeli normalno. Se pravi je bila ta vloga, da sem imel neko odgovornost, ki je ne bi smel takrat imeti. Doma sem moral pomagati in je tudi veliko pričakovala od tega, da bom notri delal. Foter pa da bom zunaj delal. Treniral sem in še zraven šola in so bila ful visoka pričakovanja takrat. Če grem naprej je prišlo do ene situacije ko je tudi mama dobila novega partnerja in je bil večino časa pri nas in sem doma mogel pospravljati k ženska pa še druge stvari delat in on pa nič. Starejša sestra kokr pač je, mlajša je bila premajhna in potem sem veliko moral jaz. In je prišlo do take situacije, da sem se jaz odselil k očetu spodaj, ko sem bil star 15 let« (I2 P5 R2)). **Grdo govorjenje o drugem staršu in spodkopavanje avtoritete drugega starša**: »In takrat je prišlo do tega, da so bili pritiski večinoma z mamine strani pa, kako bi rekel ... šuntanje, pumpanje, ampak takrat se jaz tega nisem zavedal, zdaj to vem, k gledam za nazaj ...» (I1 P5 R2). »... fotra ne marat, dobro tut to kdaj, prasec tudi to je bilo kdaj, dosti direktno je bilo vse, ni sploh gledala na besede, kaj lahko reče in kaj ne, ampak je bilo vse direktno, neposredno,

redko kdaj da je bilo posredno in če je že bilo je bilo tako očitno, da sem jaz pri tistih letih dojel, kaj ona misli« (I6 P5 R2).

- Preplet vlog in odnosov v življenju

Vloge so vplivale na njegovo življenje tako, da je **odgovoren** in **samostojen**. Ima občutek za sočloveka, je nezaupljiv do ljudi in **stiske zadrži zase**. »In vedno zase obdržim svoje krize, stiske in imam fasade pred drugimi, kao vse je v redu. Zakaj misliš, da je tako? Tako se mi zdi, ker nisem tok svojih potreb izražal, nikoli nisem rekel, jaz bi pa to, jaz bi pa uno, ampak sem vedno dal druge naprej. R:Če te prav razumem si svoje potrebe torej večkrat zatrl in dal v ospredje potrebe drugih.. Ja, od mame, druge stvari ja.« (I6 P5 R3). Prav tako je **izluščil dobre stvari**, ki so mu jih dale vloge od slabih. »Ja tako, na svojo družino, ko jo bom imel, tako da zdaj trenutno mi ne pomagajo tok, kolikor mi bodo dale za prihodnost, da mi bo dalo vedeti, kaj ja kaj ne, tako. Zdaj trenutno pa bolj vsakdanje, kaj sem se jaz naučil, pa kaj sem odnesel. Res sem se potrudil, da sem izluščil tako pozitivno kot negativno iz tega, da ne bom tega delal. Da vem, kaj je negativno in na kakšen način se pojavlja« (I9 P5 R3). Na izobraževanje so vplivale, tako da **ni dal veliko poudarka šoli**, ker je imel odgovornosti in skrbi doma. »Videl sem to za nazaj, da mi je bilo žal, da nisem več poudarka dal na kakšno knjigo, ki bi jo prebral, tako da mi je zdaj to dalo, da si tega želim. R:Okej, zakaj pa je bilo tako, pomanjkanje časa ali ... Mislim ne tok časa, interesa niti nisem toliko imel pa zdaj ne vem, mislim, da je bil to vpliv, ko sem imel odgovornosti drugje, skrbel sem za druge stvari« (I2 P5 R3). Do ženskega spola je **izgubil zaupanje**. »... sploh do žensk, do moških še ne tok, do žensk sem večinoma izgubil zaupanje« (I4 P5 R3). Pri partnerskih odnosih so vplivale tako, da svojih **stisk ne zaupa** partnerkam, saj jih ne želi bremeniti s svojimi težavami. »Npr. ko sem imel krizo z denarjem, ji tega nisem povedal, ker lažje sam rešujem in mogoče je to, ker sem vedno skrbel za druge, sem jaz prišel do tega, da jaz nočem, da imajo drugi težave moje« (I5 P5 R3). Na poslovne odnose je vplivalo, tako da je pozabil na svoje potrebe (»R:Če sem prav razumela torej, si bil na začetku preveč ustrežljiv, dokler nisi prišel do tega, da se ne pustiš izkoriščati in se zdaj postaviš zase? In na to so vplivale vloge ali kako? Tako ja, tako. Ker sem bil navajen, da moram vedno enemu drugemu ustreči, ne sebi.« (I7 P5 R3)) in na družinske odnose, tako da **nima stikov** z mamo in mlajšo sestro (»Vplivajo tako, da z mamo nimam stika, s sestro mlajšo zaenkrat tudi ne, s starejšo sva na tisti na nuli, da nekaj ohranja, z očetom pa super« (I8 P5 R3)).

- **Varovalni dejavniki**

Osebni varovalni dejavniki, ki so mu pomagali, so umik vase, **skrivanje občutkov** pred zunanjim svetom (»Na zunaj sem tudi vedno izgledal pozitiven, se zajebaval, bil nasmejan, na ta način, to me je zavarovalo, ker je izgledalo na zunaj, kot da je vse kul z mano in se noben ni zanimal za to, ali je kaj narobe. Tudi jaz če sem bil kdaj samo utrujen, je bilo takoj 'ej, a si v redu' in sem potem takoj spet začel uno hiperaktivnost igrati. Tako sem se malo ubranil, kar se je dogajalo doma ... Tudi če me je kaj mučilo, sem bil nasmejan. Ko sem bil v družbi, če sem bil sam, pa nisem bil tok pozitiven ... R:Če prav razumem je že družba od tebe pričakovala to vlogo, o saj on je vedno nasmejan, dobre volje? Ja, in če kdaj nisem bil, kaj pa je s tabo, takoj vprašanja. Sej mi je pomagalo to, ker ko sem bil slab pa sem to naredil, da se drugi niso vame zapenjali s vprašanji ...« (I2 P5 R4)) in **pozitivnost** (»... zakaj probam biti jaz vsak dan pozitiven in nasmejan, ker sem si rekel vsaj sebi bom dan na ta način polepšal, če ga bom pa še komu drugemu pa super...« (I3 P5 R4)). Družbeni varovalni dejavniki, ki so manjšali negativni vpliv vlog, so **občutek varnosti** pri očetovi partnerki (»Mogoče občutek varnosti pri partnerki od očeta. Jaz sem imel občutek, da vem, da se lahko na njo obrnem, če se želim ...« (I4 P5 R4)), družba, **prijatelji** in podpora **partnerke** (»Da so mi dale podporo, da sem se umaknil od vsega, ko sem bil z njimi, da se nisem vračal z mislimi domov, ampak sem preživel lepe trenutke z njimi, tukaj in zdaj« (I6 P5 R4)).

5 RAZPRAVA

Vloge so del družinskih procesov, raziskovanje teh pa je del odkrivanja **razvidnosti**, ki je v socialnem delu z družino zelo pomembna. Čačinovič Vogrinčič (1998, str. 124) pravi, da razvidnost v socialnem delu z družinami pomeni poimenovanje, odkrivanje in opozarjanje na značilnosti psihodinamičnih procesov, ki se dogajajo znotraj družine. V diplomskem delu sem raziskovala vloge, ki so jih imeli sogovorniki v družini in kakšen vpliv so pustile na njihovem življenju in odnosih. Zanimalo me je tudi, ali katere izmed vlog doživljajo kot obliko psihičnega nasilja, saj so lahko nekatere vloge neprimerne otrokovemu razvoju in starosti. Dodeljevanje vloge se namreč sreča s številnimi izzivi, kot so: ali ima družinski član, ki mu je bila dodeljena vloga, moč in potrebne spretnosti, da to poslanstvo udejanji, ali je **vloga primerna** letom tistega, ki jo mora opraviti, ali je zahteva jasno izražena itd. (Walsh, 2003, str. 593, naš prevod)

Sama sem preko analize pogovorov zasledila, da so bile vloge sogovornikom, ki so študirali psihoterapijo (pogovor 1, 2, 3 in 4), bolj razvidne kot sogovorniku, ki je študiral socialno delo (pogovor 5). Skleпам, da je tako, ker je za študente psihoterapije obiskovanje terapevta obvezno in so bili posledično v času pogovora vsi vključeni v terapijo. Prav tako so bolj kritično gledali na vloge v družini in vpliv, ki so ga pustile na njihovem življenju. To lahko vidimo tudi v rezultatih, kjer so vsi štirje študentje psihoterapije povedali, da opisane vloge prepoznajo kot obliko psihičnega nasilja, medtem ko študent socialnega dela vlog ni videl kot psihično nasilje in je njihov vpliv opredelil bolj pozitivno oziroma je omenil, da se je iz njih kljub možni neprimernosti veliko naučil. Njegova pozitivna naravnost se najbolj vidi pri raziskovanju vpliva vlog na odnose in življenje, kjer je omenil, da je zaradi vlog samostojen, odgovoren, zna poskrbeti zase, ima občutek za človeka in delovne navade. Naštel je več pozitivnih vplivov kot drugi sogovorniki. Opažena razlika med sogovorniki mi je bila zanimiva, saj bi lahko zunanji bralec vloge in izjave omenjenega sogovornika hitreje zaznal kot psihično nasilje, kot na primer pri kakšnem drugem pogovoru, ki sem ga opravila.

Vsak posameznik drugače doživlja vloge in njihov vpliv, zato pri temi psihičnega nasilja znova opozarjam, da je uvrščanje izjav v psihično nasilje izključno moja interpretacija. Družin sogovornikov in njihovih vlog namreč nisem želela diagnosticirati, saj je meja med psihičnim nasiljem in le vzgojo staršev tanka. To omeni Filipčič (2002, str. 159), ko pravi, da psihično nasilje, ki ni spremljevalec telesne ali spolne zlorabe, le redko pripelje do državne intervencije. Razlog za to je, da ni jasnih definicij, kdaj starši prekoračijo mejo vzgoje in tako

škodijo otrokovemu telesnemu in psihičnemu razvoju. Hrovat (2015, str. 23) piše, da oseba povzroča psihično nasilje nad otrokom, ko namerno ali nenamerno zanika otrokove psihične in fizične potrebe, postavlja nerealna ali previsoka pričakovanja do otroka, otroka izkorišča za zadovoljevanje svojih čustvenih potreb, otroka postavlja v vlogo odraslega, mu povzroča občutek krivde, grdo govori o drugem staršu ali spodkopava avtoriteto drugega starša itd. Ena izmed najpogostejših možnih oblik psihičnega nasilja, ki sem jo prepoznala in se je pojavila v štirih pogovorih, je postavljanje nerealnih in previsokih pričakovanj. **Previsoka pričakovanja staršev** so se pri treh sogovornikih (pogovor 1, 3 in 4) prepletala z **vlogo idealnega sebe**. Sogovornik 1 je tako povedal, da je v družini čutil pritisk, da mora izpolniti pričakovanja mame, da mora izpolniti vse, kar njej ni uspelo. Imel je občutek, da mora biti vedno najboljši in da mama ne sme imeti skrbi glede njega. Kadar je ocenil, da česa ni naredil prav in to že za malenkosti, je čutil veliko krivde, počutil se je slabo in žalostno. Sogovornik 3 je želel ugajati mami in izpolniti njena pričakovanja, posledično je bil v šoli vedno priden in uspešen, čeprav ga šola ni tako zanimala. Mama je pričakovala, da mora iz svojega življenja nekoč nekaj narediti. Preko njega je izpolnjevala svoje nezadovoljene potrebe v življenju, da mu bo uspelo, saj bi potem preko njega uspelo tudi njej. Sogovornica 4 pa je povedala, da je njena družina imela do nje zelo visoka pričakovanja na vseh področjih življenja, potrebovali so nekoga, s katerim se bodo lahko pohvalili zunanjemu svetu, na način, da ji bo uspelo tisto, kar njim ni. Ob vseh pričakovanjih, ki so jih imeli in jih še imajo do nje, se počuti ujeta, nesvobodno, ima občutek, da nima nobene možnosti odločanja.

Vloge v družini so lahko različne, to so lahko vloge, tradicionalno predpisane glede na spol, na primer vloge očeta, sestre, žene. Sama sem se med raziskovanjem osredotočila na vloge, ki v vsakdanjem življenju pogosto niso ubesedene in razvidne, npr. vloga grešnega kozla, vloga zaveznika. (Collins, Jordan in Coleman, 2013, str. 268, lastni prevod) O sledečih vlogah piše Richter, ki vloge opredeli kot skupek zavednih in nezavednih pričakovanj staršev, ki imajo v odnosih med družinskimi člani funkcijo zmanjšati pritisk notranjih konfliktov. Namesto da bi se s svojimi lastnimi konflikti spoprijel, jih preslika v odnose z otrokom in ga s tem manipulira kot nadomestni objekt zadovoljitve. Starši se tako s svojimi konflikti podzavestno obračajo na otroka s čustvi, ki niso namenjena njemu. Richter govori o petih predpisanih vlogah: vloga substituta za partnerja, vloga kopije podobe, vloga idealnega sebe, vloga grešnega kozla in vloga zaveznika. (Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 57–59) Med analizo pogovorov sem odkrila, da so sogovorniki govorili tudi o vlogah, ki jih ne morem opredeliti po Richterju, zato sem za poimenovanje in opredelitve teh vloge uporabila njihove razlage in pripovedovanja. Opredeljene so po vnaprej pripravljenem kodirnem sistemu, ki je

priložen med priloge (Priloga 2). Ena izmed teh vlog, o kateri bom v razpravi pisala, je vloga partnerja mami.

Štirje od petih sogovornikov (pogovor 1, 3, 4 in 5) je imelo **vlogo zaveznika**, od tega so trije povedali, da so se starši ločili (pogovor 1, 4 in 5). Vsem je skupno, da je mama grdo govorila čez očeta in spodkopavala njegovo avtoriteto, kar je lahko oblika psihičnega nasilja, saj ni primerno, da starša razvrednotita drug drugega pred otrokom. Kadar se starša ne podpirata, tekmujeta za otrokovo pozornost in v svojem odnosu do otroka razčiščujeta lastne konflikte, zavezništva med staršema ni. Otrok se mora v takih primerih odločiti za enega od staršev in drugega zavrniti, s tem pa mu ostanejo občutki krivde. (Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 53–56) Vsi trije sogovorniki, ki so imeli ločene starše in vlogo zaveznika, so omenili, da so bili priča prepiru med starši in posledično ujeti med njun odnos. Z očetom med odraščanjem niso imeli dobrega odnosa in so na očeta gledali negativno zaradi tega, kar jim je govorila mama. Sogovornik 1 je tako povedal, da je nanj gledal kot na tujca, sogovornica 4, da je očeta razvrednotila, in sogovornik 5, da je nanj gledal kot na kriminalca. Tudi sogovornik 3, ki je imel vlogo zaveznika, a starša nista bila ločena, je omenil, da svojih staršev ni videl, kot da sta v partnerski zvezi in da mama očeta ni spustila v odnos med njo in otroke. Tomori (1994, str. 25–112) omeni, da s tem ko partnerja poskusita rešiti svoj nefunkcionalni odnos in konflikte tako, da vanj vključita otroka in ga porabita kot posrednika, zaveznika, škodita otroku in njegovemu odraščanju. Otrok takrat iz nezavedne težnje in potrebe, da bi rešil ravnotežje v družinskem sistemu, mnogokrat to vlogo tudi prevzame. Prevzeta vloga mu sicer daje občutek varnosti in mesta v družini, a se postopoma začnejo nabirati posledice tako znotraj kot izven družinske skupine. Otrok take izkušnje vgradi v svojo osebnosti in samopodobo in jih nosi s sabo v odnose z drugimi in v svojo lastno družino, ko odraste. V zgornjih primerih tako vidimo, da zavezništva med starši sogovornikov ni bilo. **Zavezništvo staršev** pomeni, da drug drugega podpirata v svojih vlogah in se spoštujeta. V svojem odnosu do otrok upoštevata drug drugega, s tem pa svojih vlog partnerja in starša ne izključujeta. (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, str. 95) Izstopala je tudi **vloga partnerja mami**. Oba sogovornika (pogovor 1 in 4), ki sta imela to vlogo, sta mami nudila čustveno oporo, poslušala njene težave, torej ravno obratno kot bi moralo biti. Sogovornik 1 je povedal, da se mu je mama zdela uboga in da ne zmore sama, zato je prevzel skrb za družino in dom. Skrbel je za to, da z njegove strani ni bilo nič narobe, saj so ji bile s tem prihranjene dodatne težave, da bi morala skrbeti glede njega. Sogovornica 4 je podobno kot sogovornik 1 omenila, da je doma začela zatirati svoja čustva in vse delati v smeri, da bo mami dobro, saj je ni želela še bolj bremeniti. Mama jo je zamenjala za prijateljico in ji

razlagala o vseh možnih težavah, tudi o težavah z očetom, kar se povezuje tudi z njeno vlogo zaveznika. V teh dveh primerih sem opazila, da so se generacijske razlike porušile, kar pomeni, da sta obe mami v procesu zadovoljevanja svojih potreb postali odvisni od svojih otrok. Da se otrok počuti varnega in sprejetega, potrebuje svojo odvisnost od staršev, s tem mobilizira vse svoje moči za lastni razvoj. Ta je ogrožen, če mora on staršem dajati čustveno oporo. **Ohranitev generacijskih razlik** je pogoj za to, da otrok oblikuje vlogo, ki ni v konfliktu z vlogo enega izmed staršev. Ko je eden izmed staršev sam v vlogi otroka in postane odvisen, se porušijo generacijske razlike, takrat starš ni primeren vzor za odraščanje. (Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 53–56) Pri sogovorniku 1 ima vloga partnerja mami vpliv na njegove partnerske odnose, saj do partnerke čuti dolžnost, da jo vedno posluša, da dela stvari namesto nje in ji želi olajšati življenje. Vpliva tudi na to, da ima večino ženskih prijateljic, saj je bil večino časa sam z mamo. Prav tako v prijateljskih odnosih težko zahteva prostor in čas zase, vedno je na voljo, da pomaga drugim pri reševanju težav. Vplivale so tudi na njegovo izobraževanje, saj je bil v šoli zelo uspešen in ambiciozen. Povedal je, da je bila njegova motivacija za šolo neprimerna, saj je izhajala iz dolžnosti, da izpolni pričakovanja mame, ker je ni želel razočarati, a je kljub temu zadovoljen, da je veliko dosegel na področju izobraževanja. Tudi pri sogovornici 4 ima vloga partnerja mami še vedno vpliv na več področjih, saj v vsakem odnosu žrtvuje sebe za dobro drugih in dela veliko stvari, ki jih drugače ne bi, saj ima drugače občutek krivde. Vedno prevzame skrb za druge, kar ji je naporno, saj žrtvuje svojo srečo za srečo drugih. Na omenjenih primerih lahko vidimo, da sem raziskovala **vpliv vlog na življenje in odnose**, ki so jih imeli sogovorniki v družinah. Tomori (1994, str. 22) piše o tem, da družinska vloga lahko zelo odločilno vpliva tudi na to, kakšna vlogo bo človek prevzemal v odnosih z ljudmi zunaj družine. Vpliva na njegovo doživljanje in počutje v odnosih, v katere vstopa v življenju zunaj družinske sfere. Nekomu je vloga, ki jo je imel v družini, lahko v veliko prednost v življenju, drugemu pa zna zapletati vse, česar se loti.

V vsaki vlogi lahko najdemo elemente psihosocialnih obramb, o katerih piše Richter in v vsaki družini lahko prepoznamo te elemente. V vsakdanjem družinskem življenju o teh elementih govorimo, da nam vloge kot psihosocialne obrambe postanejo razvidne. V družini in socialnemu delu z družino je pomembno, da je mogoče o vlogah govoriti, jih jasno izraziti in spremeniti. (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, str. 96) Več razvidnosti nam da prostor, da raziščemo, kateri so tisti komunikacijski vzorci, pravila in vloge, ki nam odgovarjajo in pomagajo pri vzpostavljanju odnosov, ki nas krepijo, nam dajejo občutek spoštovanja in nas podpirajo pri uresničevanju ciljev. Z bolj razvidnimi odnosi pa imamo priložnost, da

raziščemo, katere so potrebne spremembe, da nam bo v življenju boljše in da bomo imeli več moči za spoprijemanje z izzivi. (op. cit., str. 125-126) Opazila sem, da je bilo pri sogovorniku 5, ki je študent socialnega dela, več **pozitivne naravnosti** kot pri ostalih sogovornikih, kar sem omenila že na začetku razprave. Opazila sem tudi, da sogovornikom vloge kljub možni neprimernosti tekom odraščanja niso pustile samo negativnih posledic na to, kako stopajo skozi življenje in odnose, ampak tudi pozitivne. Kljub temu da ima sogovornik 1 do partnerke občutek dolžnosti, je do nje potrpežljiv, razumevajoč, kar je zelo pomembno v odnosih. Prav tako zaradi vlog ne obsoja ljudi, saj je povedal, da je imel sam izkušnje z neprimernimi vlogami in razume, da se v vsakdanjih družinah pojavljajo marsikateri stvari, ki niso njihova krivda. V šoli ni imel nikoli težav in je bil zelo uspešen, na kar je ponosen. Vedno je imel tudi občutek, da je v redu zaradi tega, ker je izpolnjeval pričakovanja, saj jih je moral, posledično ne dvomi o sebi, kadar se pojavi kakšen izziv. Sogovornica 2 ima občutek za soljudi in pozitivno samopodobo na tem področju, kar ji je pomagalo, da si je upala iti na želeno karierno pot. Zaradi vlog ima učne navade, prav tako je perfekcionistično naravnana. Dva sogovornika (pogovor 3 in 4) sta povedala še največ možnih negativnih posledic vlog oz. sta jih tako videla onadva. Sogovornik 3 je perfekcionista in ima do sebe zelo visoka pričakovanja, a se mu zdi, da pričakovanj nikoli ne more doseči in je nenehno v krogu ponavljajočih se razočaranj. Zaveda se, da je sposoben, a mu to ne pomeni veliko, ker njegovi občutki manjvrednosti in nepomembnosti ostajajo isti. V šoli je bil zaradi vlog in izpolnjevanja pričakovanj mame uspešen in priden, a se mu zdi, da mu to v današnjem času nič ne pomaga, saj ne dela na področju, za katero se je izobraževal. Sogovornica 4 prav tako vpliva vlog ni prepoznala kot pozitivne, saj ima občutek, da ni dovolj dobra taka, kot je, in žrtvuje sebe za dobro počutje drugih, tako v partnerskih, prijateljskih in poslovnih odnosih. **Varovalni dejavnik**, ki je manjšal možni negativni vpliv vlog ter je bil vsem sogovornikom skupen, je družba oz. prijatelji. Nanje so se lahko zanesli, se jim zaupali, dali so jim občutek sprejetosti. Tukaj poudarjam, da tako kot se v socialnem delu z družino poudarja pozitivnost in ravnanje s perspektive moči, je pomembno, da tudi kot ljudje, ki v vsakdanjem življenju stopamo skozi življenje in izzive, ravnamo s **perspektive moči** na način, da iščemo dobre plati svojega življenja, vire in odnose, ki nas krepijo. Socialne delavke, ki uporabljajo perspektivo moči, se osredotočajo na vse možnosti in sposobnosti uporabnika in ne samo na njihove probleme, pozorne so na upanje, spremembe, pretekle dobre izide, raziskujejo uporabnikovo motivacijo, hobije, socialno mrežo, sanje, talente. (Saleebey, 2009, str. 1, lasten prevod) To bi povezala z izkušnjo sogovornika 5, ki meni, da so mu vloge, kljub temu da so bile neprimerne, pomagale pri oblikovanju samega sebe na način, da je bolj samostojen, odgovoren. Imel je bolj

pozitiven pogled na vpliv vlog, saj se ni toliko osredotočil na to, kaj mu zaradi njih manjka kot pa na to, kaj so mu dale, kaj se je iz njih naučil, potrudil se je, da je izluščil tako pozitivne kot negativne vplive vlog, da bo lahko v prihodnosti v lastni družini pazil, česa ne bo ponavljal.

Vsak izmed nas je bil kdaj v vlogah, kjer lahko prepoznamo značilnosti vlog, kot jih je opisal Richter, a to še ne pomeni, da smo bili vsi deležni psihičnega nasilja. Življenje in družinski odnosi so namreč veliko bolj zapleteni. Ni vse tako preprosto, kot izgleda v teoriji, saj ne smemo pozabiti dejstva, da so družine in odnosi kompleksni in nepopolni. Težava nastopi, ko so vloge in pričakovanja v družini toge in nejasne. Pri nepovezanih sistemih in podsistemih, ki nimajo jasnih meja, se lahko pojavijo motnje. Nepovezan član tako ne govori o svojih stiskah, medtem ko preveč vpleten član potegne vse druge v svoje stiske. (Čačinovič Vogrinčič, 2008, str. 85) Med raziskovanjem sem se spopadala z občutki krivde, saj sem se počutila, kot da družine sogovornikov označujem za neprimerne na podlagi enega pogovora. Pri nekaterih izjavah sem prepoznala določene zadeve, ki so se dogajale tudi v moji družini, tekom raziskovanja mi je postajala lastna družina bolj razvidna, na kar nisem bila pripravljena. Za zaključek lahko povem, da mi je bilo najtežje raziskovati ravno temi vloge v družini in psihično nasilje. Vloge se namreč med seboj zelo prepletajo, ena vloga je velikokrat le začetek neke druge vloge, kar je težko raziskati. Prav tako je na podlagi enega pogovora nemogoče oceniti in zajeti celotno družinsko resničnost. Psihično nasilje pa je za raziskovanje zelo kompleksna in občutljiva tema.

6 SKLEPI

- Vloge so sogovornikom, ki obiskujejo terapijo, bolj razvidne in nanje gledajo bolj kritično. Hitreje prepoznajo, katere vloge v otroštvu in odraščanju so bile neprimerne njihovemu razvoju in starosti.
- Študent socialnega dela se je s svojimi izkušnjami z vlogami in njihovim prepletom z odnosi izven družine soočil bolj pozitivno kot študentje psihoterapije. Ravnal je z vidika perspektive moči, saj se je osredotočil na dobre plati vlog in na odnose, ki ga krepijo.
- Previsoka in nerealna pričakovanja staršev se velikokrat povezujejo z otrokovo vlogo, ki jo je E. Richter opredelil kot vlogo idealnega sebe.
- Sogovorniki, ki so imeli ločene starše in vlogo zaveznika mami, so razvili negativni pogled na očeta, z njim niso imeli dobrega odnosa.
- Med starši sogovornikov, kjer so imeli otroci vlogo zaveznika staršu, ni bilo zavezništva, starši se niso podpirali in spoštovali v vlogah partnerja in starša.
- Medgeneracijske razlike so bile porušene pri tistih sogovornikih, ki so imeli vlogo partnerja mami, mame so bile odvisne od pomoči otrok in ne obratno.
- Nekateri sogovorniki so v vlogah, ki so jih imeli v otroštvu in odraščanju ter so bile možno neprimerne njihovemu razvoju in starosti, prepoznali tudi pozitivne plati. Zaradi njih so danes bolj odgovorni, potrpežljivi, ambiciozni, imajo učne navade, imajo občutek za sočloveka itd.
- Družba je varovalni dejavnik, ki je blažil možne negativne posledice pri vseh sogovornikih. Sogovorniki so se lahko na prijatelje zanesli in jim zaupali.
- Raziskovanje vlog prispeva k družinski razvidnosti in nam pomaga odstirati tudi druge odnosne dinamike v družini.

7 PREDLOGI

- Predlagam, da bi se osnoval preventivni program, v katerem bi bodoče starše oz. starše z majhnimi otroki izobraževali tudi o vlogah, ki služijo psihosocialnim obrambam ter zakaj in kdaj so lahko le-te neprimerne. Bodoče družine bi se tako lahko možnim neprimernim vlogam izognile. Program bi vseboval delavnice in izobraževanja v manjših skupinah. Učili bi se o družinski dinamiki in procesih. Bodoči starši bi tako lažje ozavestili pomen družinskih odnosov in se pripravili na to, kakšne odnose in vloge bodo razvijali z otroki, kaj ni primerno itd. Ena izmed vsebin programa bi bila tudi delavnica za starše, ki bi bila na temo pomena zavezništva med starši in ohranitve medgeneracijskih razlik. Starši bi bili bolj pozorni na medsebojni odnos in spoštovanje, posledično tako ne bi otrok postavljali v položaj, kjer bi bili oni odvisni od njih ali kjer bi otrok morali izbrati enega izmed staršev.
- Predlagam, da bi se osnoval program, kjer bi sodelovali z družinami, ki imajo že večje otroke. Vloge in družinska dinamika bi lahko postale bolj razvidne in na ta način bi se lahko delalo na spremembah tam, kjer so potrebne. S tem bi krepili procese, ki varujejo in krepijo odnose med družinskimi člani. Program bi vseboval delavnice in izobraževanja v manjših skupinah, kjer bi sodelovala celotna družina. Socialne delavke bi tako skupaj z družinami raziskovale družinsko resničnost in pomagale družinam na poti k večji razvidnosti.
- Predlagam, da se v socialnem delu daje še več poudarka pomenu razvidnosti, da se socialne delavke, ki delajo na področju družine, spodbuja k temu, da uporabljajo psihološka znanja o družini kot znanje za ravnanje, še posebej koncept razvidnosti.

8 UPORABLJENA LITERATURA

- Bentovim, A., Barnes, G. G., & Cooklin, A. (ur.) (1982). *Family therapy: complementary frameworks of theory and practice*. London: Academic press.
- Bouwkamp, R., & Bouwkamp, S. (2014). *Blizu doma: priročnik za delo z družinami*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete: Pedagoška fakulteta: Inštitut za družinsko terapijo.
- Collins, D., Jordan, C., & Coleman, H. (2013). *An introduction to family social work*. Belmont: Brooks/Cole.
- Constable, R., & Lee, D. B. (2015). *Social work with families: content and process*. Illinois: Lyceum books.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (1998). *Psihologija družine: prispevek k razvidnosti družinske skupine*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Čačinovič Vogrinčič, G., Kobal, L., Mešl, N. & Možina, M. (2005). *Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (2008a). *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (2008b). *Soustvarjanje v šoli: učenje kot pogovor*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (2016). Socialno delo z družino: soustvarjanje procesov podpore in pomoči. V Kodele, T., & Mešl, N. (ur.), *Družine s številnimi izzivi: soustvarjanje pomoči v skupnosti*. (str. 22). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo
- Čačinovič Vogrinčič, G., & Mešl, N. (2019). *Socialno delo z družino: Soustvarjanje zelenih izidov in družinske razvidnosti*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Day, R. D. (2010). *Introduction to family processes*. 5th ed. New York, London: Routledge.
- Filipčič, K. (2002). *Nasilje v družini*. Ljubljana: Bonex založba d.o.o.
- Haralambos, M., & Holborn, M. (2001). *Sociologija: teme in pogledi*. Ljubljana: DZS.
- Hrovat, T. (ur.). (2015). *Nasilje nad otroki: strokovne smernice za delo z otroki, ki doživljajo zanemarjanje in/ali nasilje*. Ljubljana: Društvo za nenasilno komunikacijo.

- Kodele, T., & Mešl, N. (2016). Sodelovalni procesi socialnega dela z družino v skupnosti: krepitev odpornosti družin s številnimi izzivi. V Kodele, T., & Mešl, N. (ur.), *Družine s številnimi izzivi: soustvarjanje pomoči v skupnosti*. (str. 41- 64) Ljubljana: Fakulteta za socialno delo
- Madsen, C. W. (2014). Taking it to the streets: Family therapy and family- centered services. *Family process*, 53 (3), 382–391.
- Mesec, B. (2009). *Načrtovanje raziskave: študijsko gradivo za interno uporabo*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za socialno delo.
- Mešl, N. (2008). *Razvijanje in uporaba znanja v socialnem delu z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mešl, N. (2013). Od razumevanja pojava naučene nemoči k razvijanju odpornosti v socialnem delu. *Socialno delo*, 52(6), 351–360.
- Milošević Arnold, V., & Postrak, M. (2003). *Uvod v socialno delo*. Ljubljana: Študentska založba.
- Saleebey, D. (2009). *The strengths perspective in social work practice*. Boston: Pearson Education.
- Satir, V. (1995). *Družina za naš čas*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Selič, P. (ur). (2004). *Nasilje v družini- poti do rešitev: posebno poročilo*. Ljubljana: RS Varuh človekovih pravic.
- Švab, A. (2001). *Družina: od modernosti k postmodernosti*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Tomori, M. (1994). *Knjiga o družini*. Ljubljana: EWO.
- Ule, M. (2005). *Psihologija komuniciranja*. Ljubljana: FDV.
- Velikonja, V., Grgurevič, J., & Žemva, B. (1995). *Izkustvena družinska terapija- teorija in praksa v Sloveniji*. Ljubljana: QUATRO d.o.o.
- Walsh, F. (ur.) (2003). *Normal family processes: growing diversity and complexity*. NewYork: The Guilford press.
- Walsh, F. (2016). *Strengthening family resilience*. NewYork: The Guilford press.

9 PRILOGE

9.1 Priloga 1: Smernice za intervju

1. Mi lahko opišete vašo izkušnjo z vlogami v vaši družini?
 - 1.1. Katere so bile vaše naloge v družinskih odnosih?
 - 1.2. Kakšna so bila pričakovanja in predstave družinskih članov do vas in vašega vedenja?
 - 1.3. Kako je bilo vam v teh vlogah? Naštejte prednosti in/ali slabosti.
2. Katere vloge si želite, da vam ne bi bilo treba prevzeti?
 - 2.1. Pojasnite.
 - 2.2. Kako ste se oziroma se počutite ob teh vlogah?
 - 2.3. Ste doživljali oziroma še doživljate kakšno od teh vlog kot obliko psihičnega nasilja? Na kakšen način?
3. Za katere vloge iz svojega otroštva menite, da imajo še vedno vpliv na vaše življenje? Na kakšen način?
 - 3.1. Kakšen vpliv so imele oziroma še imajo na vaše izobraževanje?
 - 3.2. Kakšen vpliv so imele oziroma še imajo na vaše odnose (ljubezenske, prijateljske, službene, družinske ...)?
 - 3.3. Kakšen vpliv so imele oziroma še imajo na vaš pogled na svet?
4. Katere vloge so vam pomagale v obdobju odraščanja in v sedanjem obdobju?
 - 4.1. Na kakšen način in pri čem?
 - 4.2. Ali (so) vam vloge pomagajo pri premagovanju življenjskih izzivov (odpornosti) in na kakšen način?
 - 4.3. Kateri so tisti varovalni dejavniki, ki so vam pomagali pri manjšanju negativnih vplivov vlog?
 - 4.4. Osebni varovalni dejavniki (npr. obrambni mehanizmi)
 - 4.5. Družbeni varovalni dejavniki (npr. prijazna učiteljica, dober odnos s starejšim bratom ...)

9.2 Priloga 2: Kodirni sistem za raziskovalna vprašanja

Na podlagi večkrat prebranih intervjujev in teoretskega razumevanja sem oblikovala naslednji kodirni sistem za vloge v družini, oblike psihičnega nasilje, prepleta vlog in odnosov ter varovalnih dejavnikov.

KODIRNI SISTEM ZA RAZISKOVALNO VPRAŠANJE 1

Pri analizi VLOG V DRUŽINI sem izhajala predvsem iz E. Richterja (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, str. 90–96), ki vloge v družini opisuje kot skupek zavednih in nezavednih pričakovanj vedenja, ki ga pripisujemo drug drugemu. Posameznik se v družini s svojim konfliktom ne spopade sam, ampak ga vnese v odnose, v vedenje in pričakovanje v vlogi.

Richter (Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 58–59) govori o petih predpisanih vlogah:

- vloga substituta za partnerja (starši v odnosu do otroka nezavedno prenesejo nerazrešene konflikte iz otroštva),
- vloga kopije podobe, ki jo imajo o sebi starši (naloga otroka je, da uresniči to samopodobo staršev),
- vloga idealnega sebe (starši pričakujejo, da bo otrok uresničil vse tiste cilje in ideale, ki jih sami zase niso),
- vloga negativne podobe, ki jo imajo o sebi starši (v otroku podzvestno iščejo grešnega kozla in ga izkoriščajo, da bi lahko izrinili nesprejemljivo podobo o sebi),
- vloga zaveznika (potrebujejo ga starši, ki so vedno v boju in jim otrok služi kot podpora in zaveznik v teh bojih).

Med prebiranjem intervjujev sem naletela tudi na vloge, ki jih ne morem uvrstiti med vloge, kot jih je opisal Richter. Obrazložila jih bom tako, kot so jih opisali moji sogovorniki. To so:

- podrejena vloga, kjer se otrok podreja avtoriteti staršev, starši vodijo otroka, podrejeni se mora njihovim pravilom in potrebam, imajo malo svobode pri izražanju lastne volje, potreb,
- vloga popolnega otroka, kjer otrok čuti pritisk, da mora biti vse najboljše, tako kot se od njega pričakuje, skrbi za to, da ne bi staršem povzročal težav in dodatnih skrbi,
- vloga odgovornega otroka, kjer otrok čuti, da mora prevzeti odgovornost, ki drugače pripada staršem, otrok prehitro odraste, ima preveč skrbi, da bi lahko le užival v otroštvu,
- vloga staršev mlajšemu sorojencem je pogosto del še kakšne druge vloge, kjer otrok skrbi za sorojenca ali pomaga staršu pri njegovi vzgoji, da tako razbremeni starša,
- vloga partnerja staršev, kjer otrok skrbi za dobro počutje staršev, mu nudi psihično podporo, posluša njegove težave, ravno obratno kot bi moralo biti. Starši bi morali poslušati otroka.

Pri analizi bom pozorna na določene vloge (vloga zaveznika, vloga partnerja mami), ki se povezujejo s teorijo temeljnih značilnosti družine, kot jih je opredelil Lidz. Pozorna bom na zavezništvo staršev, ki pomeni, da starša drug drugega podpirata v svojih vlogah, kadar se starša ne podpirata in v svojem odnosu do otroka razčiščujeta lastne konflikte, enotnosti med staršema in na ohranitev generacijskih razlik, kar pomeni, da starši v procesu zadovoljevanja svojih potreb ne smejo postati odvisni od svojih otrok. Razvoj otroka je ogrožen, če mora staršem dajati čustveno oporo. Ko je eden izmed staršev sam v vlogi otroka in postane odvisen, se porušijo generacijske razlike. (Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 53–56) Dodatna tema, ki sem jo pri raziskovanju vlog

opazila, so previsoka pričakovanja staršev. Spada v odnose med starši in otroki in se lahko prepleta z določenimi vlogami otrok, npr. vloga idealnega sebe, vloga popolnega otroka.

KODIRNI SISTEM ZA RAZISKOVALNO VPRAŠANJE 2

Pri analizi PSIHIČNEGA NASILJA v družini sem se opirala na oblike psihičnega nasilja, kot jih je navedla Hrovat (2015, str. 16–24):

- ustrahovanje, žaljenje,
- neprestano kritiziranje njegovega vedenja,
- zavračanje ali spodkopavanje otrokovega dojetja realnosti,
- povzročanje občutka krivde,
- manipulacija,
- ustvarjanje napetosti v odnosu (odrasla oseba namerno začne prepir z otrokom ali se neprestano prepira z otrokom),
- zanikanje otrokovih psihičnih in fizičnih potreb,
- postavljanje nerealnih in previsokih pričakovanj,
- izkoriščanje otroka za zadovoljevanje svojih čustvenih potreb,
- postavljanje otroka v vlogo odraslega,
- uporabljanje nenadnih čustvenih izbruhov, s katerimi poveča nadzor in moč nad njim,
- uporabljanje tihih dni kot obliko kaznovanja,
- eden od staršev grdo govori o partnerju,
- eden od staršev spodkopava avtoriteto partnerja,
- namensko uničevanje odnosa otroka z drugim staršem,
- povzročanje nasilja nad drugo osebo vpričo otroka,
- kritiziranje in negativno označevanje otrokove osebnosti,
- kričanje na otroka,
- pretirano nadzorovanje otroka glede na njegovo starost,
- pretirano omejevanje otrokove svobode in socialnih stikov.

KODIRNI SISTEM ZA RAZISKOVALNO VPRAŠANJE 3

Za analizo PREPLET VLOG IN ODNOSOV IZVEN DRUŽINE sem oblikovala naslednjo klasifikacijo:

- vpliv na življenje,
- partnerski odnos,
- vpliv na izobraževanje,
- prijateljski odnosi,
- družinski odnosi,
- odnos do ženskega spola,
- odnos do moškega spola,
- vpliv na poslovnem področju.

KODIRNI SISTEM ZA RAZISKOVALNO VPRAŠANJE 4

Za analizo VAROVALNIH DEJAVNIKOV sem oblikovala naslednjo klasifikacijo:

- osebni varovalni dejavniki (osebnostne značilnosti, temperament itd.),
- družbeni varovalni dejavniki (dober odnos s sorojencem, spodbudna učiteljica, priljubljenost v šoli itd.),
- obrambni mehanizmi (zanikanje, humor, nadkompenzacija, zamrznitev, svet domišljije, introjekcija).

Sogovorniki so imeli različne obrambne mehanizme, opredelila jih bom tako, kot so jih predstavili sami:

- zanikanje (oseba se obnaša, kot da problem ne obstaja in si ne prizna, da je kaj narobe),
- humor (oseba stvari ne jemlje preresno, tudi v slabih trenutkih, se zna nasmejati),
- nadkompenzacija (oseba je zelo uspešna na določenem področju, npr. izobraževanja, kar mu da občutek zadovoljstva, potrdilo, da je sposoben),
- zamrznitev (ko oseba čuti, da je preveč vsega, in misli, da je bolje, da ostane tiho, kot da kaj poslabša),
- svet domišljije (oseba si ustvari svet, ki je lepši),
- introjekcija (oseba prevzema krivdo, jo obrača vase).

9.3 Priloga 3: Analiza pogovora 1

ANALIZA POGOVORA 1

Moški, študent psihoterapije

1. RAZISKOVALNO VPRAŠANJE: VLOGE V DRUŽINI

Vloge v družini je imel pomešane, ima občutek, da je imel vse druge vloge, le vloge sebe oz. brezskrbnega otroka ne. Oče je bil veliko odsoten, dopoldne je delal, popoldne pa hodil pit v gostilno. Posledično sta bila z mamo veliko sama in je začel prevzemati vlogo partnerja mame. Imel je vlogo idealnega sebe, saj ga je vzgajala tako, da bo on naredil vse, kar njej ni uspelo, da bo njemu veliko boljše v življenju, kot je bilo njej. Čutil je pritisk, da mora biti vedno priden in najboljši na vseh področjih. Imel je občutek, da mame ne sme razočarati. Pri desetih letih sta se starša ločila in od takrat naprej se mu zdi, da sta bila z mamo kot partnerja, nudil ji je čustveno podporo in jo poslušal, ko je imela težave. Medgeneracijske razlike so se s tem porušile. Pomagal ji je tudi pri vzgoji sedem let mlajšega brata in zanj pomagal skrbeti. Medtem ko je bila mama v službi, je kuhal, da so potem lahko jedli. Pravi, da je imel vlogo očeta do mlajšega brata. Mama je bila samohranilka in se mu je zdelo, da je uboga, da ne zmore sama. Bilo ji je težko, zato je potem on prevzel skrb za družino, dom, da mama ni imela težav z njim. Skrbel je, da ji je bilo prihranjeno to, da bi se morala zaradi njega vznemirjati, da ji ni bilo treba hoditi v šolo zaradi njega itd. Ta vloga popolnega otroka mu je v otroštvu predstavljala običajno življenje. Ni je doživljal kot kaj slabega ali neprimernega, ker je bila edina stvar, ki jo je poznal. Vedel se je v skladu s pričakovanji mame, imel je občutek, da mora vse tako urediti, kot se od njega pričakuje. Kadar je kaj narobe naredil, prekršil, se je počutil zelo slabo. Imel je občutke krivde, razmišljal je, ali bi tako stvar sploh povedal ali ne. Z očetom nista imela dobrega odnosa, po več mesecev se nista videla, saj je bil jezen nanj. Meni, da je to slabo, saj za očeta ni bil otrok, ampak se je ob njem počutil kot tujec. Imel je vlogo zaveznika. Tako oče kot mama sta mu zaupala svoje težave. Bil je vpleten v njun odnos. Mama mu je večkrat povedala, kaj se je dogajalo med njo in očetom, ne zdi se mu primerno, da mu je vse težave razlagala, čeprav jo je o tem spraševal tudi sam. Oče mu je želel prikazati svojo zgodbo v smislu, da tudi mama ni tako v redu, kot si misli on, na tak način je izvedel stvari, ki naj jih kot otrok ne bi. Tudi ko so še živeli skupaj, je bil priča hudim preprirom. Da se te vloge

pričakujejo od njega, ni bilo direktno izrečeno, ampak so mu to sporočali preko prikritih sporočil in pogovorov, kako naj se vede. Eno izmed takih sporočil, ki jih je dobil, je npr. to, da je bilo mami zelo težko, ko se je rodil, ker je bila sama, ker je hodila na faks in se je morala stvarem odrehati in trpeti. To mu je dalo močan občutek, da se ji mora oddolžiti za vse težave, ki naj bi jih povzročil. Mama mu je sporočala, da ji je težko, kar je vplivalo na to, da si jo je želel poslušati, da bi ji olajšal stvari, zato je tudi skrbel za brata in dom.

RAZISKOVALKINA INTERPRETACIJA

V izjavi, ki sem jo pustila nerazdrobljeno, da se lahko razbere celotni kontekst, sem prepoznala več vlog. Različne vloge sem obarvala z rumeno, modro in zeleno, in potem dele izjave, kjer se ta vloga prepozna, označila z istimi barvami.

Oznaka izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija
I1 P1 R1	V moji družini so bile vloge zelo pomešane oziroma bi težko reku, da sem imel kdaj koli vlogo otroka. Kar bi bilo načeloma najbolj zdravo oz. najbolj primerno. ... Tako, da ja v bistvu imam občutek, da sem imel vedno vse druge vloge, sam ne vloge sebe, oz. ne vloge otroka. <i>Če prav razumem, kot brezskrbnega otroštva, da si samo otrok?</i> Tako, tako ja.	Pomešane vloge, odsotnost brezskrbnega otroštva	Ni vloge otroka	Vloga v družini
I2 P1 R1	... od začetka je bil oče zelo odsoten, zaradi tega, ker je dopoldne delal, popoldne pa je hodil v gostilno pit. Kar pomeni, da sva bila z mamo zelo veliko sama in se mi zdi, da sem že od takrat prevzemal vlogo nekega, ne vem nadomestka za mamino življenje.	Odsoten oče, veliko časa preživel sam z mamo	Vloga partnerja mami	Vloge v družini
I3 P1 R1	Oziroma, da me je že takrat začela vzgajati v to, da bom jaz naredil vse, kar ona ni uspela narediti oziroma, da mi bo veliko boljše, kakor je bilo njej v življenju. ... V smislu, ja, da moram izpolniti vsa pričakovanja, vse kar njen ni uspelo, moram jaz narediti.	Visoka pričakovanja mame, ambiciozna vzgoja	Vloga idealnega sebe	Vloge v družini
I4 P1 R1	... načeloma se zdi zelo prijetno pa super fajn, ampak ni, zaradi tega ker sem pol v bistvu že od začetka čutil ta pritisk, da moram bit vedno priden, fajn, najboljši, najbolj, karkoli, vse sam da je najbolj. <i>Da je ne smeš razočarat? Na ta način?</i> Tako, tako. V smislu, ja, da moram izpolniti vsa pričakovanja, vse kar njen ni uspelo, moram jaz narediti.	Pritisk, da je najboljši	Previsoka pričakovanja mame	Odnos med starši in otrokom
I5 P1 R1	Tako, da ja, v bistvu to je bilo zelo močno do enega desetega leta recimo, pol se je pa začela še, oziroma že mogoče vmes oziroma, ko sem odraščal sem počasi prevzemal tudi vlogo partnerja, v smislu da sem ji nudil čustveno podporo, čustveno oporo, da sem bil za njo tam, da sem jo poslušal, ko je imela težave, se pravi ravno obratno kakor bi moralo biti. Torej morala bi me mama poslušati moje težave, ne jaz njene. Ker recimo, pri desetih letih sta se	Porušitev medgeneracijskih razlik, čustvena podpora mami, skrb za brata, dom in družino	Vloga popolnega otroka Vloga očeta mlajšemu bratu Vloga partnerja mami	Vloge v družini

	starša ločila in od takrat naprej se mi zdi, da sva bila jaz pa mama kot neka partnerja, dejansko tudi recimo pri vzgoji mlajšega brata, ki je sedem let mlajši. Se pravi, sem jaz tudi skrbel za to, da je hodil v vrtec oz. sem ga zjutraj peljal v vrtec, popoldne ga šel iskat, ko je bila mami v službi sem recimo skuhal kosilo, da smo pol jedli. Oziroma to je bilo pol, ko sem bil malo starejši, ampak ja to se je nekako vseskozi razvijal v tem smislu. <i>Pol v bistvu so bile tvoje naloge v družini, da si skrbel za mlajšega brata?</i> Tudi ja. <i>Tudi, ko je bil na primer bolan?</i> V bistvu ja, sva se tudi midva pogovarjala o tem kaj bi bilo najboljšo za vzgojo brata. Na ta način. <i>Če prav razumem sta se skupaj z mami dogovarjala sproti za vzgojo, pa kaj je najbolj primerno za mlajšega brata?</i> Ja, oziroma sva nekako oba skupaj skrbela, da bratu ne bi bilo tako težko, kot je bilo recimo nama. Na ta način, da ne bi preveč občutil ločitve, da ne bi občutil težav, tko. Na nek način ja, sva ga ščitila obadva in to je bila tudi moja vloga, da sem ga ščitil, in da sem pomagal čimbolj kolikor se je dalo, zato ker je bila mama samohranilka in je bila boga in ni mogla, oziroma ji je bilo težko in to sem pol zelo jaz prevzel. To sem prevzel, da sem probal čimbolj skrbeti za družino, za dom, in tudi za to da ni imela težav z mano, da ji je bilo prihranjeno to, da bi se morala zaradi mene sekirati, da bi mogla zaradi mene hoditi v šolo, da bi karkoli bilo narobe z moje strani. Tko, da na nek način vloga popolnega otroka tudi. <i>Zaščitnik in nadomestni partner, v bistvu da si ti dajal oporo svoji mami in bratu?</i> Tako, na nek način tudi vloga očeta do mlajšega brata.			
I6 P1 R1	<i>Pričakovanja in predstave družinskih članov do tebe in kako si se ti vedel se povezujejo s tem, kar si prej povedal, da si bil...</i> Jaz sem se vedel v skladu s pričakovanji mame. <i>In mama je vedno pričakovala, da boš ta priden, zaradi tebe ji ni bilo treba hoditi v šolo na govorilne.</i> Tako ja. <i>In če sem prav razumela se je lahko vedno zanesla nate?</i> Ja. Vedno je bilo treba, mislim vedno sem imel občutek, da moram vse zrihtat tko k je treba oziroma tako kot se od mene pričakuje. To ni nikoli mama rekla sama.	Pričakovanja mame	Previsoka pričakovanja starša	Odnos med starši in otrokom
I7 P1 R1	... špricanje se meni osebno ni zdelo, kot nekaj hudo narobe in sem o tem potem lahko tudi govoril z mamo in tudi vedno povedal, kar tudi to je recimo ane, da je ta popolnost, tu spada, da sem jaz odkrit, da ne lažem.	Odkritost otroka do mame	Vloga popolnega otroka	Vloge v družini
I8 P1 R1	Ja, tudi mami mi je večkrat povedala kaj se je dogajalo, sicer sem jaz tudi spraševal, ampak vseeno, se mi zdi da to ni bilo najbolj	Vpleten v odnos staršev, starša	Vloga zaveznika	Vloge v družini

	primerno, čeprav sem jaz želel vedeti. Obenem pa je pa tudi oče zelo hotel na neki način prikazati njegovo zgodbo, v smislu, da bi ga jaz potem sprejel, da bi imela boljši odnos, ampak je to delal na način, da je povedal mogoče, da mama tudi ni bila tako v redu, kot sem jaz mislil, tako na tak način sem izvedel stvari, ki naj jih ne bi no. Oziroma tudi, ko smo še živeli skupaj, sem tudi bil priča raznim zelo hudim preprirom in tako dalje na tak način.	obrekovala drug drugega, prepiri staršev		
I9 P1 R1	... sporočilo, da je bilo mami zelo težko ko sem se jaz rodil, ker je bila sama, ker je hodila na faks, ker je mogla stvari se odrekati in trpeti in to je recimo meni zelo dalo občutek, da moram zdaj se nekako oddolžiti za vso gorje, ki sem ga povzročil in ta je bil zelo tak močen, ki obstaja že do rojstva naprej, še vedno to tu pa tam slišim. ... Veliko je bilo tega, da mi je sporočala, kako ji je v bistvu težko, kar je potem na vse skupaj vplivalo, na to da sem jo potem želel poslušati, zato da bi ji olajšal, zato da sem skrbel za brata, za to da bi olajšal stvari, v bistvu je vse zelo na tem baziralo. <i>Če sem prav razumela na način, da je ona govorila, kako ji je težko, nisi hotel ji še več skrbi povzročati s tem, da bi...?</i> Ja tako ja. S tem, da sem na vseh koncih prevzel vlogo olajševalca.	Občutek dolžnosti do mame, skrb in podpora družini	Vloga partnerja mami	Vloge v družini

2. RAZISKOVALNO VPRAŠANJE: PSIHIČNO NASILJE

Dokler se ni vključil na osebno terapijo, so mu bile opisane vloge čisto običajne, to je bilo njegovo življenje, nič se mu ni zdelo slabega ali napačnega. Ko je bil mlajši, ni vedel, da bi mogel kaj spreminjati, čeprav se je večkrat počutil slabo oziroma je bil po teden dni depresiven, žalosten, ne da bi dejansko vedel, zakaj je tak. Kadar je ocenil, da česa ni naredil prav, je čutil veliko krivde. To niso bile velike napake, ampak malenkosti, da npr. ni zaprl vrat na dovozu. Ti občutki krivde, žalosti so trajali tako dolgo, dokler ni na terapiji spoznal, da mogoče nekatere vloge niso najbolj primerne za otroka oziroma da mu škodujejo, da se zaradi njih počuti slabo. Spoznal je, da bi si v otroštvu želel drugačnih vlog, predvsem vlogo otroka. Sam si pod vlogo otroka predstavlja to, da ne skrbi za starše, da si lahko privošči neumnosti, da lahko brezskrbno uživa, ne da bi vedel, kaj se dogaja doma, kaj se dogaja med starši. Prej ni razumel svojih občutkov, a je ves čas čutil odgovornost do vsega, kar se je dogajalo, vedno je imel občutek, da mora narediti največ, kar lahko. Kadar ni opravil svoje vloge ali odgovornosti, je ob tem občutil ogromno krivde in slabih občutkov, te občutke je doživljal tudi za malenkosti, npr. če se mu po kosilu ni ljubilo takoj pospraviti posode, je imel občutek, da je slab sin, da je razočaral vse okoli njega. To ga je zelo obremenjevalo, ker je vedno živel po pričakovanju drugih, ne tako kot bi on želel. Velikokrat se je vprašal, kdo sploh je, če ni tisto, kar želi mama, kje se konča mama in kje se začne on. Vedno je imel občutek, da je dolžen narediti tako, kot bo najbolj odgovarjalo mami. Vse vloge, ki jih je opisal, doživlja kot psihično nasilje. Sam razume otroka kot samostojno osebo, ki naj bi ji starši zagotavljali čim boljše življenje in stremeli k temu, da mu omogočijo, da se otrok razvija v skladu z lastno osebnostjo. Da ga že od samega začetka upoštevaš kot samostojno osebnost, ne kot podaljšek ali nadomestek starša. Ima občutek, da so našteje

vloge na neki način odstranile to, kar je on na začetku bil, z vlogami ga je družina usmerila v to, kar so oni želeli zanj, ne v to, v kar bi se on sam brez tega lahko razvil. Vloge so spremenile njegovo življenje. Zdi se mu neprimerno, da otrok skrbi za drugega otroka, da skrbi za dobro počutje starša, da posluša njegove težave itd.

RAZISKOVALKINA INTERPRETACIJA

Izjave sem interpretirala in analizirala po vnaprej pripravljenem kodirnem sistemu, ki sem ga priložila med priloge (Priloga 2). V zaključku analize sem vključila tudi izjave sogovornikov, kjer odgovorijo, ali oni to prepoznajo kot obliko psihičnega nasilja ali ne. Nekateri sogovorniki namreč vlog niso dojemali kot obliko psihičnega nasilja.

Oznaka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija
I1 P1 R2	... Oziroma, da me je že takrat začela vzgajat v to, da bom jaz naredil vse, kar ona ni uspela narediti oziroma, da mi bo veliko boljše, kakor je bilo njej v življenju. Kar je v bistvu načeloma se zdi zelo prijetno pa super fajn, ampak ni, zaradi tega ker sem pol v bistvu že od začetka čutil ta pritisk, da moram bit vedno priden, fajn, najboljši, najbolj, karkoli, vse sam da je najbolj. <i>Da je ne smeš razočarat? Na ta način?</i> Tako, tako. V smislu, ja, da moram izpolnit vsa pričakovanja, vse kar njen ni uspelo, moram jaz narediti.	Postavljanje nerealnih in previsokih pričakovanj	Psihično nasilje
I2 P1 R2	... Jaz sem se vedel v skladu s pričakovanji mame. <i>In mama je vedno pričakovala, da boš ta priden, zaradi tebe ji ni bilo treba hoditi v šolo na govorilne.</i> Tako ja. <i>In če sem prav razumela se je lahko vedno zanesla nate?</i> Vedno je bilo treba, mislim vedno sem imel občutek, da moram vse zrihtat tko k je treba oziroma tako kot se od mene pričakuje. To ni nikoli mama rekla sama.	Postavljanje nerealnih in previsokih pričakovanj	Psihično nasilje
I3 P1 R2	<i>Ali si kdaj prekršil, npr. to kar si zdaj razlagal. Kako si se počutil?</i> Mhm, ja. Včasih sem tudi prekršil to, itak. Saj življenje ni popolno. Počutil sem se pa zelo slabo. Zelo sem se počutil krivega, zelo sem sploh razmišljal ali bi tako stvar povedal ali ne, recimo že če sem dobil slabo oceno, v smislu trojke, sem imel tako že cel dan priprave kako bom jaz to povedal. Ampak pol recimo ni bilo nikoli nič tko zelo hudega, tako hudo narobe.	Povzročanje občutka krivde	Psihično nasilje
I4 P1 R2	Veliko sem imel občutkov krivde za vsako stvar. Oziroma ko sem ocenil, da kaj nisem naredil prav, sem čutil zelo veliko krivdo, ampak to niso bile stvari, da bi, ne vem oropal trgovino, ampak nisem zaprl vrat na dovozu recimo. <i>Mhm.</i> Res malenkosti. To je v bistvu trajalo dokler nisem na terapiji spoznal, da pa mogoče pa to ni najbolj primerno. Oziroma, da mi to zelo škoduje, da se zelo slabo počutim zaradi tega. Potem sem sproti začel spoznavati, da te vloge niso primerne za otroka.	Povzročanje občutka krivde	Psihično nasilje
I5 P1 R2	Ampak ves čas sem čutil odgovornost do praktično vsega, vedno sem moral imeti jaz občutek, da sem naredil največ kar sem lahko.	Povzročanje občutka krivde	

	Občutil sem ogromno krivde in slabih občutkov, če nisem opravil svoje vloge oz. če nisem opravil svoje odgovornosti. Tako kot sva rekla, to je šlo celo v malenkosti, recimo da se mi po kosilu ni ljubilo pospraviti takoj posode, sem imel občutek, da sem slab sin, da sem razočaral vse okoli mene in to me je zelo obremenjevalo, ker sem vedno živel po pričakovanju drugih, ne po tem kar bi jaz mogoče želel.		
I6 P1 R2	Ne vem, recimo sporočilo, da je bilo mami zelo težko ko sem se jaz rodil, ker je bila sama, ker je hodila na faks, ker je mogla stvari se odrehati in trpeti in to je recimo meni zelo dalo občutek, da moram zdaj se nekako oddolžiti za vso gorje, ki sem ga povzročil in ta je bil zelo tak močen, ki obstaja že do rojstva naprej, še vedno to tu pa tam slišim.	Povzročanje občutka krivde	
I7 P1 R2	Amm, ja recimo, od začetka je bil oče zelo odsoten, zaradi tega, ker je dopoldne delal, popoldne pa je hodil v gostilno pit. Kar pomeni, da sva bila z mamo zelo veliko sama in se mi zdi, da sem že od takrat prevzemal vlogo nekega, ne vem nadomestka za mamino življenje. ... ko sem odrasčal sem počasi prevzemal tudi vlogo partnerja, v smislu da sem ji nudil čustveno podporo, čustveno oporo, da sem bil za njo tam, da sem jo poslušal, ko je imela težave, se pravi ravno obratno kakor bi moralo biti. Torej morala bi me mama poslušati moje težave, ne jaz njene.	Izkoriščanje otroka za zadovoljevanje svojih čustvenih potreb	Psihično nasilje
I8 P1 R2	Ker recimo, pri desetih letih sta se starša ločila in od takrat naprej se mi zdi, da sva bila jaz pa mama kot neka partnerja, dejansko tudi recimo pri vzgoji mlajšega brata, ki je sedem let mlajši. Se pravi, sem jaz tudi skrbel za to, da je hodil v vrtec oz. sem ga zjutraj peljal v vrtec, popoldne ga šel iskat, ko je bila mami v službi sem recimo skuhal kosilo, da smo pol jedili. Oziroma to je bilo pol, ko sem bil malo starejši, ampak ja to se je nekako vseskozi razvijal v tem smislu. ... V bistvu ja, sva se tudi midva pogovarjala o tem kaj bi bilo najboljšo za vzgojo brata.	Postavljanje otroka v vlogo odraslega	Psihično nasilje
I9 P1 R2	... Ja, oziroma sva nekako oba skupaj skrbela, da bratu ne bi bilo tako težko, kot je bilo recimo nama. Na ta način, da ne bi preveč občutil ločitve, da ne bi občutil težav, tko. Na nek način ja, sva ga ščitila obadva in to je bila tudi moja vloga, da sem ga ščitil, in da sem pomagal čimbolj kolikor se je dalo, zato ker je bila mama samohranilka in je bila boga in ni mogla, oziroma ji je bilo težko in to sem pol zelo jaz prevzel. To sem prevzel, da sem probal čimbolj skrbeti za družino, za dom, in tudi za to da ni imela težav z mano, da ji je bilo prihranjeno to, da bi se morala zaradi mene sekirati, da bi mogla zaradi mene hoditi v šolo, da bi karkoli bilo narobe z moje strani. Tko, da na nek način vloga popolnega otroka tudi. ... <i>Zaščitnik in nadomestni partner, v bistvu da si ti dajal oporo svoji mami in bratu?</i> Tako, na nek način tudi vloga očeta do mlajšega brata.	Postavljanje otroka v vlogo odraslega	Psihično nasilje
I10 P1 R2	Plus to, da se mi zdi to neprimerno, da tvoj otrok	Izkoriščanje otroka za	Psihično

	skrbi za tvojega drugega otroka, da tvoj otrok skrbi za tvoje dobro počutje, da te posluša, tako. <i>Ja, ker če prav razumem, si ravno ti bil mami vedno v oporo in ti je tudi razlagala svoje težave.</i> Tako ja.	zadovoljevanje svojih čustvenih potreb	nasilje
I11 P1 R2	Ja, tudi mami mi je večkrat povedala kaj se je dogajalo, sicer sem jaz tudi spraševal, ampak vseeno, se mi zdi da to ni bilo najbolj primerno, čeprav sem jaz želel vedeti. Obenem pa je pa tudi oče zelo hotel na neki način prikazati njegovo zgodbo, v smislu, da bi ga jaz potem sprejel, da bi imela boljši odnos, ampak je to delal na način, da je povedal mogoče, da mama tudi ni bila tako v redu, kot sem jaz mislil, tako na tak način sem izvedel stvari, ki naj jih ne bi no. Oziroma tudi, ko smo še živeli skupaj, sem tudi bil priča raznim zelo hudim prepirom in tako dalje na tak način.	Grdo govorjenje o drugem staršu, spodkopavanje avtoritete drugega starša	Psihično nasilje
I12 P1 R2	Brez dvoma doživljam vse te vloge, ki sem jih opisal kot psihično nasilje oziroma čustveno zlorabo. <i>Ja?</i> Ker, jaz razumem starševstvo oziroma otroka, ki pride na svet, kot samostojno osebo, ki naj bi ji starši zagotavljali čim boljše življenje in se obnašali v skladu... No, zdaj sem se pa malo zapletel ... v skladu s tem, kaj je za otroka najboljše oziroma, da mu omogočijo, da se razvija v skladu z njegovo osebnostjo, se pravi ne to, da otrok do petnajstega leta ne zna razmišljati, da nima svoje pameti, da nič ne ve kaj je za njega dobro, ampak da ga že od začetka upoštevaš, kot samostojno osebnost, ne kot tvoj podaljšek, nadomestek. In zaradi tega so vse te vloge na nek način odstranile od tega, kar sem jaz bil na začetku, torej so me s temi vlogami družina usmerila v to, kar so oni želeli od mene, ne v to kar bi jaz mogoče se brez tega razvijal, kar pomeni, da so na nek način spremenili moje življenje. <i>Okej.</i> Plus to, da se mi zdi to neprimerno, da tvoj otrok skrbi za tvojega drugega otroka, da tvoj otrok skrbi za tvoje dobro počutje, da te posluša, tako.	Vloge doživlja kot psihično nasilje	Psihično nasilje

3. RAZISKOVALNO VPRAŠANJE: PREPLET VLOG IN ODNOSOV V ŽIVLJENJU

Meni, da imajo še vedno vse vloge vpliv na njegovo življenje. Zdaj sicer manj kot v otroštvu, saj aktivno dela na tem, da se naštetih vlog osvobodi. Večkrat ima občutek, da mora delati stvari, ker se to od njega pričakuje. Odkar obiskuje terapijo, ne občuti več tako močnih občutkov krivde, če česa ne naredi tako, kot se od njega pričakuje, ima pa še vedno občutek, da mora biti nekaj posebnega, da mora biti vse najboljše, da je on tisti, ki ne povzroča in težav nima. Zdaj postavi sebe na prvo mesto in ne več družine, razmisli, kaj si on želi in to naredi, ne pa tistega, kar misli, da se od njega pričakuje. Vloga partnerja mami ima še vedno vpliv in ga ovira na partnerskem področju. Odkar je v novi zvezi, opaža, da si zelo želi pomagati partnerki oziroma čuti dolžnost, da jo vedno posluša, da dela stvari namesto nje, da ji poskuša čim bolj olajšati življenje. Nikoli ne naredi česa, kar ve, da ji ne bi bilo všeč. To poskuša zavestno zmanjševati, pomaga mu to, da si ona tega ne želi oziroma pomoči od njega ne zahteva. Opaža, da ima večino ženskih prijateljic in da z moškimi nikoli ni imel močnih prijateljskih vezi, kar povezuje s tem, da je bil vedno sam z mamo in ne toliko z očetom. Vloge imajo vpliv tudi na prijateljske odnose, ima veliko prijateljic, ki zelo potrebujejo pogovor oziroma to, da jih on posluša in podpira.

Težko zahteva prostor zase v prijateljskih odnosih, vedno je na voljo za reševanje težav. Vpliva tudi na to, da težko govori o sebi, težko reče, da nekaj potrebuje, saj dobi občutek, da to ni njegova pravica, da karkoli zahteva. Misli, da je njegova naloga to, da je on tu za druge ljudi. To se povezuje tudi z njegovo izbiro poklica in njegovo potrebo, da vedno poskrbi za druge. Na družinske odnose imajo vloge manjši vpliv, odkar obiskuje terapijo in v družini postavlja meje oz. pove, katerih nalog ne bo delal več, npr. da skrbi za bratovo šolanje, da posluša težave mame, da ji pomaga. Na njegovo izobraževanje so imele tak vpliv, da se mu nikoli ni bilo težko izobraževati oz. posvetiti čas šoli. Meni, da je bila motivacija za šolo neprimerna, ker je bil razlog to, da ne bi razočaral mame, ampak je bil zato posledično uspešen. Zadovoljen je, da je nekaj naredil. Prednost v naštetih vlogah vidi v svoji ambicioznosti in uspešnosti na področju izobraževanja. Njegov pogled na svet je nekoč bil, da samo družina poskrbi zate, da je samo družina tista, ki bo pomagala in ti stala ob strani, kar je bilo v nasprotju s tem, kar je on doživljal, čutil in videl v svoji družini. Njegova izkušnja je drugačna, odkar se je malo umaknil iz družine. Spremenil je svoj pogled na svet, da mu bodo ravno prijatelji najbolj pomagali.

RAZISKOVALKINA INTERPRETACIJA

Oznaka izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija
I1 P1 R3	Predvsem vloge partnerja oziroma vloge skrbnika za mlajšega brata, ker ja v bistvu, to me je najbolj oviralo tudi potem v ljubezenskem življenju, ker sem preveč prevzel to vlogo, da moram bit tam za mamo, kar pomeni, da sem in bom težko partner komu drugemu. <i>Lahko to razložiš?</i> To pomeni, da če bi bil s kom drugim bi zanemaril mamo, kar pomeni, da bi ji povzročil dodatne težave, kar pa itak nisem smel nikakor. ... Potem recimo tudi vloga partnerja ima še vedno vpliv na mene, predvsem zdaj ko sem v novi zvezi in opažam, koliko ima dejansko še vedno vpliva, da si recimo želim pomagati moji partnerki oz. čutim dolžnost, da jo vedno poslušam, da delam stvari namesto nje, da ji probam čimbolj olajšati življenje. <i>Če razumem, da si ji vedno na voljo?</i> Ja in da nikoli ne naredim nekaj, kar vem, da ji ne bo všeč. Sicer to poskušam zavestno zmanjševati oz. mi pomaga to, da ona tega ne želi, ne zahteva in noče vedno, tukaj mi to potem olajša zadeve.	Občutek dolžnosti do partnerke, ne naredi nekaj, kar ji ne bi bilo všeč	Partnerski odnos
I2 P1 R3	Mogoče še pri ljubezenskih odnosih, samo to je že tako malo na meji, v smislu, da lažje sprejemam tudi ne vem trenutke, ko je slabe volje brez razloga, oz. ko je mogoče tečna. Recimo to ko poslušam druge ljudi, ki imajo s tem zelo težave in se potem zaradi tega kregajo in so tako nerazumljivi, tega pri meni recimo ni, ampak sem zelo razumljiv, razumevajoč in to pomaga pri boljšem odnosu in boljšem razumevanju. <i>A na način, da ti pomaga pri odnosu, da si bolj razumevajoč, to ti je dala vloga, ker če prav razumem, ko si mamo poslušal...</i> Ja, ker sem to moral delati in mi je to čisto nekaj običajnega, sam tukaj je zelo tanka meja med tem, kje sem jaz zelo razumevajoč in tem, kjer zaradi tega sebe postavljam na stranski tir, ampak se mi zdi, da je	Razumevajoč, potrpežljiv do partnerke	Partnerski odnos

	tega, da bi sebe postavljaj na stranski tir zelo malo. To je mogoče ja, da mi je lažje v razmerju zaradi tega. <i>Po eni strani lažje, ker si bolj pripravljen poslušati, ker si to že celo življenje delal, po drugi strani pa tudi težko, ker včasih pozabiš nase, kot si prej rekel, in je nočeš užaliti, če prav razumem.</i> Tako ja.		
I3 P1 R3	Zdaj sicer manj, kot prej, saj aktivno delam na tem, da se jih osvobodim, ampak ja, še vedno imajo čisto vse vloge vpliv, imam večkrat občutek, da moram delati stvari zaradi tega, ker se pričakujejo od mene, s to razliko, da zdaj ne občutim več tako močnih občutkov krivde oz. jih sploh ne občutim, če kaj ne naredim. Ampak še vedno pa imam občutek, da moram biti nekaj posebnega, da moram vse dobro narediti, da moram vse najboljše, da sem tisti, ki ne dela težav, ki nima sploh težav, na tak način.	Občutek, da mora biti poseben, najboljši, občutek, da ne sme imeti težav	Vpliv na življenje
I4 P1 R3	Mhm, recimo zelo zanimivo je to, da imam večino ženskih prijateljic, da z moškimi nikoli nisem imel močnih prijateljskih vezi, kar se zelo povezuje s tem, da sem bil vedno z mamo, ne toliko z očetom.	Težko prijatelj z moškim spolom, več ženskih prijateljic	Odnos do moškega in ženskega spola
I5 P1 R3	Zelo zanimivo je tudi to, da to zelo vpliva na prijateljske odnose, kjer imam veliko prijateljic, ki zelo potrebujejo pogovore oz. to da jih jaz poslušam. V smislu tega, da zelo težko zahtevam prostor zase v prijateljskih odnosih, ampak sem vedno na voljo za reševanje težav, kar je itak moja krivda, ker če ne zahtevaš ne moreš dobiti.	Težko zahteva osebni prostor, vedno je na voljo	Prijateljski odnosi
I6 P1 R3	Ima vpliv tudi na to, da zelo težko govorim o sebi, zelo težko rečem, da nekaj potrebujem. Ker dobim občutek, da to ni moja pravica, da karkoli zahtevam, ampak je moja naloga to, da sem jaz tukaj za druge ljudi, kar se povezuje z izbiro poklica. <i>In tudi z potrebo, da vedno skrbiš za druge, zase pa ne, če prav razumem.</i> Ampak to se zdaj malo spreminja, ampak ima še kar vpliv.	Težko govori o sebi, težko prosi za pomoč, izbira poklica	Vpliv na življenje, vpliv na izobraževanje
I7 P1 R3	Mogoče to, da mi nikoli ni bilo težko se izobraževati oz. delati v šoli. Tudi iz tega razloga, da ne bi razočaral, to je da sem bil dosti uspešen zaradi tega, čeprav je bila mogoče motivacija malenkost neprimerna, ampak sem vseeno zadovoljen, da sem nekaj naredil. ... Prednost vlog bi lahko potem tu bila ravno tvoja ambicioznost, uspešnost na področju izobraževanja, če prav razumem? Ja, tako ... Kot sem rekel, te vloge, da mora biti vse v redu so mi pomagale pri odraščanju, zaradi tega, ker sem se mogoče bolj trudil, sem bil bolj priden v šoli, ker sem vse opravljal čim bolj redno, brez težav, sproti, vse tako kot mora biti, kar je pomenilo, da mi ni bilo težko na faksu oz. tudi v srednji šoli sem enostavno sam te stvari naredil, ker sem mislim da je to edino logično ...	Uspešnost v šoli, ambicioznost, ni imel težav v šoli	Vpliv na izobraževanje
I8 P1 R3	Mogoče to, da nimam zaradi tega občutka, da je kakšna stvar, ne vem nenaravna, ne zdrava, v smislu, da ne obsojam zaradi tega, ker sem imel sam te izkušnje z zelo neprimernimi vlogami in vem, da so to čisto nekaj običajnega in nič takega,	Ne obsoja ljudi	Vpliv na življenje

	kar bi moralo biti človeka sram. Mogoče zaradi tega lažje sprejemam ljudi nasploh. <i>Ampak a to zdaj, ko so ti vloge bolj razvidne?</i> Ne mogoče že prej, samo prej v manjši meri, zdaj pa ko so mi bolj razvidne pa zelo težko karkoli obsojam... <i>Zato, ker ne veš kakšne vloge so imeli oni, če te razumem?</i> Tako, tako. Vem, da se lahko tudi v neki vsakdanji družini pojavljajo marsikateri stvari, ki nimajo nobene veze z ljudmi oz. to ni njihova krivda, tako.		
I9 P1 R3	Ne vem, jaz sem tudi imel vedno občutek, da sem dejansko zaradi tega v redu, ker sem izpolnjeval pričakovanja in sem vedel, da jih zmorem izpolniti. Kar pomeni, da tudi zdaj, ko se pojavi naloga ali pričakovanje, jaz ne dvomim v to. <i>Da nisi zmožen narediti, ker si vedno naredil, če razumem?</i> Tako ja.	Ne dvomi o sebi	Vpliv na življenje

4. RAZISKOVALNO VPRAŠANJE: VAROVALNI DEJAVNIKI

Občutek, da mora biti vedno vse najboljše, so mu pomagale pri odraščanju, ker se je bolj trudil, bil priden v šoli, obveznosti je opravljal sproti in brez težav. Posledično v srednji šoli in na faksu ni imel problemov, enostavno je stvari naredil, ker je mislil, da je to edino logično. Vedno je imel občutek, da je v redu, ker izpolnjuje pričakovanja, in je verjel, da jih je sposoben izpolniti. Zdaj ko se pojavi kakšen izziv ali pričakovanje, ne dvomi v to, da ga ni zmožen opraviti. Varovalni dejavnik, ki mu je pomagal pri manjšanju negativnih vplivov naštetih vlog, je terapija oz. študij. Med študijem je spoznal različne teorije, študije in poglede na svet, ki so mu dali vedeti, da ni vse v redu, da mu ni treba vsega sprejeti, da lahko začne gledati nase. Terapija mu je predstavljala prostor, kjer je lahko na neki način vadil različne odzive, kjer je lahko razmišljal o sebi, kaj bi si on želel, kako bi odreagirai, da bi mu bilo boljše, da bi našel sebe. Od obrambnih mehanizmov mu je pomagal humor in mu še vedno pomaga pri tem, da ne jemlje vsega tako resno, da se zna v slabih trenutkih nasmejati in videti smešne vidike. Tudi zanikanje mu je pomagalo, ni razmišljal o tem, kaj se dogaja doma, ker mu je bilo preveč težko priznati, da mogoče ni vse v redu. To mu zdaj ne pomaga več, odkar je na terapiji. Pomaga mu sprejemanje realnosti, to da lažje vidi, kaj se dogaja, zakaj se dogaja in ima več zavestne kontrole nad tem, kaj bo sprejel in česa ne bo sprejel. Pomagala mu je tudi nadkompenzacija na področju šolanja. Pomagalo mu je to, da je bil v šoli uspešen in doživet kot priden, pameten, sposoben, s strani šole, družine in prijateljev je dobil sporočila, da zmora in zna. V družbi je bil vedno dobro sprejet, bil je popularen.

RAZISKOVALKINA INTERPRETACIJA

Oznaka izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija
I1 P1 R4	Kot sem rekel, te vloge, da mora biti vse v redu so mi pomagale pri odraščanju, zaradi tega, ker sem se mogoče bolj trudil, sem bil bolj priden v šoli, ker sem vse opravljal čim bolj redno, brez težav, sproti, vse tako kot mora biti, kar je pomenilo, da mi ni bilo težko na faksu oz. tudi v srednji šoli sem enostavno sam te stvari naredil, ker sem mislim da je to edino logično ...	Uspešnost v šoli	Družbeni Varovalni dejavnik
I2 P1 R4	Ne vem, jaz sem tudi imel vedno občutek, da sem dejansko zaradi tega v redu, ker sem	Prepričanost vase	Osebni varovalni dejavnik

	izpolnjeval pričakovanja in sem vedel, da jih zmorem izpolniti. Kar pomeni, da tudi zdaj, ko se pojavi naloga ali pričakovanje, jaz ne dvomim v to. <i>Da nisi zmožen narediti, ker si vedno naredil, če razumem?</i> Tako ja.		
I3 P1 R4	Glavna je terapija oz. študij. Ker med študijem sem spoznal različne teorije, študije, različne poglede na svet, ki so mi v bistvu najprej dali vedeti, da mogoče pa ni vse v redu, da mi ni treba vse sprejeti. Lahko tudi začnem gledati nase, kar je bilo potem tudi največja poanta terapije. V bistvu ja ta prostor, kjer sem lahko na nek način vabil te različne odzive oz. sem lahko razmišljal o sebi, kaj bi jaz želel, kako bi jaz lahko odreagiraj, da bi mi bilo na neki način boljše, da bi na nek način našel sebe. Mislim, da je to glavno.	Terapija, študij	Družbeni varovalni dejavnik
I4 P1 R4	Obrambni mehanizmi so mi pomagali, predvsem humor, ki mi še vedno pomaga pri tem, da ne jemljem vseh stvari tako zelo resno oz. se znam v slabih trenutkih tudi nasmejati in videti smešne vidike.	Humor	Obrambni mehanizem
I5 P1 R4	Zagotovo tudi zanikanje, kot sem prej govoril, ker pač nisem niti razmišljal o tem, ker si je bilo preveč težko priznati, da pa mogoče ni vse v redu, kar mi je pomagalo prej in zdaj mi seveda to ne mora pomagati več.	Zanikanje	Obrambni mehanizem
I6 P1 R4	Zdaj mi pomaga sprejemanje realnosti oz. to, da lažje vidim kaj se dogaja, zakaj se dogaja in da imam dejansko zdaj več zavestne kontrole nad tem, kaj bom sprejel, kaj ne bom sprejel.	Sprejemanje realnosti	Osební varovalni dejavnik
I7 P1 R4	<i>Če sem prav razumela sem spada tudi nad kompenzacija, ker tako kot si prej rekel, potem si se vrgel v študij, ki ti tudi pomaga?</i> Seveda, tudi to ja.	Nad kompenzacija	Obrambni mehanizem
I8 P1 R4	Ja zelo mi je pomagalo to, da sem bil v šoli uspešen oz. da sem bil doživet kot priden, pameten, sposoben, ker je tudi en vidik tega, da nimam tok težav z izzivi, ker sem vedno dobil sporočila, da zmorem in znam. <i>S strani šole in družine?</i> Tako ja. In od prijateljev in od sošolcev, tko.	Uspešnost v šoli, sporočila, da je sposoben	Družbeni varovalni dejavnik
I9 P1 R4	Mogoče mi je pomagalo tudi to, da sem bil v družbi vedno nekako zelo dobro sprejet, nisem bil nikoli zunaj kakih krogov, ampak sem bil v krogu popularnih učencev. Ja nisem bil nikoli razumljen kot slab študent.	Sprejetost v družbo, popularnost	Družbeni varovalni dejavnik

9.4 Priloga 4: Analiza pogovora 2

ANALIZA POGOVORA 2

Ženska, študentka psihoterapije

1. RAZISKOVALNO VPRAŠANJE: VLOGE V DRUŽINI

Odraščala je v družini skupaj z mamo, očetom, tri leta starejšim bratom in enajst let mlajšo sestro. Odkar hodi na terapijo, opaza, da mama nanjo prelaga zavist in težave s samopodobo, razloži, da če ona kaj boljšega naredi, vzame mama to, kot da je ona slabša, ima vlogo substituta za partnerja. Težava med odnosom očeta in mamo je v ljubosumju, kar si razlaga s slabo samopodobo in nezaupanjem mame. Velikokrat je imela vlogo, da je ona prevzela odgovornost in krivdo, tudi če ni bila kriva, torej vlogo grešnega kozla. Z očetom je imela podrejen odnos in se mu je prilagajala, pravi, da je imel on zadnjo besedo. V odnosu z mamo je bila njena vloga to, da je prevzemala mamine konflikte in probleme, a se ona tega takrat ni zavedala in zdaj to predeluje na terapiji. Njena vloga v družini je bila podrejena in so jo usmerjali, tako kot so rekli, je moralo biti. Imela je zelo malo svobode, v smislu, da je imela svojo besedo, voljo, pri konfliktih, ki so prišli. Njen pogled na stvari ni bil pomemben, tako kot je oče videl stvari, taka je bila absolutna resnica. Pričakovanja družine do nje so bila velika, brat je veljal za zelo pametnega, odličnjaka, popularnega, medtem ko se je sama morala učiti po cele dneve za trojko. Pričakovanja s strani staršev so bila previsoka. Težko so se sprijaznili, da ne bo imela petke, po eni strani je imela vlogo, da ni tako uspešna kot brat, po drugi strani pa so pričakovali, da bo v šoli dosegala enake uspehe kot on. Z očetove strani je bilo veliko pričakovanja po perfekcionizmu. Pričakovanja, da da vedno čim več od sebe, da je vedno lahko še boljša in da nikoli nisi dosti dober, so bila prisotna na vseh področjih. Pohvalili so sicer jo, a na način, da je v redu, a lahko bi bilo še bolje, samo uspeh kot sam po sebi torej ni bi dovolj. Sporočila, da se te vloge pričakujejo od nje, so bila precej direktna, npr. skozi besede 'saj si v redu, samo lahko bi bilo boljše'. Veliko je bilo primerjanja z drugimi, s sovrstniki in bratom, v smislu 'če so oni lahko, potem bi lahko tudi ti'. Občutek je imela, kot da človek ni posameznik, ampak robot. Podala je tudi primer, kako mama prelaga njene občutke nanjo. Družina se je odpravljala na družinski rojstni dan, sama pa ni želela iti in se je odločila, da bo ostala doma. Mami to ni bilo všeč in jo je spraševala, zakaj je tako tečna in kaj bo doma delala, da tako in tako nima nič. Nazaj ji je odgovorila, da tudi sama ne bi šla, če bi imela možnost izbire, saj nikoli ne gre z nekim veseljem k tej družini. Mama ni želela iti, a je to, kar je čutila sama, prenesla nanjo, da je ona izpadla tečno. Povedala je, da je bilo podobno v otroštvu, ko ji je oče dal kazni, ker naj bi govorila s povišanim glasom, v bistvu pa je bil on tisti, ki je vpil nanjo in je bila posledično ona kriva, da je začela. Velikokrat so tisto, kar niso mogli sami sebi priznati ali prepoznati prenesli nanjo. Pri odnosu z mlajšo sestro je bilo veliko prevzemanja različnih vlog, ki jih ne zna najbolje opisati, saj jih še ni predelala. Ima vloge njene mame, sestra bolj upošteva njo kot pa mamo. Mama jo včasih prosi, da naj jo ona kaznuje ali kaj reče. Podala je primer, ko je mama mlajši sestri želela za rojstni dan podariti neko knjigo. Mama je vedela, da če ji bo ona dala, bo sestra odreagirala z odporom in je naročila njej, da naj ji jo ona podari, ona pa jo kupi, samo da bo z njene strani, saj bo drugače vzela to darilo. Sestri je darilo na koncu res veliko pomenilo in je knjigo prebrala v dveh večerih. Mama je intenzivno prenesla nanjo svoje težave, konflikte, v smislu nemoči pri vzgoji in je potem to prevzela ona. Skozi otroštvo se spominja, da je bila mama nemočna in je težko postavljala meje, vedno se je obračala na očeta, kjer je imel potem on zadnjo besedo. V sedanjem času ji je mama priznala, da sta bila z očetom domenjena, da bo ona imela vlogo, kamor bodo otroci zahajali po podporo, oče pa bo postavljal meje. V otroštvu ima občutek,

da je njeni starši niso razumeli, gledali so samo na to, kako bi se oni počutili in potem isto predvidevali zanjo. Prav tako je bilo tudi pri njeni mlajši sestri, medtem ko jo je ona hitreje začutila in se z njo povezala. Kadar je jokala, je šla k njej, da bi ji dala bližino, se z njo pogovorila, ne pa da se je drla nanjo tako kot drugi, zaradi tega je bila grešni kozel, saj so jo obtožili, da ji daje potuho. Z bratom sta bila zelo tekmovalna. On je prevzel očetovo vlogo, v smislu, da je on starejši in posledično glavni. Kadar sta bila sama doma in je bila na računalniku, jo je, ko si je on tako domislil, dvignil in jo vrgel dol, da je sam lahko šel. Imel je glavno in zadnjo besedo, bilo pa je prisotnega tudi malo psihičnega in fizičnega nasilja, pravi, da običajno bratsko nasilje in odnos.

RAZISKOVALKINA INTERPRETACIJA

Oznaka izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija
I1 P2 R1	Družinske vloge, kako bi rekla, v vseh se vidim, mislim marsikaj kar si omenila sem se videla, recimo zelo zdele še posebej, na terapiji to predelujem, mami da prelaga name neko zavist, se pravi da če jaz kaj boljšega naredim, da ona vzame to pol, kot da je ona slabša... ... isto je bilo glede samopodobe njene, pol da je name to, recimo velik problem je bil ljubosumje pri njima, kar pomeni slaba podoba mami pa nezaupanje pa to, in to sem recimo pol jaz.	Mama prelagala svoje občutke, konflikte na hčer	Vloga substituta za partnerja	Vloge v družini
I2 P2 R1	Dostikrat je bila vloga, da če je kaj bilo, sem jaz kriva, čeprav nisem bila, torej vloga grešnega kozla. To je bilo velikokrat. Da si ti prevzela odgovornost? Ja, krivdo kakorkoli.	Neupravičena krivda, prevzem odgovornosti	Vloga grešnega kozla	Vloge v družini
I3 P2 R1	... recimo z očetom je bil čisto podrejen odnos, tisto kar je on rekel, sem se prilagodila. Če je on tako določil sem bila jaz grešni kozel, v tem smislu, on je bil tisti, ki je imel sodno besedo.	Podrejen odnos z očetom	Podrejena vloga	Vloge v družini
I4 P2 R1	Mama, v odnosu z njo, je bila moja naloga z njo, da sem prevzemala njene konflikte pa probleme, pa probleme s samopodobo, da je name prenašala, čeprav se nisem tega zavedala.	Prevzem konfliktov in slabe samopodobe mame	Vloga substituta za partnerja	Vloge v družini
I5 P2 R1	... bila sem zelo sramežljiva, tako da je bila moja naloga zelo podrejena, tako kot so me vodili, tako kot so mi rekli tako je bilo in tako mora biti, na ta način. ... zelo malo je bilo tiste svobode, da bi pač lahko imela svojo besedo pa voljo ... v smislu svobode pri besedah, pri konfliktih ki so prišli, moj pogled na stvari ni imel veze, tako kot je ati videl taka je bila absolutna resnica in moja beseda ne velja.	Neupoštevanje volje s strani družine, premoč očeta	Podrejena vloga	Vloge v družini
I6 P2 R1	Ja, recimo tukaj je bila zanimivo izražena vloga, brat je zelo pameten, same petke, priznanja, popularen, že v osnovni šoli so ga imeli vsi radi, jaz sem se pa cele dneve rabila za trojko učit in tukaj so bila pričakovanja po eni strani še vseeno velika, ker se niso mogli sprijazniti, da ne	Neskladnost pričakovanj staršev	Previsoka pričakovanja staršev	Odnos med starši in otrokom

	bom imela petke, sicer sem še vseeno imela štirice, prav dobra, ampak zelo težko in po eni strani sem imela vlogo, da nisem tok pametna, po drugi strani so pa pričakovali da bi, ne? ... nikoli nisem bila zadosti pametna, brat je bil toliko boljši, pa vsi so bili boljši, v tem smislu.			
I7 P2 R1	Pričakovanja ne vem, da daš zmerom čim več od sebe, zelo veliko je bilo perfekcionizma, z atijeve strani, on ima firmo in vedno je treba bit zdaj še boljši in isto je bilo pri nam, vedno si lahko še boljši, nikoli nisi dosti dober, vedno si lahko še boljši in to so bila pričakovanja povsod, na vseh področjih. Pač, da te je pohvalil, si bil v redu, ampak lahko bi pa še ne vem.. ... Glede pričakovanj je bilo itak jasno, skozi besede, da sej si v redu, samo lahko bi bilo to tako...	Perfekcionizem očeta, kritiziranje staršev, dvojna sporočila staršev	Previsoka pričakovanja staršev	Odnos med starši in otrokom
I8 P2 R1	Ja, bilo je tudi veliko primerjave z drugimi, če so oni lahko, potem bi tudi ti lahko. Tako, kot da človek ni vsak posameznik, ampak nek robot ...	Primerjanje z drugimi s strani staršev	Previsoka pričakovanja staršev	Odnos med starši in otrokom
I9 P2 R1	Šli so na družinski rojstni dan, po očetovi strani familije, kjer ni vzdušje ravno najboljše in jaz sem dosti stara, da lahko rečem, da ne grem, ne. Vprašala me je če grem z njimi in jaz sem ji rekla ne in ona zakaj ne, pa sem ji povedala, da mi ne paše in potem je butnila, da sem tečna, ja kaj pa maš doma za počet, itak nič nimaš. In sem ji rekla lej če bi ti imela možnost izbire verjetno ne bi rada šla in mi je rekla, da sem tečna, kaj si tok tečna.. čist iz nič je butnilo ven, ker pač predvidevam, da ona ni želela iti, ker nikoli noče iti z nekim veseljem, je bla ona tečna in je name prenesla, da sem bila tečna, na ta način, da so name prenesli nekaj kar je njih dejal, sem bla jaz pol tista. Pa ne vem, zelo velikokrat v otroštvu je bilo, da je ati rekel, kaj tako s povišanim glasom govoriš in potem je bila kazen, v bistvu je pa on vpil name in sem jaz nazaj, ne...	Primer prelaganja občutkov staršev na otroka	Vloga substituta za partnerja	Vloge v družini
I10 P2 R1	... je bilo definitivno nenormalno veliko tega, da sem bila njena mami in sem še vedno. Recimo se tukaj se zelo pozna, danes ko sem doma imam jaz več besede kot mami pri njej in mami celo kdaj reče naj ji jaz rečem ali pa ji jaz vzgojno dam pa take stvari. Recimo primer...za rojstni dan ji je želela dati neko knjigo... ampak če bi mami dala bi sestra z odporom reagirala in je pač rekla men, da ona kupi in da naj ji jaz pa dam. Samo, da bo to iz moje strani, ker bo drugače vzela in je res bilo tako, celo jokala je in v dveh večerih	Mama mlajši sestri, avtoriteta nad mlajšo sestro	Vloga mame mlajši sestri	Vloge v družini

	prebrala in ji je zelo veliko pomenilo. In pač tam je bila tudi zelo vloga, ne vem kako naj rečem, takrat je še bolj intenzivno mami prenesla name svoje stvari, recimo v smislu nemoči pri vzgoji, je pač v bistvu men to porinila v nos.			
I11 P2 R1	... in pri sestrici se isto niso, jaz pa ne vem, ko je jokala, k sem jo lahko začutila sem se mogoče bolj povezala, ker sem bila še otrok in sem šla k njej, ji bom dala bližino, karkoli pa se bova naprej pogovorili, da lahko tako kaj dosežem, ne pa da se derem, pa zapri se v sobo pa nared, ne. In tukaj sem bila spet grešni kozel, ker sem ji dala potuho, v resnici sem pa nekaj dobro delala in to se še danes pozna in se še danes isto odvija, k si vprašala kako se danes ...	Podpora sestri kljub neodobravanju staršev	Vloga grešnega kozla	Vloge v družini
I12 P2 R1	Aha ja, tekmovalnost, v bistvu je isto bilo, da je mogoče prevzel malo atijevo vlogo v smislu, da on je starejši in on pač je glavni. Recimo sploh ko sva bila sama doma in sem bila jaz za računalnikom in ko se je on tako zmisil je bilo dosti in me je pač dvignil pa vrgel dol in on šel. V tem smislu. On je imel glavno in zadnjo besedo, tudi malo nasilja psihičnega, fizičnega, saj veš kaj mislim ...	Tekmovalen odnos z bratom, podrejenost bratu	Podrejena vloga do brata	Vloge v družini

2. RAZISKOVALNO VPRAŠANJE: PSIHIČNO NASILJE

Danes ji je težje, kot ji je bilo v otroštvu. Meni, da je imela lepo otroštvo, ima lepe spomine, a kot otrok se ni zavedala, kaj pomenijo te vloge. Po naravi je tiha, sramežljiva in potrebuje velik osebni prostor in meni, da je zaradi svojega značaja posrkala take vloge, kot so ji bile namenjene. Sama se je zlila z vlogo grešnega kozla in ji takrat ni bilo prijetno, ker kar je naredila, ni bilo nikoli dovolj dobro. Želi si, da ji ne bi bilo treba prevzeti nobene izmed naštetih vlog, saj ji v nobeni ni bilo prijetno, da bi v njej uživala, po drugi strani pa so jo oblikovale, da je zdaj na tej točki, kjer je. Ne predstavlja si, kakšen izbor vlog bi naredila, da bi ji bilo boljše. V sedanjosti se počuti občutljivo, ker hodi na terapijo in se kdaj počuti kot mali otrok v velikem telesu. Po drugi strani pa ji je lažje, ker se zaveda in predeluje stvari iz otroštva, počasi dela diferenciacijo, poskuša ločiti, razmejiti, katera vloga je njena in katera npr. od mame, tega kot otrok ne moreš. Nekatere vloge doživlja kot psihično nasilje, ko je na terapiji in to predeluje. Izpostavila je zavist, ki jo mama do nje izraža dnevno in jo prenaša nanjo. Razume, da psihičnega nasilja mama ni izvajala zanalašč, ravno zato zdaj težko to dojema kot psihično nasilje, saj je bilo vse nezavedno. Oče je bil nagle jeze in zelo glasen, veliko je vpil in se hitro razburil, tu prepozna psihično nasilje, saj je to zavedno počel. V tem je videl nekaj dobro vzgojnega.

RAZISKOVALKINA INTERPRETACIJA

Oznaka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija
I1 P2 R2	... brat je zelo pameten, same petke, priznanja, popularen, že v osnovni šoli so ga imeli vsi radi, jaz sem se pa cele dneve rabila za trojko učit in tukaj so bila pričakovanja po eni strani še vseeno velika, ker se niso mogli sprijazniti, da ne bom	Postavljanje nerealnih in previsokih pričakovanj	Psihično nasilje

	imela petke, sicer sem še vseeno imela štirice, prav dobra, ampak zelo težko in po eni strani sem imela vlogo, da nisem tok pametna, po drugi strani so pa pričakovali da bi, ne? Kar je bilo pa dosti tako, da brat ni mignil s prstom pa je šlo, in isto je bilo pri domačih opravilih, da pač so ne vem, pri men so vztrajali, ker so vedli, da se me da obrniti, zmanipulirati, pri njemu so pa hitro obupali. Pričakovanja ne vem, da daš zmerom čim več od sebe, zelo veliko je bilo perfekcionizma, z atijeve strani, on ima firmo in vedno je treba bit zdaj še boljši in isto je bilo pri nam, vedno si lahko še boljši, nikoli nisi dosti dober, vedno si lahko še boljši in to so bila pričakovanja povsod, na vseh področjih. Pač, da te je pohvalil, si bil v redu, ampak lahko bi pa še ne vem..		
I2 P2 R2	Ker tam je bila bujno prevzemanje raznih vlog, ki jih v bistvu ne znam ti velik povedati. Jih še nisem predelala, ampak je bilo definitivno nenormalno veliko tega, da sem bila njena mami in sem še vedno. Recimo se tukaj se zelo pozna, danes ko sem doma imam jaz več besede kot mami pri njej in mami celo kdaj reče naj ji jaz rečem ali pa ji jaz vzgojno dam pa take stvari. Recimo primer, čist banalni pa tako smešen, za rojstni dan ji je želela dati neko knjigo, ki opisuje zgodbe resničnih oseb, ki jim je uspel v življenju, ampak če bi mami dala bi sestra z odporom reagirala in je pač rekla men, da ona kupi in da naj ji jaz pa dam. Samo, da bo to iz moje strani, ker bo drugače vzela in je res bilo tako, celo jokala je in v dveh večerih prebrala in ji je zelo veliko pomenilo. ... In pač tam je bila tudi zelo vloga, ne vem kako naj rečem, takrat je še bolj intenzivno mami prenesla name svoje stvari, recimo v smislu nemoči pri vzgoji, je pač v bistvu men to porinila v nos, pač ne vem tudi na sploh v mojem otroštvu je bila mama zelo nemočna skoz in je težko meje postavila in se je na fotra obrnila in pač ati je imel potem končno besedo in zdaj v današnjem času sva se pogovarjali in je rekla, da sta bila domenjena, da bo ona vloga, k bodo otroci k njej zahajali, pač po podporo in to in ati tisti, ki bo meje.	Postavljanje otroka v vlogo odraslega	Psihično nasilje
I3 P2 R2	... recimo zelo zdele še posebej, na terapiji to predelujem, mami da prelaga name neko zavist, se pravi da če jaz kaj boljšega naredim, da ona vzame to pol, kot da je ona slabša, zdaj ne vem katera vloga je to, če je... Okej, pa isto je bilo glede samopodobe njene, pol da je name to, recimo velik problem je bil ljubosumje pri njima, kar pomeni slaba podoba mami pa nezaupanje pa to, in to sem recimo pol jaz.	Izkoriščanje otroka za zadovoljevanje svojih čustvenih potreb	Psihično nasilje
I4 P2 R2	... pa itak punca ne, bila sem zelo sramežljiva, tako da je bila moja naloga zelo podrejena, tako kot so me vodili, tako kot so mi rekli tako je bilo in tako mora biti, na ta način. <i>Če sem prav razumela, da so te oni usmerjali?</i> Ja, ja, zelo	Zavračanje, spodkopavanje otrokovega dojemanja realnosti	Psihično nasilje

	malo je bilo tiste svobode, da bi pač lahko imela svojo besedo pa voljo. <i>Svobode pri čem, če lahko tukaj kaj več poveš?</i> Pri konfliktih, pri besedah, ne mislim zdaj svobodo v umetnosti, na tem nivoju, ampak v smislu svobode pri besedah, pri konfliktih ki so prišli, moj pogled na stvari ni imel veze, tako kot je ati videl taka je bila absolutna resnica in moja beseda ne velja.		
I5 P2 R2	Edino, mogoče je bilo, ne vem pri nas je fotr bil, pač ati je bil zelo hitre jeze in zelo glasen, in to je bilo dretje na polno in hitro je popizdil. Tukaj je bilo dosti psihičnega nasilja, ampak ja no to je bilo, ker pač tudi zavedal se je. Mislim sej vem, še vseeno ni bil tak, da bi hotel kaj, ampak je pač videl tukaj not tudi nekaj dobro vzgojnega.	Kričanje na otroka	Psihično nasilje
I6 P2 R2	Ja sploh, ko sem na terapiji in to predelujem sigurno, pač mi je recimo ravno ta njena zavist, ki se trenutno izraža dnevno, pa kako si lahko matka zavistna do otroka, kako lahko to prenašaš name, samo to je pač itak regresija nazaj, po drugi strani pa pač vem, da ni ona zdaj psihično nasilje izvajala zanalašč, ne. To je bilo vse nezavedno iz njene strani. Tako, da ni zdaj, da bi jaz to dojemala, kot psihično nasilje, ker je bilo nezavedno, v tem smislu. Edino, mogoče je bilo, ne vem pri nas je fotr bil, pač ati je bil zelo hitre jeze in zelo glasen, in to je bilo dretje na polno in hitro je popizdil. Tukaj je bilo dosti psihičnega nasilja, ampak ja no to je bilo, ker pač tudi zavedal se je. Mislim sej vem, še vseeno ni bil tak, da bi hotel kaj, ampak je pač videl tukaj not tudi nekaj dobro vzgojnega.	Vloge doživlja kot psihično nasilje, kadar je na terapiji. Zaveda se, da je bilo vse nezavedno, z izjemo očeta, ki se je zavedno jezil nanjo	Psihično nasilje

3. RAZISKOVALNO VPRAŠANJE: PREPLET VLOG IN ODNOSOV V ŽIVLJENJU

Mama veliko konfliktov prenaša nanjo in vidi, da ima tudi ona težave z ljubosumjem, nezaupanjem. Opaža, da začenja biti kot mami, kadar ima stresno obdobje. Za vse vloge iz otroštva meni, da imajo še vedno vpliv na njeno življenje, saj so jo oblikovale. Do moškega spola je podrejena, z njimi težje vzpostavi odnos. Do ženskega spola ima tekmovalen odnos, sklepa, da zaradi ljubosumja. Ima nižjo samozavest, je sramežljiva. Vloga, da nikoli ni bila zadosti uspešna, dobra, brat in drugi pa so bili po mnenju staršev toliko boljši, se povezuje z njeno slabo samopodobo. Čuti veliko nezaupanja do ljudi, ker je bilo prisotno v družini in je to vplivalo tudi nanjo. V družini so ji z moške strani pri izobrazbi dajali občutek, da ni dovolj dobra, uspešna v šoli. To je tudi razlog, da z moškimi težje vzpostavi stik in ima do njih podrejen odnos. Mama ji je vedno govorila, da ima druge sposobnosti, da ima občutek za sočloveka in da znanje ni tako pomembno, slednje sicer ni ponotranjila, saj sta imela oče in brat pomembno vlogo pri tem, da se ni počutila dovolj uspešno v šoli. Spodbuda mame, da ji je dala vedeti, da ima občutek za sočloveka, ji je dalo malo pozitivne samopodobe na tem področju, da si je kasneje upala iti na karierno pot, kjer bo lahko pomagala ljudem. Ima učne navade, v smislu, da je lahko cel dan v sobi in se uči po cele tedne, saj ji to ni neznano, tako je navajena že celo življenje. Nima pa takih učnih navad, da bi si smiselno organizirala čas za učenje. Pri partnerskem odnosu ima veliko temeljnega nezaupanja in ljubosumja. Podrejena je v smislu, da če pride do konflikta, upošteva partnerjevo mnenje in se mu podredi. Občutek ima, da ima on verjetno bolj prav kot ona. To se povezuje z očetovo vlogo, kjer je imel vedno on zadnjo besedo. Pri prijateljskem odnosu nima težav z nezaupanjem, ima pa željo po pripadanju, zlitju. Ima potrebo, da preračuna,

kaj se pričakuje, kaj je zaželeno, da se potem lažje prilagodi okolju, da bi ustrezala, ker je drugače ne bodo imeli radi. To povezuje z občutki, ki jih je doživljala doma, ko česa ni prav naredila in je bila kaznovana. Sama je to kot otrok razumela, kot da je niso imeli radi. Pri prijateljskih odnosih se išče in prilagaja identiteto, do ženskega spola je tekmovalna zaradi ljubosumja, do moškega spola pa rabi veliko osebnega prostora. Na poslovnem področju ima probleme, ker preveč spoštuje avtoriteto in se potem takoj podredi. To ji predstavlja veliko stresa, kjerkoli dela, ker je toliko stvari pomembnih zanjo, kaj se pričakuje od nje, da je popolna, da je perfektna. Opaža, da ima šefa za zelo pomembnega, sama pa se šteje za nepomembno, da mora vse takoj ubogati. Tu opaža vpliv vloge očeta, ki jo je imel v težkih konfliktnih časih.

RAZISKOVALKINA INTERPRETACIJA

Oznaka izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija
I1 P2 R3	... pač recimo glede tega k sem rekla, da mam veliko svojih konfliktov prelaga name, to lahko vidim zdaj, z ljubosumjem, da imam jaz veliko problemov, nezaupanjem, v bistvu tudi vidim, da začenjam biti tako kot moja mama, kdaj k je stresno pa živčno, in pač uspem videti in ne vem tudi, ko sem doma vidim, je še vedno ista oseba pred mano in se mi odvije film kako se zapira, kako se ji odraža, kje butne ven, kje ima šibke točke, pač iz tega pol sem se pol povezala pa videla, da je nekaj njenega Ja, v bistvu je odzadaj veliko enega nezaupanja v ljudi, kar je pač bilo notri veliko prisotnega in name pol vplival, to je itak nekaj logično..	Nezaupljivost do ljudi, ljubosumnost	Vpliv na življenje
I2 P2 R3	Pa slaba samopodoba, samozavest, sramežljivost, v tem smislu ... Kar je tukaj tudi samopodoba, ne, da nikoli nisem bila zadosti pametna, brat je bil toliko boljši, pa vsi so bili boljši, v tem smislu.	Slaba samopodoba, sramežljivost	Vpliv na življenje
I3 P2 R3	Mogoče mi je pomagalo, recimo perfekcionizem pa to, da želim imeti stvari čim boljše, sicer je to prišlo do te mere, da me to utruja in na koncu potem to popolnoma zanemarim, ampak to je zdaj ko sem na terapiji, drugače bi se pa verjetno gonila do konca, ne. Še vseeno mi je dalo to, da imam te učne navade, da mi ni vseeno za ljudi, za stvari, za določene stvari ...	Občutek za ljudi, perfekcionizem	Vpliv na življenje
I4 P2 R3	Zdaj pri partnerju definitivno to nezaupanje, tisto temeljno nezaupanje in ljubosumje, tekmovalnost, predvsem. Pa podrejenost ne bi rekla tako, da sem podrejena, znam kar imeti hlače, ampak bolj v smislu, da če pride do konflikta slišim njegovo mnenje in se mu podredim v smislu, verjetno ima on bolj prav kot jaz. Tako kot je imel fotr vedno zadnjo besedo, bolj v smislu verjetno je z mano kaj narobe, jaz kej ne vidim ali pa preveč čustveno gledam. V	Nezaupanje, ljubosumje, podrejenost partnerjevemu mnenju	Partnerski odnos

	tem smislu bi se tukaj kazala podrejenost.		
I5 P2 R3	... mami je pa vedno govorila, ja saj ti imaš pa druge kapacitete, ti pa znaš bolj človeka začutiti, mi je vedno to govorila tako, da tukaj se mogoče pozna, pol da sem si vseeno drznila iti na tako pot, pa definitivno je tudi to nekaj pomenilo, da imam tukaj pa mogoče mal pozitivne samopodobe na tej strani. <i>Da te je mami spodbujala?</i> Da mi je dala vedeti, da imam občutek za sočloveka, da mogoče da znanje ni toliko pomembno, kar ne bi ravno rekla, da sem ponotranjila, ker pač oče ima vseeno zelo pomembno vlogo pa še brat. Ampak ja tako. V bistvu tudi vplivalo je na način, ne vem jaz sem potem cele dneve bila v sobi zaprta in se učila. In potem sem imela razne stripe pod mizo skrite pa se igrala, da imam. ... In bi rekla, da učne navade, v smislu, da sem lahko cel dan v sobi in se učim cel teden mi ni problem, ker mi ni neznano, celo življenje sem tako navajena. Samo pač nisem pa ono, da bi rekla okej dve uri se bom učila, koncentracijo imam zelo slabo, in mogoče se je tudi tukaj poznalo, da nisem bila učena pa zorganizirana na drugačen način, ampak pač bod notri in se uči, ampak sem navajena da si vzamem cel dan oz. teden časa.	Občutek za človeka, učne navade	Vpliv na izobraževanje
I6 P2 R3	Potem recimo v prijateljskem je zanimivo mi, da tega nezaupanja ni, to je zanimiva dinamika. Pri partnerju, ki je tako blizu je jo veliko, pri prijateljih pa ne, mislim je verjetno to želja po pripadanju, pa zlitju... Zlitje recimo, pri njih se zelo vidi, da si želim v smislu preračunati kaj se pričakuje, kaj je zaželeno, da bi se prilagodila okolju, da bi ustrezala, ker drugače me ne bodo imeli radi, v tem smislu, in tako kot doma vedno si lahko boljši, pričakujemo to pa to in ko kaj nisem prav naredila je bila kazen in takrat me niso imeli »radi«, ne. Pač otrok takrat doživlja, če se mu ne izrazi, da ga ima starš rad doživlja pač kot da je konec sveta in tako naprej. Tako, da pri prijateljskih odnosih se zelo pozna, iskanje, prilagajanje identitete, nekaj v tem smislu.	Želja po pripadanju, prilagajanje lastne identitete, da ustreza	Prijateljski odnosi
I7 P2 R3	Pa do ženskega mogoče tekmovalen odnos, verjetno zaradi ljubosumja.	Tekmovalnost, ljubosumje	Odnos do ženskega spola
I8 P2 R3	Definitivno vse, ker so me oblikovale v otroštvu, na način tako, kot so se izražale, da sem podrejena zelo do moškega spola, to se zelo pozna da do moškega spola imam zelo drugače, težje vzpostavim odnos, tako naprej.	Podrejenost, težko vzpostavi odnos	Odnos do moškega spola
	... z moške strani so me pri izobrazbi dol tlačili, da nisem zadosti dobra, da ne znam, jaz sem		

	imela še dva bratranca, mislim imam, ampak takrat sta bila brat in dva bratranca, torej klapa treh fantov, vsi odličnjaki, priznanja, pač res inteligentni še danes in se spomnim prav enkrat k je ta starejši bratranec me vprašal koliko sem dobila in sem rekla tri, in ja kako pa tri, zakaj pa tri. In to je bilo vedno, pa ne vem zakaj nisem imela priznanja pa tako naprej. To je bilo iz moške strani, zato imam tudi tak odnos pri moških...		
I9 P2 R3	... do moškega spola pa veliko, veliko osebnega prostora.	Potrebuje veliko osebnega prostora	Odnos do moškega spola
I10 P2 R3	Recimo na poslovnem področju, imam pa problem v smislu, da preveč spoštujem avtoriteto in tam se pa zelo podredim in imam problem v smislu kjerkoli delam, da mi je tak stres, ker je toliko stvari kaj se pričakuje od mene, kaj se hoče, moram biti popolna, perfekcionizem, un je največji bog na svetu, jaz sem pa tam miška, ki mora ubogati, tam se ta dinamika izraža, pač avtoriteta ...	Podrejena, spoštovanje avtoritete	Vpliv na poslovnem področju

4. RAZISKOVALNO VPRAŠANJE: VAROVALNI DEJAVNIKI

Na vprašanje, katere vloge so ji pomagale v odraščanju in katere v sedanjem obdobju, je odgovorila, da ji je pomagal perfekcionizem. Stvari želi imeti narejene čim boljše. Sicer lahko to pride tako daleč, da jo to na koncu utruja in potem stvar, ki se jo loti, popolnoma zanemari. Tako je, odkar je na terapiji, drugače bi se izčrpala do konca. Vloge so ji dale učne navade, da ji ni vseeno za ljudi in določene stvari. Pri premagovanju življenjskih izzivov se ji ne zdi, da so ji vloge kaj pomagale, v smislu, da bi si mislila, da zmore iti čez to. A čisto vse ni bilo tako negativno, tukaj se težko opredeli. Varovalni dejavnik, ki ji je pomagal pri manjšanju negativnega vpliva vlog, je zaprtost, apatičnost, zamrznitev, ko je bilo preveč in ni mogla več, je bilo boljše, da je zamrznila, kot da še kaj poslabša. Imela je miselnost 'bolje je biti tiho, kot kaj reči'. Pomagala ji je tudi domišljija, v glavi si je ustvarila svet, ki je bil malo lepši. Veliko je sanjari. Odnosni varovalni dejavnik pa je vedno bila ena oseba, s katero se je zelo povezala in zljala, ni mogla biti brez nje. Do drugega letnika srednje šole so bile to prijateljice, potem pa fant. Povedala je primer, da je imela od otroštva pa do konca osnovne šole prijateljico, s katero je vedno bila skupaj. Starši so menili, da negativno vpliva nanjo, da je v njeni družbi drugačna in so hoteli to druženje tudi prepovedati, čeprav je bila to hčerka mamine prijateljice. V njeni družbi je bila živahna in uporniška, kar jim ni bilo všeč. Samo v tem odnosu se je lahko sprostil, da se je lahko potem soočala s stvarmi, ki so jo čakale doma.

RAZISKOVALKINA INTERPRETACIJA

Oznaka izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija
I1 P2 R4	Mogoče mi je pomagalo, recimo perfekcionizem pa to, da želim imeti stvari čim boljše, sicer je to prišlo do te mere, da me to utruja in na koncu potem to popolnoma zanemarim, ampak to je	Perfekcionizem	Osebni varovalni dejavnik

	zdaj ko sem na terapiji, drugače bi se pa verjetno gonila do konca, ne. Še vseeno mi je dalo to, da imam te učne navade, da mi ni vseeno za ljudi, za stvari, za določene stvari ...		
I2 P2 R4	Probam se spomniti, zdaj pri obrambnih mehanizmi, saj ne piše, da mora biti pozitivni dejavnik, ne? Zelo hitro ta zaprtost, apatičnost, zamrznitev, to je zelo intenziven dejavnik, pač ko je preveč in ne moreš nič več in boljše, da zamrzneš, kot da še kaj slabše narediš, boljše, da si tiho kot da kaj rečeš.	Zamrznitev	Obrambni mehanizem
I3 P2 R4	Mogoče sem imela oz. še imam veliko domišljije, tako da imam v glavi svoj svet in se mi zdi, da je to tudi neko premagovanje tega, da ustvarim svoj svet, ki je mal lepši, recimo. Veliko sanjarjenja pa to ...	Svet domišljije, sanjarjenje	Obrambni mehanizem
I4 P2 R4	... zdaj družbeno pa sem imela vedno eno osebo s katero sem se zelo povezala, zčila, brez nje nisem mogla in je bila kriza potem, ko sem morala biti brez nje. To so bile itak do drugega letnika srednje šole prijateljice, potem pa fant. Recimo prav od otroštva majhnega pa do konca osnovne šole sem imela eno prijateljico, s katero sva bili vedno skupaj in vem, da vedno ko sva se videli so govorili, da sem čisto druga, da negativno vpliva name, so tudi hoteli prepovedati, čeprav je bila fora, da je bila hčera od mamine prijateljice. Vedno je bilo to, v bistvu je bila pa fora, da jim samo tista živa jaz nisem bila všeč, pa mogoče kdaj tudi uporniška kasneje. Ampak tam sem res lahko sebe sprostila, da sem se potem lahko s temi stvarmi soočala, vseeno sem lahko en del sebe tam lahko ven razvila, pa je bilo mogoče mal bolj dovoljeno, ker je bila prijateljica zraven.	Zlitje, povezanost s prijateljicami, fantom	Družbeni varovalni dejavnik

9.5 Priloga 5: Analiza pogovora 3

ANALIZA POGOVORA 3

Moški, študent psihoterapije

1. RAZISKOVALNO VPRAŠANJE: VLOGE V DRUŽINI

Meni, da njegova starša nista opravljala starševske vloge, ker je bila ta bolj zaupana njegovim starim staršem po mamini strani. Babica je bila glava družine, odločala je o vsem in si predstavlja, da tudi o vzgoji vnukov. Njegova mama je po naravi zelo nesamozavestna ženska, s slabo samopodobo, ki na vzven igra vlogo močne ženske. Kot takšna je vodila avtoritativno vzgojo. Imel je podrejeno vlogo do mame, vse je moralo biti po njeno in ni dopuščala, da bi imel otrok svoje želje, potrebe, ki bi jih lahko izrazil svobodno. Če jih je pokazal, je to takoj kaznovala z odmikom odnosa, nehala se je pogovarjati ali pa je bila agresivna v svojem vedenju, tudi tepen je bil kdaj. Bil je prvorojenec in meni, da ni bil zaželen otrok. Ima še pet let mlajšega brata. V družini imata popolnoma drugačne vloge in sta deležna drugačne obravnave. On je bil tisti, ki je bil vedno kriv za vse in je kot starejši moral biti odgovoren do mlajšega brata, upoštevati njegove želje, potrebe, moral mu je biti podrejen in hkrati odgovoren za vse, kar se je zgodilo, imel je vlogo grešnega kozla. Brat je deležen veliko večje pozornosti, karkoli naredi, je pravilno in dobro, medtem ko je sam deležen le kritike, karkoli naredi, je brez pomena in nikoli ni dovolj dober. Bil je zapostavljen, prioriteta je bil njegov brat. Svojih staršev ni videl kot osebi, ki sta v partnerskem odnosu, tudi oče je bil podrejen mami. Misli, da se s tem povezuje tudi izbira poklica očeta, saj je šofer in je veliko na terenu po več dni skupaj. Ko je odsoten, lahko uveljavi sebe, saj doma tega ne more. Oče je doma podobno kot on, tisti, ki nima pravega glasu, tisti, ki je manjvreden. Oče je bil na stranskem tiru, mama ga ni spustila v odnos med njo in otrokoma. Z bratom nista prijatelja, nista povezana, da bi se poklicala ali obiskala. Ogromno je zavidanja tako z njegove kot bratove strani, nimata stika, kjer bi samo enostavno uživala v družbi drug drugega. Agresija se v družini ni smela izražati, uporniški ni smel biti, čeprav je imel trenutke, ko je bil izrazito uporniški. V družini je bil svet, ki je bil samo svet mame, ali si bil notri ali pa nisi bil. Če si bil notri, si se podrejal, si zadovoljeval njene težnje in potrebe, če pa nisi bil v njem, si bil kaznovan. Otroškega sveta, brezskrbnosti in prostega in spodbudnega okolja v njegovi družini ni bilo. Sam ji je želel ugajati in se je v šoli vedno trudil in bil priden, kar je tudi pričakovala od njega. Pričakovala je tudi, da mora nekoč iz svojega življenja narediti nekaj pametnega in ga je že od malega usmerjala, da bi bil zdravnik, ker je to poklic, ki s sabo nosi spoštovanje in socialni status. Konstantno je iskal potrditev, ki je ni nikoli dobil, karkoli je naredil, ni bilo dovolj dobro. Imel je vlogo idealnega sebe, saj je bil objekt, skozi katerega je mama zadovoljevala svoje frustracije, nezadovoljne težnje s tem, da bo on nekaj v življenju. Meni, da je bil njen cilj, da če bo uspelo njemu, bo tudi njej. Kadarkoli se je mama počutila, da se mora boriti proti očetu, je pregovorila njega, da je stopil na njeno stran, da se je skupaj z njo boril proti očetu, imel je vlogo zaveznika mame. Bil je tudi tarča posmeha, v smislu, da so ga razvrednotili, vsaj tako je on to doživljal, da se posmehujejo njegovi biti, temu, kar je.

RAZISKOVALKINA INTERPRETACIJA

Oznaka izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija
I1 P3 R2	No jaz bi se najprej opredelil, jaz sem predvsem vlogo grešnega kozla igral.	Igranje grešnega kozla	Vloga grešnega kozla	Vloga v družini
I2 P3 R1	... ampak moja mama je po naravi	Avtoritativna	Podrejena vloga	Vloga v

	zelo ne samozavestna ženska, ženska s slabo samopodobo, ki pa na izven igra vlogo močne ženske in kot takšna je tudi vodila vzgojo, se pravi tako bolj avtoritativno, ne. Pač po njeno je moralo biti vedno vse in ni dopuščala ravno, da bi otrok imel svoje želje, svoje potrebe, ki bi jih lahko izrazil svobodno, ker če jih je pokazal je to potem takoj kaznovala z odmikom odnosa, se pravi se nehala pogovarjati ali je pa na bilo kakšno drugo agresivno noto zaigrala, tudi fizično nasilje ...	vzgoja mame, nesvobodno izražanje lastnih potreb		družini
I3 P3 R1	Sicer imam potem še pet let mlajšega brata...in midva imava v družini čisto drugačne vloge, sva deležna čisto drugačne obravnave, jaz sem bil tisti, ki je bil vedno kriv za vse in tisti, ki je kot starejši moral biti vedno bolj odgovoren pa do mlajšega brata vedno bolj razumljiv pa upoštevati njegove želje in potrebe.	Neenakovredna obravnava sorojencev, krivec za vse	Vloga grešnega kozla	Vloga v družini
I4 P3 R1	Biti mu nekako podrejen, ne. Ampak hkrati pa biti odgovoren za vsako sranje, ki se je pač zgodilo. Tako, da zaradi tega bi se jaz opredelil kot grešni kozel, ne. Ker ta moja vloga se še zdaj kaže. Recimo med tem, ko je po mojem mnenju brat deležen veliko večje pozornosti in tudi karkoli naredi je pravilno, sem jaz še vedno tisti, ki karkoli naredi je v bistvu brez veze ali nas ne zanima tok ...	Podrejen odnos do brata, neenakovredna obravnava sorojencev	Vloga grešnega kozla	Vloga v družini
I5 P3 R1	<i>Ni dovolj dobro?</i> Ja predvsem to, ni dovolj dobro, recimo tudi to, sem se odselil, »šel, zapustil«, dobil službo, ja okej dobil službo, ampak kaj delaš, delaš v domu starejših, kdo si pa to želi, ne. Nisi pa doktor ne.	Primer nezanimanja staršev	Vloga grešnega kozla	Vloga v družini
I6 P3 R1	... samo jaz sem bil tisti otrok, ki je bil več ali manj zapostavljen. Pač prioriteta je bil več kot očitno moj brat. ... V glavnem rdeča nit je bila to, da sem bil več ali manj za vsako sranje jaz odgovoren, pa ne glede na to ali sem ga jaz naredil ali ga je pa brat naredil. Tako, da iz tega vidika grešni kozel ...	Zapostavljenost, neenakovredna obravnava sorojencev, krivec za vse	Vloga grešnega kozla	Vloga v družini
I7 P3 R1	... drugače pa ja itak sem bil podrejen mami, mama je imela tisto avtoritarno držo, jo ima še zdaj, čeprav zdaj po mojem malo peša moč, ne. Ampak kot otroku, meni kot otroku je pa definitivno	Podrejenost mami, avtoriteta mame	Podrejena vloga	Vloga v družini

	ona predstavljala avtoriteto in jo je tudi nasilno izvajala. Uveljavljala.			
I8 P3 R1	... ne bi jaz mogel reči, da sem videl svoja starša kot osebi, ki sta v partnerskem odnosu, ne. Ker moj foter je tudi morebiti podrejen, drugače pač ne bi odnos funkcioniral in je bil podrejen vedno. ... Doma je vedno tisti, ki podobno kot jaz, tisti, ki pač nima pravega glasu, tisti, ki je tudi manjvreden, tisti, ki je naredil narobe, ampak to narobe je potem multiplicirano, to narobe je potem zaresno narobe. Ni več samo neka človeška zmota, normalna, ampak je ornk narobe, že skoraj z tragičnimi posledicami, ne.	Podrejenost do mame	Podrejena vloga	Vloga v družini
I9 P3 R1	Ja, ogromna agresija z vseh koncev šiba, z moje, njegove in starševske in vseh ... Drugače je pa še ena zanimiva stvar pri moji družini, agresije se pač ni smelo, ali pa vsaj jaz nisem smel agresije izražati, uporniški nisem smel biti, čeprav itak so bili momenti, ko sem bil izrazito uporniški, ampak to je bil svet, ki je bil v družini samo svet moje mame in zdaj ali si bil notri ali pa nisi bil notri, ker če si bil notri si bil okej, se pravi si se podrejal si živel v njenem svetu si zadovoljeval njene težnje, potrebe, ali pa nisi bil v njem in si pač pokasiral, ne. Tako da tistega otroškega sveta prostega, relativno, ali pa tako spodbudnega okolja, ni bilo lih.	Agresija in upornišstvo sta bila prepovedana, podrejenost mami	Podrejena vloga	Vloga v družini
I10 P3 R1	... glede šole je bilo tako, jaz sem ji seveda želel ugajati in v šoli sem bil vedno priden, ker je pač tudi pričakovala, da moram biti priden in da nekoč moram iz svojega življenja nekaj pametnega narediti, se pravi zdravnik postati. <i>Te je že od malega usmerjala, da bi bil zdravnik?</i> Ja, ker pač to je poklic, ki nosi s sabo tudi spoštovanje in vse ostalo ... <i>Status?</i> Status ja, socialni in tako naprej. In jaz sem se v šoli tudi seveda trudil in imel petke, štirice, ampak to samo z namenom, da njej ugajam in njena pričakovanja izpolnim, ne pa tok zaradi tega, ker bi mene, ne vem kaj neki zanimalo, ne vem geografija ali pa zgodovina, ali pa neki. Pač iskal sem potrditev konstantno, ki je pač	Visoka pričakovanja in zahteve mame glede izobrazbe, iskanje potrditve pri mami	Previsoka pričakovanja mame	Odnos med starši in otrokom

	nisem nikoli dobil, ker pač karkoli sem naredil, ni bilo dovolj dobro. ... Tako ja. To so stvari, ki se še zdaj več kot očitno poznajo, nikoli dovolj dobro ja.			
I11 P3 R1	Nekaj sem povedal, se pravi to, da pač dejansko sem bil objekt skozi katerega je mama svoje frustracije, svoje nezadovoljene težnje, potrebe zadovoljevala, s tem da neki jaz bom v življenju, ne. Pač to je bil tudi cilj, da neki bo, ker preko mene bo potem tudi ona nekaj. Ampak ji je spodletelo več kot očitno, zdravnik nisem, tako da sem jo razočaral.	Otrok kot objekt mame	Vloga idealnega sebe	Vloga v družini
I12 P3 R1	Ampak mogoče je bila še ena taka naloga, ki pa bolj sodi v drugo vlogo, kot pa vlogo grešnega kozla in sicer to, da kadarkoli se je ona počutila, da se mora boriti proti mojemu očetu, proti njenemu možu, da je mene povabila na to stran, ne. Da je mene pregovorila, da sem stopil skupaj z njo proti očetu. <i>Kot zaveznik, če prav razumem te je vmešala v njun odnos, njune konflikte?</i> Kot zaveznik ja, tako ja. Se pravi, da je na nek način me izkoristila samo z namenom, da uveljavi svojo moč, svoj prav.	Zaveznik mame v konfliktih med staršema	Vloga zaveznika	Vloga v družini
I13 P3 R1	Bil sem tudi tarča posmeha ... v smislu razvrednotenja, vsaj tako sem jaz to doživljal, kot da sem s tem razvrednoten, kot da sem posmehujejo moji biti, mojem osebstvu, temu kar sem. Kar pa že po defoltu ne more biti dobro, to kar sem, zaradi tega, ker karkoli naredim pač nima neka veljavnosti, niti ni dovolj dobro, ne.	Tarča posmeha, razvrednotenje otroka	Vloga grešnega kozla	Vloga v družini

2. RAZISKOVALNO VPRAŠANJE: PSIHIČNO NASILJE

V odraščanju so bile vloge, ki jih je imel, običajne, saj kot otrok ni mogel poznati drugega kot to, kar je izkusil v svoji družini. Imel je trenutke, ko se je počutil nezaželenega, občutek je imel, da bi njegovi starši vedeli, kaj imajo le, če on ne bi več obstajal. Želi si, da mu ne bi bilo potrebno prevzeti nobene vloge, predvsem pa ne vloge grešnega kozla. Filozofija njegovih staršev je bila 'bo že preživel', vsak otrok odraste, ni pa pomembno, kaj se vmes v otroštvu dogaja. V vlogah se počuti neprijetno, kot zmota, kot tisti, ki je nezaželen. Tako se trenutno počuti tudi v odnosu do staršev, torej kot nekdo, ki lastnih staršev ne zanima. Vloge, ki jih je opisal danes, doživlja kot psihično nasilje. Počuti se, kot da so ga izkoristili in uporabili, zato da bo nekdo drug olajšal svoje frustracije na njem. Njegov razvoj je bil zaradi tega okrnjen, ni imel svobode, kot bi jo lahko imel v običajnih

okolihčinah. Pravi, da so mu in mu škodo še vedno povzročajo, in to je zanj nasilje, ko nekdo povzroča namerno ali nenamerno škodo komu. Pravi, da je v običajnih okolihčinah otrok smatran kot lastna oseba, ki se razvija po svojem tempu, sposobnostih, značilnostih in lastnostih. Pri njem pa je bilo drugače, on v svoji družini ni bil obravnavan kot samostojna oseba, ki ima pravico živeti in se razvijati po svoje. Počutil se je kot razosebljen objekt, ki so si ga prilagajali in ga imeli za to, da so se z njim okoriščali, zato da so nekaj dobili od njega, kar sami prej niso dobili. Bil je objekt, preko katerega so zadovoljevali svoje želje in potrebe.

RAZISKOVALKINA INTERPRETACIJA

Oznaka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija
I1 P3 R2	... ampak moja mama je po naravi zelo ne samozavestna ženska, ženska s slabo samopodobo, ki pa na izven igra vlogo močne ženske in kot takšna je tudi vodila vzgojo, se pravi tako bolj avtoritativno, ne. Pač po njeno je moralo biti vedno vse in ni dopuščala ravno, da bi otrok imel svoje želje, svoje potrebe, ki bi jih lahko izrazil svobodno, ker če jih je pokazal je to potem takoj kaznovala z odmikom odnosa, se pravi se nehala pogovarjati ali je pa na bilo kakšno drugo agresivno noto zaigrala, tudi fizično nasilje, tepež pa takšne stvari, pa eksplozivna ženska je bila, ne. ... drugače pa ja itak sem bil podrejen mami, mama je imela tisto avtoritarno držo, jo ima še zdaj, čeprav zdaj po mojem malo peša moč, ne. Ampak kot otroku, meni kot otroku je pa definitivno ona predstavljala avtoriteto in jo je tudi nasilno izvajala. Uveljavljala. <i>S kaznovanjem? S kaznovanjem in tako naprej ja.</i>	Uporabljanje tihih dni kot obliko kaznovanja, zanikanje otrokovih psihičnih in fizičnih potreb	Psihično nasilje
I2 P3 R2	Sicer imam potem še pet let mlajšega brata, se pravi pet let za mano je prišel na svet in midva imava v družini čisto drugačne vloge, sva deležna čisto drugačne obravnave, jaz sem bil tisti, ki je bil vedno kriv za vse in tisti, ki je kot starejši moral biti vedno bolj odgovoren pa do mlajšega brata vedno bolj razumljiv pa upoštevati njegove želje in potrebe. Biti mu nekako podrejen, ne. Ampak hkrati pa biti odgovoren za vsako sranje, ki se je pač zgodilo. Tako, da zaradi tega bi se jaz opredelil kot grešni kozel, ne. Ker ta moja vloga se še zdaj kaže. Recimo med tem, ko je po mojem mnenju brat deležen veliko večje pozornosti in tudi karkoli naredi je pravilno, sem jaz še vedno tisti, ki karkoli naredi je v bistvu brez veze ali nas ne zanima tok. <i>Ni dovolj dobro?</i> Ja predvsem to, ni dovolj dobro, recimo tudi to, sem se odselil, »šel, zapustil«, dobil službo, ja okej dobil službo, ampak kaj delaš, delaš v domu starejših, kdo si pa to želi, ne. Nisi pa doktor ne. ... Ne to ne, samo jaz sem bil tisti otrok, ki je bil več ali manj zapostavljen. Pač prioriteta je bil več kot očitno moj brat.	Kritiziranje in negativno označevanje otrokove osebnosti	Psihično nasilje
I3 P3 R2	Drugače je pa še ena zanimiva stvar pri moji družini, agresija se pač ni smelo, ali pa vsaj jaz nisem smel agresije izražati, uporniški nisem smel biti, čeprav itak so bili momenti, ko sem bil	Zanikanje otrokovih psihičnih in fizičnih potreb	Psihično nasilje

	izrazito uporniški, ampak to je bil svet, ki je bil v družini je bil samo svet moje mame in zdaj ali si bil notri ali pa nisi bil notri, ker če si bil notri si bil okej, se pravi si se podrejal si živel v njenem svetu si zadovoljeval njene težnje, potrebe, ali pa nisi bil v njem in si pač pokasiral, ne. Tako da tistega otroškega sveta prostega, relativno, ali pa tako spodbudnega okolja, ni bilo lih.		
I4 P3 R2	Recimo, kar mi zdaj hodi po glavi, ja glede šole je bilo tako, jaz sem ji seveda želel ugajati in v šoli sem bil vedno priden, ker je pač tudi pričakovala, da moram biti priden in da nekoč moram iz svojega življenja nekaj pametnega narediti, se pravi zdravnik postati. <i>Te je že od malega usmerjala, da bi bil zdravnik?</i> Ja, ker pač to je poklic, ki nosi s sabo tudi spoštovanje in vse ostalo. <i>Status...</i> Status ja, socialni in tako naprej. In jaz sem se v šoli tudi seveda trudil in imel petke, štirice, ampak to samo z namenom, da njej ugajam in njena pričakovanja izpolnim, ne pa tok zaradi tega, ker bi mene, ne vem kaj neki zanimalo, ne vem geografija ali pa zgodovina, ali pa neki. Pač iskal sem potrditev konstantno, ki je pač nisem nikoli dobil, ker pač karkoli sem naredil, ni bilo dovolj dobro.	Postavljanje nerealnih in previsokih pričakovanj	Psihično nasilje
I5 P3 R2	Nekaj sem povedal, se pravi to, da pač dejansko sem bil objekt skozi katerega je mama svoje frustracije, svoje nezadovoljene težnje, potrebe zadovoljevala, s tem da neki jaz bom v življenju, ne. Pač to je bil tudi cilj, da neki bo, ker preko mene bo potem tudi ona nekaj. Ampak ji je spodletelo več kot očitno, zdravnik nisem, tako da sem jo razočaral. ... Pri meni je pa bilo drugače, v mojem primeru sem jaz ali v primeru moje družine je otrok smatran ne kot neko samostojno bitje, ki ima pravico živeti in se razvijati po svoje. Torej se mu prilagodiš ali pa je otrok nek objekt razosebljen, ne, ki si ga prilagajaš in ga imaš za to, da se okoriščaš z njim, zato da dobiš nekaj, kot si že prej rekla, da dobiš nekaj od njega, kar si sam prej nisi dobil nikoli. In pri moji družini je ravno ta druga varianta očitno v ospredju, ne. Pač otroci prvič kot prvič nič ne vejo in iz tega vidika jih lahko potem tudi... na ta način jih razosebiš in zaradi tega jih lahko tudi uporabiš kot neko orodje, kot nek objekt skozi katerega svoje želje in vse drugo zadovoljuješ.	Izkoriščanje otroka za zadovoljevanje svojih čustvenih potreb	Psihično nasilje
I6 P3 R2	Ampak mogoče je bila še ena taka naloga, ki pa bolj sodi v drugo vlogo, kot pa vlogo grešnega kozla in sicer to, da kadarkoli se je ona počutila, da se mora boriti proti mojemu očetu, proti njenemu možu, da je mene povabila na to stran, ne. Da je mene pregovorila, da sem stopil skupaj z njo proti očetu. <i>Kot zaveznik, če prav razumem te je vmešala v njun odnos, njune konflikte?</i> Kot zaveznik ja, tako ja. Se pravi, da je na nek način me izkoristila samo z namenom, da uveljavi svojo moč, svoj prav. ... Tako, da moj oče je bil bolj na stranskem tiru, po moje ga mama tudi ni spustila v odnos med njo	Spodkopavanje avtoritete drugega starša	Psihično nasilje

	in mano ali pa med njo in bratom.		
I7 P3 R2	Tako ja. To so stvari, ki se še zdaj več kot očitno poznajo, nikoli dovolj dobro ja. Bil sem tudi tarča posmeha. Ampak bolj v smeri, ne tistega zdravega smejanja, situacijski komiki, ali čemurkoli že podobnem, ampak bolj v smislu razvrednotenja, vsaj tako sem jaz to doživljal, kot da sem s tem razvrednoten, kot da sem posmehujejo moji biti, mojem osebstvu, temu kar sem. Kar pa že po defoltu ne more biti dobro, to kar sem, zaradi tega, ker karkoli naredim pač nima neka veljavnosti, niti ni dovolj dobro, ne.	Kritiziranje in negativno označevanje otrokove osebnosti	Psihično nasilje
I8 P3 R2	Na splošno sem bil tisti, ki je absorbiral agresijo. Pač nekje so jo morali izraziti in to je bilo več kot očitno okej, da so jo na meni, saj sem jaz konec koncev tisti vzrok, ki je pripeljal, moje dva starša skupaj v partnerski odnos, trajni. Pa otrok itak nič ne ve, kaj pa otrok ve. Recimo filozofija bo že preživel, še vsakega otroka je možno bilo, recimo vsaj po mišljenju mojih staršev vsak otrok odraste, pride do svojega kruha, saj pa ni tok pomembno kaj se vmes v otroštvu dogaja, ne. Tako, da bi jaz predvsem rekel, da sem bil več kot očitno dober absorber njihove agresije in so lahko agresijo tudi brez posledic na mene kanalizirali. Saj kaj jim bo pa otrok nazaj naredil, otrok je odvisen od staršev. Otrok je brez moči, relativne.	Izkoriščanje otroka za zadovoljevanje svojih čustvenih potreb	Psihično nasilje
I9 P3 R2	Definitivno jih, situacijsko še zmeraj doživljam ja. Definitivno. Bi še kaj mogel povedati, haha? ... Zaradi tega, ker je na nek način, mislim pa to je okoriščanje, ne. Izkoriščanje, pač jaz sem se počutil kot uporabljen, kot neko orodje, ki je uporabljeno zato, da se bo nekdo drug olajšal. In definitivno na ta način je bil moj razvoj okrnjen, ne. Definitivno nisem imel te svobode kot bi jo lahko imel v normalnih okoliščinah, ne. <i>Mhm</i> . Pač škoda je bila narejena no, pač škodo so mi delali in škodo mi še zmeraj delajo na nek način in to je v bistvu nasilje, ali kaj bi bilo lahko še nasilje, razen to, da pač delaš namerno ali pa nenamerno škodo komu. Takšno ali drugačno. ... Temeljni problem je po mojem mnenju to, da v normalnih okoliščinah je otrok smatran, kot neka oseba, kot pač nek individuum, ki se razvija po svojem tempu, po svojih sposobnostih, značilnosti in ima pač svoje lastnosti. Pri meni je pa bilo drugače, v mojem primeru sem jaz ali v primeru moje družine je otrok smatran ne kot neko samostojno bitje, ki ima pravico živeti in se razvijati po svoje. Torej se mu prilagodiš ali pa je otrok nek objekt razosebljen, ne, ki si ga prilagajaš in ga imaš za to, da se okoriščaš z njim, zato da dobiš nekaj, kot si že prej rekla, da dobiš nekaj od njega, kar si sam prej nisi dobil nikoli. In pri moji družini je ravno ta druga varianta očitno v ospredju, ne. Pač otroci prvič kot prvič nič ne vejo in iz tega vidika jih lahko potem tudi... na ta način jih razosebiš in zaradi tega jih lahko tudi uporabiš kot neko orodje, kot nek objekt skozi katerega svoje želje in vse drugo zadovoljuješ.	Vloge doživlja kot psihično nasilje	Psihično nasilje

3. RAZISKOVALNO VPRAŠANJE: PREPLET VLOG IN ODNOSOV V ŽIVLJENJU

V odrasli dobi imajo vloge še vedno velik vpliv na njegovo življenje. Je perfekcionistično naravnán. Do sebe ima previsoka pričakovanja, idealna, ki jih nikoli ne more doseči, kar pomeni, da je nenehno v krogu ponavljajočih se razočaranj. Tudi ko kaj naredi, doseže zadovoljstvo le za trenutek, potem pa, takoj ko zadovoljstvo mine, spet postane razočaran, ker to vseeno ni bilo tisto, kar je dejansko pričakoval od sebe. Ima občutke nezaželenosti, kamor koli pride, vpraša ali moti itd. Kadar je v službi kaj narobe, avtomatsko prevzame občutek krivde, kljub temu da ve, da ni tega naredil. Upa, da bo nekoč lažje shajal s temi izkušnjami, ki jih je imel kot otrok, da ne bodo tako omejevalno vplivale na njegovo življenje in delovanje. Meni, da ni tako, da v otroštvu nekaj doživiš in potem nekoč, ko se relativno osamosvojiš, na to pozabiš in zaživiš kot svoboden človek, ki ima avtonomijo in individualnost. Ravno zato hodi na terapijo, da bo nekoč prišel do te individualnosti in da te izkušnje z vlogami ne bodo tako vplivale na vsakdanje življenje, kot vplivajo zdaj. Doživlja občutke nepomembnosti, manjvrednosti na vseh področjih. Npr. pri oddaji pisnih izdelkov za fakulteto si vzame veliko časa in izboljšuje tako dolgo, dokler ni zadovoljen s tem, zato da ne bi pokazal drugim, da je zmotljiv človek, ki ni najbolj perfekten. Kadar mora javno nastopati, ima vedno strah pred tem, da bi se osramotil in pokazal drugim, da je manjvreden in nesposoben. Čeprav on ve, da ni nesposoben, mu to ne pomeni veliko, ker občutki manjvrednosti, nepomembnosti in krivde ostajajo isti. Kadar naredi kakšno napako, ima občutke sramu. Ima perfekcionistične težnje, vse mora biti popolno in je vedno znova v krogu razočaranj, ker nikoli ni tako, kot je on pričakoval. Pravi, da ima občutek, da se mora dokazovati, išče potrditev, kar je isto začaran krog, saj potrditve nikoli ne dobi in je od mame tudi nikoli ne bo dobil. V partnerskem odnosu se je preveč voljen odreči svojim potrebam in interesom za njuno skupno dobro. Ima težave s prepoznavanjem lastnih interesov, ker jih nikoli ni smel izraziti.

RAZISKOVALKINA INTERPRETACIJA

Oznaka izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija
I1 P3 R3	Kar se pozna še zdaj, recimo v odrasli dobi. Sem bolj perfekcionistično naravnán, z zelo močnim super egom, tiranskim. Ful imam močna pričakovanja do sebe, ful previsoka, ful perfekcionistična, idealna, ki jih pa nikoli ne morem doseči, kar pomeni, da sem več ali manj vedno v krogu ponavljajočih se razočaranj, ker recimo tudi jaz karkoli naredim pač dosežem za trenutek zadovoljstvo, ampak potem takoj ko zadovoljstvo mine postanem razočaran zaradi tega, ker mi ni dovolj, zaradi tega ker pa vseeno to ni bilo tisto, kar bi dejansko pričakoval od sebe. Pač preveč idealne cilje, preveč perfekcionistično delovanje.	Perfekcionizem, previsoka pričakovanja do sebe	Vpliv na življenje
I2 P3 R3	Neprijetno, lej recimo dober primer, nezaželenost, kamor koli pridem vprašam ali motim ali pa bilo kaj. Ali pa recimo ko hodim k terapevtu pa bi imel priložnost počakati uro v sosednji sobi pa zunaj počakam, ne. Da pride prejšnji klient ven, da ne bi zmotil njunega. Se pravi, kako se počutim ob teh vlogah? Počutim se kot zmota, kot tisti, ki moti, kot tisti, ki je nezaželen. In pač ta občutek ni lih prijeten, je daleč od prijetnosti. ... Ja občutek nepomembnosti, manjvrednosti,	Občutki nezaželenosti	Vpliv na življenje

	ne. <i>Ja</i> . Ja, to je definitivno povsod prisotno ...		
I3 P3 R3	In tako se jaz tudi počutim v odnosu do mojih staršev trenutno. Pač kot nekdo, ki v bistvu lastne starše ne zanima, ki je itak zmoten pa pomota. Ne zanima jih kako raste moj otrok v trebuhu, ne zanima jih, nič jih ne zanima. Ne zanima jih kaj točno se dogaja, recimo v mojem življenju, če pa že kaj povem, potem je pa po navadi... mislim pač dobim nekaj nazaj, kar je popolnoma neprimerne, kak štamparje agresije ali pa karkoli, ali pa neko razvrednotenje. Neko potrditev nepomembnosti.	Občutek nepomembnosti, razvrednotenja s strani družine	Družinski odnosi
I4 P3 R3	Ja, recimo zelo mi je, recimo na šihu če je kej takšnega, da je narobe, da obstaja nekaj, kar je bilo narobe narejeno, pa čeprav vem, objektivno, da jaz nisem tega naredil, pa če gre kdo na mene z vprašanjem si ti to naredil, ne pa s takimi stvarmi, avtomatsko prevzamem občutek krivde, se počutim krivega, kljub temu, da vem, da nisem to naredil. <i>In vseeno dobiš tak občutek?</i> Ja, občutek kot da sem nekaj ultimativno narobe naredil, razumeš? Kot, da sem neko škodo naredil, ki pač nima več povratne poti, ki je nepopravljiva, kljub temu, da pač vem, da nisem nič naredil. Lahko sem bil čist daleč proč od tistega dogajanja, ne, in prvič slišal za to dogajanje. Pa še zmeraj bom dobil občutek krivde, ne.	Občutki krivde, tudi ko ni kriv	Vpliv na poslovnem področju
I5 P3 R3	Ja občutek nepomembnosti, manjvrednosti, ne. <i>Ja</i> . Ja, to je definitivno povsod prisotno, tudi recimo če je treba kakšen pisni izdelek narediti za faks na primer pa morem pač posvetiti čas in piliti to tako dolgo dokler jaz ne bom zadovoljen s tem, ne. Samo zato, da ne bi pokazal drugim recimo, da pač sem zmotljiv človek, ki ni najbolj perfekten in tako naprej, ne. In s tem pokazal na nek način pač svojo nepomembnost v svetu.	Občutki manjvrednosti, ki jih skriva za popolnostjo	Vpliv na izobraževanje
I6 P3 R3	Ali pa recimo tudi, kar se tiče javnih nastopanj, je tudi vedno prisoten strah pred tem, da se mogoče osramotim in pokažem kako v bistvu manjvreden pa nesposoben sem, čeprav vem, da nisem nesposoben, ampak to mi ne pomeni kaj dosti, pač vedenje, da sem sposoben stvari narediti, ker občutki obstajajo isti, občutki obstajajo, občutki manjvrednosti, nepomembnosti, občutki krivde kadar sploh niso racionalni.	Strah pred osramotitvijo	Vpliv na izobraževanje
I7 P3 R3	Kadar sploh niso zdravorazumni, občutki sramu če se pojavi kaka napaka, perfekcionistične težnje, pač da mora biti vse okej in potem sem vedno v krogu razočaranja, ker pač nikoli ne more biti tako okej kot bi jaz želel pričakovati od sebe in pa to dokazovanje, iskanje potrditev, ki je pa tudi začaran krog ker potrditve nikoli ne dobim, ker pač to je že zamujeno. Potrditev od moje mami nikoli ne bom dobil. Nisem je nikoli niti je ne bom nikoli.	Občutki sramu ob napakah, dokazovanje	Vpliv na življenje
I8 P3 R3	Nekaj sem že povedal s tem naštevanjem, je pa tudi recimo v partnerskem odnosu sem mogoče malo preveč se voljen odreči svojim potrebam	Odreka se lastnim potrebam	Partnerski odnos

	pa svojim interesom za najino skupno dobro bit ...		
I9 P3 R3	... pa tudi na drugih področjih, itak imam tudi težave z prepoznavanjem lastnih potreb, kar je pač čisto smiselno, ker nikoli jih nisem smel izraziti. Kar se tiče izobraževanja sem povedal, kar se tiče dela sem tudi več ali manj.	Težave s prepoznavanjem lastnih potreb	Vpliv na življenje

4. RAZISKOVALNO VPRAŠANJE: VAROVALNI DEJAVNIKI

Meni, da mu ni nobena vloga pomagala v odraščanju. Sicer je hodil v šolo, imel dobre ocene, a ne dela nič v zvezi z izobrazbo. To, da se je v šoli trudil z namenom, da bi se dokazal in iskal potrditev pri starših, da bi dobil sporočilo, da nekaj velja, da je pomemben in sposoben, mu v trenutnem življenju ni nič prispevalo. Vloge mu niso pomagale pri premagovanju življenjskih izzivov. Vloge, ki jih je imel, so v konfliktu z njegovimi težnjami in potrebami, ki jih ima v življenju. Ravno težnje so pri njem spodbudile upornišvo. Upornišvo kot posledica teh vlog pa mu je pomagala pri premagovanju ovir v življenju. Njegovo življenje se od začetka bolj ali manj vrti okoli upornišva, okoli tega, da se mu to, kar se mu je dogajalo v družini, ne zdi prav. Po osnovni šoli je šel v Ljubljano v srednjo šolo, kjer je bil v dijaškem domu. To mu je pomagalo, da se je na neki način odstranil iz dušeče hiše, okolja vsaj za pet dni na teden in spoznal svet iz druge perspektive. Pomagalo mu je tudi to, da je imel kolege v dijaških časih in vzgojiteljico, ki ni bila mama. Glavna obrambna mehanizma pri njem sta bila zanižanje in introjektivnost, saj je krivdo obračal vase in jo prevzemal. V življenju je imel dostikrat spontano izbrane vzornike, ki jih je zelo idealiziral. Pomagalo mu je tudi preskakovanje med prilagajanjem in upornišvom, lastnost, ki ga spremlja še zdaj.

RAZISKOVALNA INTERPRETACIJA

Oznaka izjave	Izjava	Podkategorija	Kategorija
I1 P3 R4	Vloga kot sama vloga mi ni. Ampak če bi jaz te vloge čisto do konca ponotranjil potem verjetno ne bi nič iz svojega življenja naredil do sedaj. Tako, da so te vloge, ki sem jih imel v nekem močnem konfliktu z mojimi normalnimi težnjami, ne. In te težnje so verjetno, vsaj na nek način spodbudile upornišvo in na nek način mislim, da upornišvo kot posledica teh vlog mi pa je pomagala bolj pri kakšnem premagovanju ne vem kakšnih ovir v življenju pa tako naprej. Saj moje življenje če ga tako pogledam od začetka pa naprej se več ali manj vrti okoli upornišva, okoli tega, da se mi ne zdi prav, to kjer sem. Oziroma okoli tega, da se mi ne zdi prav, kak bi to povedal, to kar se mi na nek način dogaja v večini, recimo predvsem v otroštvu pa odraščanju. ... Ja, kaj bi pa bili? Mogoče spontane odločitve, ki pa so bile upoštevane in sicer to da, recimo kar se osebnih tiče definitivno mi je upornišvo na nek način pomagalo, saj upornišvo ni nič drugega kot pa agresija zaradi nestrinjanja z nečim.	Upornišvo v otroštvu in odraščanju	Osební varovalni dejavnik
I2 P3 R4	Pa tudi zelo pomembno, kar zdaj ko razmišljam, da se mi je zgodilo pa mi v tistem trenutku mi to ni prišlo na pamet, je da po osnovi šoli sem šel v Ljubljano v srednjo šolo, sem torej bil v dijaškem domu in na nek način sem se odstranil vsaj za pet dni na teden iz tiste dušeče hiše, iz tistega okolja.	Bivanje v dijaškem domu	Družbeni varovalni dejavnik
I3 P3 R4	Tako, da v bistvu recimo to, da sem spoznal svet iz	Prijatelji v	Družbeni

	druge perspektive ali pa da sem bil v drugem okolju pač po neki spontani odločitvi ali pa neki odločitvi brez nekega premisleka tako razumskega, mi je že pomagalo ja, da sem recimo imel kolege v dijaških časih, pa da sem imel vzgojiteljico, ki ni bila mama. Pa tako naprej, vsaj na videz ni bila čeprav po karakteristikah pa že malo, ne. Se tudi ni zanimala, kaj preveč, je pa drugače izgledala če ne drugega, ne.	dijaškem domu	varovalni dejavnik
I4 P3 R4	Če govorimo čisto psihi zdaj, jaz sem pretežno depresivno strukturirana osebnost, se pravi introjekcija je ena glavnih obrambnih mehanizmov, kar pomeni, da obračam v sebe, se pravi prevzemanje krivde tudi kadar pač sploh ni pomembno, kadar sploh ni relevantno.	Introjekcija	Obrambni mehanizem
I5 P3 R4	Pa ja so še druge stvari, recimo zanikanje je bil tudi eden izmed glavnih obrambnih mehanizmov ...	Zanikanje	Obrambni mehanizem
I6 P3 R4	... pa tudi recimo v življenju sem imel dostikrat spontano izbrane idole, ki sem jih idealiziral in sem si jim želel približati in niso izgledal niti približno kot moji straši. Ali pa, ne, haha. Tukaj je še en drug problem še zraven, otrok si težko prizna, da nima popolnih staršev. In zdaj če jih starši sproti, postopno razočarajo je okej, če pa ne se pa zna zgoditi, da ostane v otrokovi glavi zmeraj neka idealizirana, primitivna slika staršev, pač negativne lastnosti, ki jih podoživlja v odnosu pa prepíše sebi in jih doživlja kot svoje. Ne vem lej to je taka zajebana stvar, kar me sprašuješ, da... haha, da je zmeda popolna zdaj v moji glavi.	Zgledovanje po vzornikih	Družbeni varovalni dejavnik
I7 P3 R4	Ampak to, kar sem zdaj povedal so neki varovalni mehanizmi, ki so mi pomagali samo zato, da sem zdržal v svoji koži, pripomogli mi pa kaj niso. ... Problem je, ker mi nič več ne pade na pamet. Mogoče to, kar sem že prej povedal, prilagajanje, neka poteza osebnostna, ampak to prilagajanje je bil pač nujni pogoj, vsaj v neki meri. Mislim preskakovanje med prilagajanjem in uporništvom in to je neka lastnost, ki me še zdaj spremlja, kadar čutim, da ... k to je pač prisila ponavljanja, konstantno iščem še tisto, kar nisem nikoli dobil in vedno se vrtim v tem krogu in kadar začutim, da bi mogoče pa lahko nekaj dobil ali kadar imam nek občutek, da pač stvari stojijo tako kot bi si želel, da stojijo potem rinem v to in prilagajam. Ima to nek smisel dokler ne pride do nečesa, kar me razočara in potem po razočaranju ko je spet nekaj ne doseženo, se pojavi neko uporniško vedenje, z namenom, da mogoče tudi na nek način kaznujem tistega za tisto, kar mi ni dostavil.	Preskakovanje med uporništvom in prilagajanjem	Osebni varovalni dejavnik

9.6 Priloga 6: Analiza pogovora 4

ANALIZA POGOVORA 4

Ženska, študentka psihoterapije

1. RAZISKOVALNO VPRAŠANJE: VLOGE V DRUŽINI

Preden je začela študirati in hoditi na terapijo, ji je bilo težko, ampak ni točno vedela, zakaj je tako. Imela je občutek, da ne živi po svoje, da so starši tisti, ki usmerjajo njeno življenje. Ko je bila majhna, se ji je to zdelo logično, ker je bila otrok. Ampak vseeno ni imela pravega občutka, družina ji ni postavljala meja, ampak so jo vzgajali v duhu 'to boš, ker mi tako hočemo'. Kot otrok se je velikokrat počutila nesvobodno, kot da nima nobene možnosti odločanja. Odkar hodi na terapijo, je ugotovila, da ji je težko biti v opisanih vlogah, saj je zamudila otroštvo, ker je morala skrbeti za to, da se bo mama dobro počutila. Najtežja vloga ji je bila biti prijateljica mami, ker se ji zdi, da ji je to vzelo največ, vzelo ji je odnos z očetom, ki ga je v svoji glavi razvrednotila. Počuti se kot projekt družine, kjer zahtevajo od nje, kaj si oni želijo zanjo, kaj mora narediti, kaj se spodobi zanjo itd. Počuti se ujeto v mehanizem pričakovanj, ki jih ne more doseči, ker tem pričakovanjem ni nikoli konca. Ko je bila majhna, ločitve staršev in prepiranja, ki jim je bila priča, ni razumela kot obliko psihičnega nasilja. Zdaj to razume kot obliko psihičnega nasilja in verjame, da je to ena težjih stvari, ki jih lahko doživiš kot otrok. Čeprav napadi v družini niso bili usmerjeni vanjo, ji je bilo težko gledati in poslušati, kako sta se starša razvrednotila med sabo, se zmerjala, ker je imela oba enako rada. Ujeta je bila v njun odnos, mama se je z njo pogovarjala in ji razlagala, kaj se dogaja med njo in očetom, kako se počuti, kako je vse skupaj grozno. Zdaj se počuti, kot da družina izvaja nad njo psihično nasilje, ker ne more živeti svojega življenja tako, kot si ga želi. Čeprav ima v glavi dobro razčiščeno, kaj je v redu in kaj ni, kaj si želi in česa ne, tega ne more početi, ker ve, da družini ne bo v redu. Veliko stvari počne samo zaradi njih in to razume kot obliko psihičnega nasilja, ker od njih dobiva sporočila, da jo imajo radi, le dokler je taka, kot želijo oni. Niso želeli, da gre študirat psihoterapijo, hoteli so, da gre na pravo, medicino, farmacijo itd. Takrat je doživela šok, ker je nihče ni podpiral, govorili so ji, da to sploh ni prava fakulteta, da študira kar nekaj. Ima občutek, kot da njena lastna odločitev ni dovolj dobra.

RAZISKOVALKINA INTERPRETACIJA

Oznaka izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija
I1 P4 R1	Potem je tukaj oče, ki nima ravno vloge očeta, ki bi bila neka avtoriteta in take stvari. Moje dva sta se tako ene parkrat ločila in se pobotala nazaj, tako da v bistvu, v vsem tem vmesnem času očeta ni bilo in sem jaz skrbela za to, da se je moja mami dobro počutila tako, da sem ji v bistvu nudila neko psihično oporo, k se mi zdi, da otroci naj tega ne bi počeli. Tako, da ja, jaz sebe v tej družini doživljam bolj v vlogi starša kakor pa otroka oziroma mogoče, da zadnjih par let mogoče vedno manj, tako se mi zdi, da se obnašajo do mene veliko bolj kot do otroka kakor pa včasih.	Ločitev staršev, psihična podpora in skrb za mamo	Vloga partnerja mami, vloga zaveznika	Vloge v družini
I2 P4 R1	V bistvu tako, nisem niti dojemala tega k sem bila majhna tok kakor dojemam zdaj, v bistvu neka pač taka subtilna pričakovanja,	Obnašanje po merilih družine	Previsoka pričakovanja staršev	Odnos med starši in otrokom

	recimo moja mami pričakuje, da se jaz obnašam točno tako kot ona želi, da hodim na faks, da sem pridna, da se učim, gor dol, take stvari. Mogoče tega tudi ne bi počela, če ne bi vedela, da se take stvari pričakujejo od mene, tako da v bistvu se obnašam čist po enih njihovih merilih pa pričakovanjih, tako da niti ne pomislim, da bi se obnašala drugače. Pač tok mi je znano to in tok mi je nekako neposredno to sporočajo, da ja v bistvu ...			
I3 P4 R1	Ja v bistvu me nikoli nista izključevala iz tega kreganja in vsega, tako da sem velikokrat gledala kako se kregata ko sem bila majhna in potem je bilo vedno tako, da oči je šel, jaz sem pa ostala sama z mami in je pač ona men razložila kakšen kreten je, pač da je vse zajebal, da ni dober, pač v glavnem naredila sebe žrtev in jaz sem mogla pač biti majhna in sprejeti to, da moj oči ni v redu in njej dati neko oporo, kar je pa itak izgledalo tako, da je ona večino časa prejkala k njega ni bilo, jaz sem pa bila pač edina, mislim edina poleg njenih kolegic, ki je vedela vse kaj se dogaja in sem v bistvu ji nekako stala ob strani. Tako, da jaz sem opazila, da sem takrat začela zatirat svoja čustva doma in se obnašati čimbolj tako, da njo ne bo motilo oziroma sem delala vse v tej smeri, da se bo ona dobro počutila.	Priča prepiranju staršev, vpletena v odnos med staršema, psihična podpora mami	Vloga partnerja mami, vloga zaveznika	Vloge v družini
I4 P4 R1	<i>Bila si ji tudi v čustveno oporo?</i> Čustveno oporo ja, pač nisem se več ukvarjala s sabo, ampak bolj samo s tem kaj bom naredila, da bom mamici dobro. <i>Če prav razumem, si se potem tudi trudila pri šoli, drugih področjih, da bi ji čim manj bremenitve...</i> Ja, nisem ji želela povzročati nobenih težav ravno zaradi tega, ker sem vedela, da je njej težko in pač sem hotela, da sem vsaj jaz ta nekdo, ki ji ne otežuje življenja.	Skrb za mamo, psihična podpora mami	Vloga partnerja mami	Vloge v družini
I5 P4 R1	V bistvu ravno to, da če sem naredila stvari po pričakovanju, se pravi če sem bila pridna v šoli, če sem se lepo obnašala, če ne vem sem naredila to, kar zahtevajo od mene, potem v bistvu pač sem videla, da je mami dobre volje, da me podpira, da je vesela in tako... Če nisem pa pač ni bilo okej, ne vem. Mislim mene so tudi zelo velikokrat kot otroka primerjali z ostalim, se pravi kakšne ocene ima ta, kako ta lahko neki trenira in ti ne moreš, kako vsi lahko ne vem kaj delajo in ti ne. Tako, da pač jaz sem potem na podlagi vsega tega v bistvu opazovala in sem si sestavila v glavi nek koncept kako se moram obnašati in kaj pričakujejo, zato da sem potem lahko tako delala.	Primerjanje s sovrstniki, obnašanje po merilih družine	Previsoka pričakovanja staršev	Odnos med starši in otrokom
I6 P4 R1	Naloga, največja ravno ta podpora, pa v bistvu to, da je mene mami nekako zamenjala za neko svojo vrstnico, prijateljico, kar v bistvu nisem bila, ker sem	Prijateljica mami	Vloga partnerja mami	Vloge v družini

	bila pač res otrok.			
I7 P4 R1	Ja sem kar povedala, pač res moji imajo velika pričakovanja, cela moja družina je tako usmerjena, da pač itak najbolj pomembna je izobrazba, spoštuje se samo doktorje, pravnike pa kakšne strojnike mogoče. Tako, da je v bistvu zelo visoka pričakovanja glede izobraževanja, tako da niti niso bili najbolj navdušeni nad izbiro mojega faksa. To, treba je biti športnik, treba je zdravo jesti, moraš biti v redu oblečen, lepo, moraš se lepo obnašati, ne smeš preklinjati, ne smeš kaditi, ne smeš piti, v glavnem vse pač, vse.	Visoka pričakovanja družine glede izobrazbe	Previsoka pričakovanja staršev	Odnos med starši in otrokom
I8 P4 R1	Prej k se še nisem tok zavedala čisto točno kaj se dogaja, se pravi preden sem začela študirati pa hoditi na terapijo mi je bilo v bistvu samo težko, ampak nisem točno vedela zakaj. Pač v bistvu sem se vedno počutila tako kot, da ne živim po svoje, ampak so starši tisti, ki usmerjajo moje življenje, kar se mi je takrat v bistvu po eni strani zdelo logično, ker sem bila vseeno otrok. Ampak vseeno pač ni bil ta pravi občutek, ker to ni bilo tako postavljanje mej otroku, ampak je bilo bolj v smislu to boš, ker mi to hočemo. Tako, da v bistvu sem se res velikokrat kot otrok počutila nesvobodno in tako kot da nimam nobene možnosti odločanja, zdaj zadnje čase ko pa hodim na terapijo in ko sem malo začela razumeti te stvari sem ugotovila, da dejansko mi je zelo težko biti v tej vlogi.	Starši usmerjali življenje otroka	Previsoka pričakovanja staršev	Odnos med starši in otrokom
I9 P4 R1	Zamudila sem otroštvo, mislim otroštvo ... pač v ta pravem smislu, v bistvu sem sama mogla skrbeti za to, da se bo mami dobro počutila. Tako, da to se še vedno dogaja, ona mene še vedno jemlje kot neko zaveznico, mi govori o vseh svojih možnih težavah in pač jaz jo moram poslušati in kimati in ji potrditi to, da je ona najbolj boga na svetu in da se njen vse to dogaja, ker ljudje niso dobri do nje.	Prijateljica mami, psihična podpora mami	Vloga partnerja mami	Vloge v družini
I10 P4 R1	Ma, mogoče ravno, po mojem, da pač najtežja vloga je ravno to, še preživela bi mogoče to vlogo neke popolne hčere, ki jo hočejo iz mene doseči, ampak najtežja je bila ravno ta vloga, pač biti neka prijateljica mami, k v bistvu nisem mogla biti in ne morem bit še vedno, ker se mi zdi, da mi je to največ vzelo, vzelo mi je v bistvu odnos z očetom, ker sem ga v svoji glavi povsod razvrednotila na celi črti, ker se mi je zdel samo nekdo, ki je mene pustil samo z mami, da sem morala jaz vse stvari reševati namesto njega, ki je vse zajebal, pa v bistvu ni, zdaj ko razumem malo bolje. Tako, da to je bila v bistvu najbolj naporna vloga, biti nek podpornik mami, ki je jokala za njim.	Prijateljica mami, mama grdo govorila o očetu	Vloga partnerja mami, vloga zaveznika	Vloge v družini
I11 P4 R1	Ma, tako kot sem rekla prej, ko sem bila	Obnašanje po	Previsoka	Odnos med

	mlajša mi v bistvu ni bilo čisto jasno kaj se dogaja, sem samo hotela biti čimbolj pridna punčka zato da bo mamici boljše. In takrat sem se počutila dosti koristno, zdaj mi je pa samo grozno zato, ker v bistvu vidim, da sem zamudila že veliko stvari v svojem življenju in da jih še vedno zamujam in da bi lahko živela zelo bolj polno življenje če ne bi imela v sebi notri nekako v ozadju, da imam pač to vlogo neke... pa jaz sem v bistvu ko ena mamica v tej družini, jaz moram skrbeti za to, da se mami dobro počuti pa zraven opazovati kako se fotr počuti, da je še njemu dobro. Pa mora biti v redu, da bo tudi teta zadovoljna. Pa stric, pa pač... tako res se počutim kot en projekt te družine, da pač vsi samo mečejo name kaj hočejo in kaj moram narediti in kaj bi bilo fajn, in kaj se spodobi in kaj se ne. In pač živim po temu tako, da počutim se zelo ujeto v en ta mehanizem nečesa, kar pač ne morem doseči in nikoli ne bom dosegala, ker pač tem pričakovanjem tudi ni konca nikoli, vsak dan je nekaj novega. Tako da počutim se v bistvu ujeto, ne svobodno, žalostno, razočarano.	merilih družine, občutki žalosti in ujetosti	pričakovanja staršev	starši in otrokom
I12 P4 R1	<i>Če prav razumem, da si bila ujeta med njun odnos in si poslušala kako mama govori čez očeta?</i> Ja točno tako, in potem ko je še ona imela posebej te govore z mano, da mi je pač razlagala kaj vse se dogaja in kako se ona počuti, in da je grozno in vse to.	Ujeta v odnos med očetom in mamo	Vloga zaveznika	Vloge v družini
I13 P4 R1	Zdaj ko sem bila mlajša je veliko temeljilo na tem primerjanju z ostalimi, se pravi recimo imela sem eno sestrčno, ki je hodila z mano v osnovno šolo in je bila res piflarka, odličnjakinja, skoz se je učila, pridna punca, v glavnem za popizdit, in pač vedno ko sem jaz dobila slabšo oceno od nje, so bili moji tako, joj a res, kako pa ona lahko, pač kako, zakaj nisi dobila, zakaj nisi znala, zakaj se nisi tega naučila. Je bilo dosti direktno pa v bistvu s primerjanjem z ostalimi otroci, zdaj kasneje pa ne vem, pač teta direktna pričakovanja, ona je res tako...če ne znaš pet tujih jezikov si idiot, vpiši se v ta tečaj in to naredi, mami je pa tako, joj veš ful bi bilo fajn zate, če bi se ti naučila še kakšen tuji jezik, saj ne da je to tako, ampak mogla bi pa veš mami bi bila ful vesela če bi se ti naučila kaj drugega. Tako in to je vsakič nekaj drugega in vsakič k oni men izrazijo neko pričakovanje je to tako, edina stvar na svetu, ki jo mi hočemo. In to je vsakič neki drugega.	Primerjanje s sovrstniki, visoka pričakovanja družine glede njenega življenja	Previsoka pričakovanja staršev	Odnos med starši in otrokom
I14 P4 R1	Tako, da oni se počutijo, kot da je vedno zahtevajo eno, ampak zahtevajo vsak dan neki drugega, se pravi, edino kar hočemo je, da si ti ... tako največje pričakovanje, ki sem ga zadnjič slišala spet po dolgem času, edino kar si mi želimo, edino kar mi zahtevamo do	Visoka pričakovanja družine glede njenega življenja	Previsoka pričakovanja staršev	Odnos med starši in otrokom

	tebe je to, da si ti srečna. Sem bila tako, wuhu hvala, ne. Potem je tako, edino kar hočem je, da nehaš jesti svinjarijo, edino kar hočemo je, da nehaš kaditi, edino kar hočemo je, da se ukvarjaš s športom, edino kar hočemo je, da imaš fanta, zdaj pa poslušaj to, ki mora biti študent, prijazen, mora imeti rad mojo družino, mora imeti rad mene, mora imeti rad pse, mora bit športnik, mora bit delaven, ne sme biti lenuh, pač kje naj to najdem, stari, kje naj to najdem, hahah. In pač to je noro, oni imajo res tako ne vem ...			
I15 P4 R1	Ja, tako da se mi zdi da mogoče zadnja leta je to mal manj preko mami, ampak teta z mano bolj direktno komunicira. Ja tvoja tetka bi pa samo rada, da ti narediš doktorat, pač tako, noro. Tako, da ja ona je imela veliko vlogo pri tem, pri njej sem se naučila ful veliko enega podrejanja, ker je res močna ženska, pač ona zna prisiliti ljudi, da se obnašajo tako kakor ona hoče in je v bistvu... jaz sem se vedno neprijetno počutila v njeni družbi in vedno sem bila ful pod pritiskom, nisem mogla biti sproščena, nisem mogla izražat svojega mnenja, nisem mogla biti to kar sem in sem v bistvu zdele v zadnjem letu začela opazati, da je dejansko nekaj z njo zares narobe. Tudi nima neke take zmožnosti normalnega odnosa, pač en dan si najboljši na svetu, drug dan si največji drek. Tako, da z njo imam kar težave ja.	Visoka pričakovanja tete	Previsoka pričakovanja	Odnos med starši in otrokom
I16 P4 R1	Že to recimo, da niso hoteli, da grem študirati psihoterapijo, ampak so hoteli, da ne vem grem na pravo ali pa vsaj ajde na psihologijo, to bi bilo še okej. Medicina, ne vem farmacija, take stvari, takrat sem v bistvu doživela kar en tak šok, ker so bili vsi tako, to sploh ni ta prav faks, noben te ne bo priznaval, kaj to študiraš, to je kar nekaj, tako da v bistvu še zdaj, ko imam skoraj diplomo, mami pa oči sta se še kar sprijaznila s tem, se mi zdi da je okej, teta pa je tut en vodja teh pričakovanj, nima svojih otrok, pač to je mamina sestra, sta ful povezani med sabo in je nekako že cel življenje kot da imam dve mami, tako da ona je pa še vedno, mislim obljubljala mi je neko darilo ko bom diplomirala in sem ji zadnjič rekla, počasi bo diploma, bo treba darilo pripraviti in je rekla, ja ja, jaz sem to vse mislila za ta pravo diplomo, ne za ta faks.	Družina je ni podpirala pri izbiri študija	Previsoka pričakovanja	Odnos med starši in otrokom
I17 P4 R1	Ne, v bistvu ne. V moji družini noben ni hodil na faks, vsi so v bistvu končali srednje šole in takoj po srednji šoli začeli delati. Tako, da jaz mislim, da vsa ta pričakovanja glede izobrazbe pa tega uspešnosti prihajajo bolj iz kompleksov, kokr iz česa drugega. Ker oni se potem hvalijo z mano, oo naša tamala, zdaj bo pa že diplomirala in ne vem	Kar ni uspelo družini, bo uspelo hčerki	Vloga idealnega sebe	Vloga v družini

	kaj, pač.. Rabijo nekoga, da ga bodo pokazali svetu in ta nekdo sem jaz, ki mora bit čimbolj fajn zato da bodo vsi drugi zadovoljni s tem. <i>Tudi če oni niso dosegli, boš ti, če prav razumem?</i> Ja, tako.			
--	--	--	--	--

2. RAZISKOVALNO VPRAŠANJE: PSIHIČNO NASILJE

RAZISKOVALKINA INTERPRETACIJA.

Oznaka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija
I1 P4 R2	Potem je tukaj oče, ki nima ravno vloge očeta, ki bi bila neka avtoriteta in take stvari. Moje dva sta se tako ene parkrat ločila in se pobotala nazaj, tako da v bistvu, v vsem tem vmesnem času očeta ni bilo in sem jaz skrbela za to, da se je moja mami dobro počutila tako, da sem ji v bistvu nudila neko psihično oporo, k se mi zdi, da otroci naj tega ne bi počeli. Tako, da ja, jaz sebe v tej družini doživljam bolj v vlogi starša kakor pa otroka oziroma mogoče, da zadnjih par let mogoče vedno manj, tako se mi zdi, da se obnašajo do mene veliko bolj kot do otroka kakor pa včasih.	Izkoriščanje otroka za zadovoljevanje svojih čustvenih potreb, postavljanje otroka v vlogo odraslega	Psihično nasilje
I2 P4 R2	V bistvu tako, nisem niti dojemala tega k sem bila majhna tok kakor dojemam zdaj, v bistvu neka pač taka subtilna pričakovanja, recimo moja mami pričakuje, da se jaz obnašam točno tako kot ona želi, da hodim na faks, da sem pridna, da se učim, gor dol, take stvari. Mogoče tega tudi ne bi počela, če ne bi vedela, da se take stvari pričakujejo od mene, tako da v bistvu se obnašam čist po enih njihovih merilih pa pričakovanjih, tako da niti ne pomislim, da bi se obnašala drugače. Pač tok mi je znano to in tok mi je nekako neposredno to sporočajo, da ja v bistvu. ... V bistvu ravno to, da če sem naredila stvari po pričakovanju, se pravi če sem bila pridna v šoli, če sem se lepo obnašala, če ne vem sem naredila to, kar zahtevajo od mene, potem v bistvu pač sem videla, da je mami dobre volje, da me podpira, da je vesela in tako... Če nisem pa pač ni bilo okej, ne vem. Mislim mene so tudi zelo velikokrat kot otroka primerjali z ostalim, se pravi kakšne ocene ima ta, kako ta lahko neki trenira in ti ne moreš, kako vsi lahko ne vem kaj delajo in ti ne. Tako, da pač jaz sem potem na podlagi vsega tega v bistvu opazovala in sem si sestavila v glavi nek koncept kako se moram obnašati in kaj pričakujejo, zato da sem potem lahko tako delala.	Postavljanje nerealnih in previsokih pričakovanj	Psihično nasilje
I3 P4 R2	Ja v bistvu me ni nikoli nista izključevala iz tega kreganja in vsega, tako da sem velikokrat gledala kako se kregata ko sem bila majhna in potem je bilo vedno tako, da oči je šel, jaz sem pa ostala sama z mami in je pač ona men razložila kakšen kreten je, pač da je vse zajebal, da ni dober, pač v glavnem naredila sebe žrtev in jaz sem mogla pač biti majhna in sprejeti to, da moj oči ni v redu in	Grdo govorjenje o drugem staršu, spodkopavanje avtoritete drugega starša	Psihično nasilje

	njej dati neko oporo, kar je pa itak izgledalo tako, da je ona večino časa prejokala k njega ni bilo, jaz sem pa bila pač edina, mislim edina poleg njenih kolegic, ki je vedela vse kaj se dogaja in sem v bistvu ji nekako stala ob strani. Tako, da jaz sem opazila, da sem takrat začela zatirat svoja čustva doma in se obnašati čimbolj tako, da njo ne bo motilo oziroma sem delala vse v tej smeri, da se bo ona dobro počutila.		
I4 P4 R2	Naloga, največja ravno ta podpora, pa v bistvu to, da je mene mami nekako zamenjala za neko svojo vrstnico, prijateljico, kar v bistvu nisem bila, ker sem bila pač res otrok.	Izkoriščanje otroka za zadovoljevanje svojih čustvenih potreb, postavljanje otroka v vlogo odraslega	Psihično nasilje
I5 P4 R2	Ja sem kar povedala, pač res moji imajo velika pričakovanja, cela moja družina je tako usmerjena, da pač itak najbolj pomembna je izobrazba, spoštuje se samo doktorje, pravnike pa kakšne strojnike mogoče. Tako, da je v bistvu zelo visoka pričakovanja glede izobraževanja, tako da niti niso bili najbolj navdušeni nad izbiro mojega faksa. To, treba je biti športnik, treba je zdravo jesti, moraš biti v redu oblečen, lepo, moraš se lepo obnašati, ne smeš preklinjati, ne smeš kaditi, ne smeš piti, v glavnem vse pač, vse.	Postavljanje nerealnih in previsokih pričakovanj	Psihično nasilje
I6 P4 R2	Prej k se še nisem tok zavedala čisto točno kaj se dogaja, se pravi preden sem začela študirati pa hoditi na terapijo mi je bilo v bistvu samo težko, ampak nisem točno vedela zakaj. Pač v bistvu sem se vedno počutila tako kot, da ne živim po svoje, ampak so starši tisti, ki usmerjajo moje življenje, kar se mi je takrat v bistvu po eni strani zdelo logično, ker sem bila vseeno otrok. Ampak vseeno pač ni bil ta pravi občutek, ker to ni bilo tako postavljanje mej otroku, ampak je bilo bolj v smislu to boš, ker mi to hočemo. Tako, da v bistvu sem se res velikokrat kot otrok počutila nesvobodno in tako kot da nimam nobene možnosti odločanja, zdaj zadnje čase ko pa hodim na terapijo in ko sem malo začela razumeti te stvari sem ugotovila, da dejansko mi je zelo težko biti v tej vlogi. Zamudila sem otroštvo, mislim otroštvo ... pač v ta pravem smislu, v bistvu sem sama mogla skrbeti za to, da se bo mami dobro počutila. Tako, da to se še vedno dogaja, ona mene še vedno jemlje kot neko zaveznico, mi govori o vseh svojih možnih težavah in pač jaz jo moram poslušati in kimati in ji potrditi to, da je ona najbolj boga na svetu in da se njej vse to dogaja, ker ljudje niso dobri do nje. Tako, da včasih sem se počutila, mislim počutim se v bistvu, najboljše se da to opisati z nemočnostjo, ker zdaj če prav razumem to kaj se dogaja in da živim po nekih pričakovanjih in to mi je težko narediti spremembo, ker sem tok navajena tega občutka in tok sem se navajena obnašati po nekih standardih, da si dejansko ne predstavljam živeti drugače. Vsako odločitev, ki jo sprejem pomislim kaj bo rekla mami oziroma kaj bodo rekli doma.	Izkoriščanje otroka za zadovoljevanje svojih čustvenih potreb, postavljanje otroka v vlogo odraslega	Psihično nasilje

I7 P4 R2	Ma, mogoče ravno, po mojem, da pač najtežja vloga je ravno to, še preživela bi mogoče to vlogo neke popolne hčere, ki jo hočejo iz mene doseči, ampak najtežja je bila ravno ta vloga, pač biti neka prijateljica mami, k v bistvu nisem mogla biti in ne morem bit še vedno, ker se mi zdi, da mi je to največ vzelo, vzelo mi je v bistvu odnos z očetom, ker sem ga v svoji glavi povsod razvrednotila na celi črti, ker se mi je zdel samo nekdo, ki je mene pustil samo z mami, da sem morala jaz vse stvari reševati namesto njega, ki je vse zajebal, pa v bistvu ni, zdaj ko razumem malo bolje. Tako, da to je bila v bistvu najbolj naporna vloga, biti nek podpornik mami, ki je jokala za njim.	Izkoriščanje otroka za zadovoljevanje svojih čustvenih potreb, postavljanje otroka v vlogo odraslega	Psihično nasilje
I8 P4 R2	Ma, tako kot sem rekla prej, ko sem bila mlajša mi v bistvu ni bilo čisto jasno kaj se dogaja, sem samo hotela biti čimbolj pridna punčka zato da bo mamici boljše. In takrat sem se počutila dosti koristno, zdaj mi je pa samo grozno zato, ker v bistvu vidim, da sem zamudila že veliko stvari v svojem življenju in da jih še vedno zamujam in da bi lahko živela zelo bolj polno življenje če ne bi imela v sebi notri nekako v ozadju, da imam pač to vlogo neke... pa jaz sem v bistvu ko ena mamica v tej družini, jaz moram skrbeti za to, da se mami dobro počuti pa zraven opazovati kako se fotr počuti, da je še njemu dobro. Pa mora biti v redu, da bo tudi teta zadovoljna. Pa stric, pa pač ... tako res se počutim kot en projekt te družine, da pač vsi samo mečejo name kaj hočejo in kaj moram narediti in kaj bi bilo fajn, in kaj se spodobi in kaj se ne. In pač živim po temu tako, da počutim se zelo ujeto v en ta mehanizem nečesa, kar pač ne morem doseči in nikoli ne bom dosegala, ker pač tem pričakovanjem tudi ni konca nikoli, vsak dan je nekaj novega. Tako da počutim se v bistvu ujeto, ne svobodno, žalostno, razočarano.	Postavljanje nerealnih in previsokih pričakovanj	Psihično nasilje
I9 P4 R2	Ja, v bistvu ne morem reči prav za vloge, ampak ko sem bila majhna, se pravi vsa ta ločitev, to prepiranje in vse to, mogoče takrat nisem razumela kot obliko psihičnega nasilja, pa jo zdaj razumem, ker je pač, verjamem, da je to ena težjih stvari, ki jo lahko doživiš kot otrok, ker sicer niso bili tej napadi usmerjeni direktno name, ampak že to med njima dvema, kako sta ona dva en drugega razvrednotila in zmerjala in vse to je bilo meni zelo težko poslušati, glede na to, da sem imela oba rada. <i>Če prav razumem, da si bila ujeta med njun odnos in si poslušala kako mama govori čez očeta...</i> Ja točno tako, in potem ko je še ona imela posebej te govore z mano, da mi je pač razlagala kaj vse se dogaja in kako se ona počuti, in da je grozno in vse to.	Grdo govorjenje o drugem staršu, spodkopavanje avtoritete drugega starša	Psihično nasilje
I10 P4 R2	Ampak če bi pa pogledala zdaj se pa počutim tako, kot da družina izvaja nad mano psihično nasilje, ker dejansko ne morem živeti svojega življenja tako kot si ga sama želim, pa se mi zdi, da imam kar dobro razčiščeno v glavi kaj je okej	Postavljanje nerealnih in previsokih pričakovanj	Psihično nasilje

	in kaj ni, kaj si želim in kaj ne. Pa pač tega ne počnem, zato ker vem, da to njim ni okej, tako da dejansko počnem veliko stvari zaradi njih, kar se mi zdi, da je neka oblika psihičnega nasilja. Pač imamo te radi in ful si fajn, dokler si taka, k mi hočemo. K pa nisi več pa pač, je tega konec, ne.		
I11 P4 R2	Ja, v bistvu ne morem reči prav za vloge, ampak ko sem bila majhna, se pravi vsa ta ločitev, to prepiranje in vse to, mogoče takrat nisem razumela kot obliko psihičnega nasilja, pa jo zdaj razumem, ker je pač, verjamem, da je to ena težjih stvari, ki jo lahko doživiš kot otrok, ker sicer niso bili tej napadi usmerjeni direktno name, ampak že to med njima dvema, kako sta ona dva en drugega razvrednotila in zmerjala in vse to je bilo meni zelo težko poslušati, glede na to, da sem imela oba rada. <i>Če prav razumem, da si bila ujeta med njun odnos in si poslušala kako mama govori čez očeta...</i> Ja točno tako, in potem ko je še ona imela posebej te govore z mano, da mi je pač razlagala kaj vse se dogaja in kako se ona počuti, in da je grozno in vse to. Ampak če bi pa pogledala zdaj se pa počutim tako, kot da družina izvaja nad mano psihično nasilje, ker dejansko ne morem živeti svojega življenja tako kot si ga sama želim, pa se mi zdi, da imam kar dobro razčiščeno v glavi kaj je okej in kaj ni, kaj si želim in kaj ne. Pa pač tega ne počnem, zato ker vem, da to njim ni okej, tako da dejansko počnem veliko stvari zaradi njih, kar se mi zdi, da je neka oblika psihičnega nasilja. Pač imamo te radi in ful si fajn, dokler si taka, k mi hočemo. K pa nisi več pa pač, je tega konec, ne.	V današnjem času ločitev staršev in njuno prepiranje razume kot obliko psihičnega nasilja	Psihično nasilje

3. RAZISKOVALNO VPRAŠANJE: PREPLET VLOG IN ODNOSOV V ŽIVLJENJU

Vloge imajo velik vpliv na njene odnose izven družine. Opazi, da ne zna postavljati meje ljudem, preveč se naveže na ljudi, jim nudi preveč podpore, preveč se sekira za njihove težave. V vsakem odnosu žrtvuje sebe in svoje dobro počutje za dobro počutje drugih, to naredi že za malenkosti in za ljudi, ki jih samo bežno pozna. V življenju in odnosih dela veliko stvari, ki ji ne ustrezajo, samo zato, ker ima drugače velik občutek krivde, vedno naredi več za druge, kot bi oni naredili zanjo. Njena vloga iz otroštva, da je bila vedno na voljo mami, se pozna na več področjih: na prijateljskem, v službi in vseh partnerskih zvezah, ki jih je imela do zdaj. Vedno prevzame vlogo neke mamice, ki skrbi za vse, da so vsi v redu, kar ji je naporno, saj žrtvuje sebe za srečo drugih oz. za njihovo dobro počutje. Po letu dni študija je ugotovila, da je verjetno prišla študirat psihoterapijo zato, da bi v prvi vrsti pomagala sebi. Vedela je, da za svoje psihično preživetje rabi razumeti, kaj se dogaja v družini. Izbrano fakulteto je našla kot rešilno bilko zase in za družino. Zdaj, ko bolje razume stvari, ki so se dogajale, in se dogajajo v družini, se sprašuje, ali je bila to prava izbira fakultete. Ni prepričana, ali si res želi opravljati izbrani poklic ali je želela samo razumeti, kaj se dogaja v njej sami in v njeni družini. Ima občutek, da če ne žrtvuje sebe v nekem odnosu, potem ne more zadovoljiti človeka. Če se doma ni dovolj prilagajala, izpolnjevala pričakovanj, z njo niso bili zadovoljni. Svet vidi v taki luči, da če je ona to, kar je, to ni dovolj dobro, zato opaža, da velikokrat prilagaja svojo podobo odvisno od tega, s kom je, kaj počne, kje je. Ko spozna človeka, preveri, kaj potrebuje in potem se tako obnaša do tega človeka, da mu je udobno in dobro. Če ima srečo, ji je v nekaterih

odnosih dobro, ko naleti na ljudi, ki prepoznajo njeno razdajanje in ji povedo, da ji tega ne potrebno delati. Nekateri pa to izkoriščajo.

RAZISKOVALKINA INTERPRETACIJA

Oznaka izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija
I1 P4 R3	Vidim, da ima velik vpliv na moje druge odnose, ker prvo kar je, da ne znam postavljati mej ljudem, pač vedno se preveč navežem na ljudi, jim nudim preveč opore in vsega in se preveč sekiram za to, kaj bodo oni in v bistvu me je pripeljala do tega, da jaz dejansko v vsakem odnosu žrtvujem sebe pa svoje dobro počutje za dobro počutje drugega in to že za take malenkosti in za neke ljudi, ki jih samo bežno poznam. Bi naredila veliko več kolikor naredijo oni zame oziroma delam v življenju v odnosih veliko stvari, ki mi ne pašejo samo zato ker imam drugače zelo velik občutek krivde, tako da to me je dobro naučila, tako da v bistvu se ta moja vloga iz otroštva pozna pač povsod in v službi, in med prijatelji in v vseh zvezah, kar sem jih imela do sedaj, da pač vedno prevzemam to neko vlogo mamice in skrbim za vse, da so vsi v redu in kako bodo in kaj bodo, to mi je res naporno, da v bistvu vedno žrtvujem sebe za srečno drugih oziroma za njihovo dobro počutje. Mi je veliko lažje gledati sebe kako trpim, kakor nekoga drugega.	Ne zna postavljati meja, žrtvuje sebe za dobro počutje drugih	Partnerski odnos, prijateljski odnosi, vpliv na poslovnem področju, vpliv na življenje
I2 P4 R3	Ja, mislim nisem sicer vedela tega takoj v štartu, ampak sem ugotovila po kakšnem letu, da sem v bistvu prišla študirati psihoterapijo, verjetno zaradi tega, da bi pomagala sebi v prvi vrsti, v bistvu ne, prišla sem z idejo, da bom pomagala svoji družini, ne. Odhajam z idejo počasi, da sem prišla pomagati sebi, ker dejansko sem vedela, da pač rabim, mislim da bom mogla za svoje psihično preživetje razumeti kaj se dogaja, ker mi ni bilo nič več jasno in mi je bilo res pretežko, tako da se mi zdi, da sem v bistvu ta faks našla kot eno rešilno bilko zase in za svoje familio, tako da je vplivalo na moje izobraževanje. Kar močno, zato zdaj ko sem začela malo bolj razumeti stvari, se sprašujem ali je bila to sploh prava izbira faksa, ker ne vem ali si res želim opravljati ta poklic ali je bilo to, samo to, da sem hotela razumeti kaj se meni dogaja, tako da to bomo še videli ...	Izbira fakultete zaradi želje po pomoči sebi	Vpliv na izobraževanje
I3 P4 R3	Zdi se mi, da če bom jaz taka kot sem za ljudi, to za njih ni dovolj dobro oziroma, da če sebe ne žrtvujem v nekem odnosu pač ne morem zadovoljiti drugega človeka, ker pač doma če se nisem dosti prilagajala, če nisem izpolnjevala nekih pričakovanj in tega, niso bili zadovoljni z mano oziroma to ni bilo dovolj in opažam, da to zdaj počnem povsod. Tako, da ja vidim nekako svet v taki luči, da če sem to jaz kar sem, pač ni dovolj dobro. Tako, da se ujamem velikokrat, da	Občutek, da ni dovolj dobra taka, kot je	Vpliv na življenje

	prilagam svojo podobo odvisno od tega s kom sem, kaj počnem, kje sem.		
I4 P4 R3	Pač jaz vedno ko spoznam človeka, preverim kaj vse rabi in potem to mal sprocesiram in potem se tako obnašam, do tega človeka, da je njemu udobno in fajn in lušno, men je pa pač, če imam srečo mi je v enih odnosih dobro, ko naletim na kakšne ljudi, ki prepoznajo to pa so tako nehaj. Pri enih pa pač ne in to samo izkoriščajo. Tako, da ja, večkrat v življenju sem se počutila dosti izkoriščeno v odnosih, čeprav vem da sem tudi sama veliko pripomogla k temu, ampak ja ...	Prilagajanje človeku, da mu ustreza, občutek, da jo izkoriščajo	Vpliv na življenje

4. RAZISKOVALNO VPRAŠANJE: VAROVALNI DEJAVNIKI

Vloge ji v življenju niso pomagale, ker se je samo navadila na to, da ne posluša svojih želja, potreb in da se ne spoštuje. Varovalni dejavniki, ki so ji pomagali pri manjšanju negativnih vplivov vlog, so bili dober odnos z vrstniki in podpora družbe. Imela je prijateljice, ki jim je lahko zaupala, kadar ji je bilo doma težko. Pomaga ji terapija, kjer lahko brez zadržkov pove vse, kar čuti, kako je, kaj se ji je dogajalo itd. Do nedavnega se je prepričevala, da je v njeni družini vse v redu, da vse naredijo zanjo, da je že to dovolj, da jo finančno podpirajo, da jo imajo vsi zelo radi, da so vsa njihova pričakovanja do nje taka, da če bi to izpolnila, bi bila res carica. Zatiskala si je oči, a si zdaj počasi priznava, da mogoče to, kar oni mislijo, da je najboljša zanjo, dejansko ni najboljša zanjo in da so ji s tem naredili škodo. Uporabljala je obrambne mehanizme zanikanja.

RAZISKOVALKINA INTERPRETACIJA

Oznaka izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija
I1 P4 R4	Se mi zdi, da mogoče odnos z vrstniki, tako pač podpora družbe, da mi je kar dosti pomagala. <i>Da si imela prijateljice, katerim si lahko...</i> Ja katerim sem lahko pojambrala kako je doma težko in tako ...	Dober odnos z vrstniki	Družbeni varovalni dejavnik
I2 P4 R4	... drugače pa se mi zdi, da mi zadnje čase najbolj pomaga terapija, ker pač res lahko povem tam brez milosti vse, kako sem, kakšni, kaj se je dogajalo in tako.	Terapija	Družbeni varovalni dejavnik
I3 P4 R4	Dejansko ja, pri osebnih varovalnih dejavnikih je pa lih to, da sem se jaz do nedavnega res prepričevala, da so ful v redu, da vse naredijo zame. Že to, da me finančno podpirajo v nulo, da je že to dovolj, da me imajo vsi ful radi, da mi hočejo samo dobro, da pač vsa njihova pričakovanja in želje so vseeno take, da če bi človek vse to izpolnil bi bil dejansko car, ane. Kar pa dejansko jaz ne morem biti, ker ne morem. Ampak vseeno sem si vedno razlagala to tako, da ja pač hočejo najboljša zame, v bistvu sem sama sebe nategovala s tem, tako da zdaj si počasi priznavam, da mogoče to, kar oni mislijo da je najboljša zame, dejansko ni najboljša zame, in da so s tem naredili, kar veliko	Zanikanje	Obrambni mehanizem

	dreka. Tako da ja tele obrambne mehanizme zanikanja sem kar uporabila, pa nekega olepševanja in takih stvari.		
I4 P4 R4	Ne v bistvu ne, najbolj s tem zanikanjem, obračanjem v nasprotje, pač ja okej saj so naporni, ampak je vse to zato, ker je to zame dobro oziroma da mi hočejo dobro pač. Probala sem nekako narediti tako, da bo vse to zvenelo čim lepše, ampak ni šlo ne.	Zanikanje	Obrambni mehanizem

9.7 Priloga 7: Analiza pogovora 5

ANALIZA POGOVORA 5

Moški, študent socialnega dela

1. RAZISKOVALNO VPRAŠANJE: VLOGE V DRUŽINI

Pravi, da je v otroštvu bila njegova vloga, da je hodil v šolo, igral nogomet, pomagal očetu okoli hiše, medtem ko sta mama in sestra opravljali bolj tradicionalne, ženske vloge. Kasneje, ko je odrasčal, se je začelo vse spreminjati, ker sta bila starša v procesu ločitve. Mama je otrokom grdo govorila čez očeta. Z očetom ni imel veliko stika, ker je bil večinoma od doma in težko opredeli njegovo vlogo. Imel je vlogo zaveznika mame. Po ločitvi, ko je bil star 12 let, so on, mama in sestra živeli v zgornjem nadstropju hiše, oče pa je živel spodaj. Mama je takrat hodila v šolo, delala, imela je depresijo in je veliko pričakovala od otrok. Kadar je dobil denar od očeta za kakšen izlet, je vse dal mami. Počutil se je odgovornega, da bodo preživeli, meni, da te odgovornosti takrat ne bi smel imeti. Mama je pričakovala od njega, da bo veliko pomagal doma v hiši, oče, da bo delal zunaj, zraven je še treniral in hodil v šolo in so bila pričakovanja staršev takrat zelo visoka. Mama je kasneje dobila novega partnerja, ki je bil večino časa pri njih in sta morala on in starejša sestra pospravljati v hiši, medtem ko mamin partner, ni delal nič. Prišlo je do tega, da je pri 15 letih odselil k očetu. Takrat je začel bolj razmišljati s svojo glavo. Z mamo nima stika že pet let in ne govorita. Ko se je odselil k očetu, sta bila čez teden sama, za vikende je hodila tja njegova partnerka in pomagala. Čez teden je tako pomagal kuhati, prati oblačila, če je želel imeti oprane, saj je oče veliko delal. Pravi, da nista imela odnosa kot oče in sin, ampak bolj kot sostanovalca. Preden sta se starša ločila, sta se veliko kregala, mama je izvajala pritisk nad otroke tako, da je govorila, da očeta spet ni, ker pije. Oče je velikokrat prišel domov in je on videl, da se oče trudi, da je imel umazane in žuljave roke od dela, mama pa je otrokom govorila nekaj drugega. Z očetove strani ni mogel izvedeti resnice, ker ga ni bilo veliko doma. Pravi, da je slišal samo eno stran zgodbe in to vzel za resnico, kar je vplivalo na to, da je na očeta gledal skoraj kot na kriminalca, v njegovi bližini mu ni bilo prijetno. To je trajalo do približno 15 let, dokler ni začel bolj razmišljati z lastno glavo, ko se je malo distanciral od družine. Ko je bil še pri mami, je pomagal tudi finančno, imel je občutek, da je odgovoren in je pazil na svoj denar, da ga je minimalno zapravil, ostanek denarja je dal mami. Imel je vlogo odgovornega sina, skrbel je tudi za mlajšo sestro. Pomembno vlogo je imela partnerka od očeta, ki je prevzela vlogo mame. Vedel je, da če bo kaj potreboval, jo bo lahko vprašal, zmeraj mu je bila pripravljena pomagati. Sporočila, da se te vloge pričakujejo od njega, je od mame dobil direktno, sploh pri finančni pomoči in skrbi za mlajšo sestro. Mama je pričakovala, da bodo vsi pomagali njej, sam pa ni dobil občutka, da bi ona vlagala energijo v otroke, čeprav je sama prikazovala, kot da zanje naredi veliko. Vzbuja mu je občutke krive, ko česa ni naredil, kar je bilo tudi razlog, da se je odselil k očetu. Preden je prišel njen

partner, je doma veliko pomagal, potem pa tega ni več želel, saj je njen partner samo ležal in nič delal, mama pa je delala vse zanj. Povedal je primer, ko je bil bolan in je prosil mamo za čaj, a mu ga ni prinesla. Drugič pa je ležal njen partner in jo prosil za pijačo, ki mu ga je takoj prinesla. Sama je pričakovala, da bo vse naredil zanj, on pa je imel občutek, da zanj ne naredi nič.

RAZISKOVALKINA INTERPRETACIJA

Oznaka izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija
I1 P5 R1	Potem kasneje, ko sem odrasčal, tam osnovna šola, se je začela pa vloga spreminjati, zaradi tega ker sta se starša ločevala. In takrat je prišlo do tega, da so bili pritiski večinoma z mamine strani pa kako bi rekel šuntanje, pumpanje, ampak takrat se jaz tega nisem zavedal, zdaj to vem k gledam za nazaj. Ampak na način, fotr je šel po šihu še delati na črno, še malo zaslužiti, potem je šel potem spiti še eno pivo ali dva ob 9ih, 10ih zvečer in je bilo spet fotra ni doma, spet ga pije in na ta način recimo je mami vršila pritisk name, kakšen je oče. Po drugi strani z očetom itak nisem imel toliko stika z njim, ker sem bil po večinoma od doma in v njegovih očeh se ne bi mogel sam definirati kaj je on pričakoval recimo od mene takrat, da bi jaz opredelil to vlogo. Od mame je bilo bolj to, da sem jaz na njeni strani kot zaveznik njen.	Ločitev staršev, mama grdo govorila čez očeta	Vloga zaveznika	Vloge v družini
I2 P5 R1	Potem naprej, če grem po ločitvi, takrat sem bil star ene 12 let, smo se pa itak razdelili, se pravi na pol v eni hiši smo živeli. Se pravi jaz in obe sestri smo šli gor k mami, spodaj pa je bil oče. Takrat pa vloge, so bile pa tako no, mama je takrat tudi še v šolo kao še zraven hodila, delala nekaj, bila na bolniški, gor dol in depresijo je imela in je potem veliko pričakovala od nas. To je tako zgledalo, kar sem jaz denarja dobil recimo od očeta, ki mi ga je dal za kakšen izlet je šlo vse k njej in sem se jaz tako počutil kot da moram biti jaz tisti ta odgovoren pa tudi starejša sestra mogoče, za njo ne morem govoriti. Ampak uno odgovoren, da bomo sploh preživeli normalno. Se pravi je bila ta vloga, da sem imel neko odgovornost, ki je ne bi smel takrat imeti.	Finančna pomoč mami	Vloga odgovornega sina	Vloge v družini
I3 P5 R1	Doma sem moral pomagati in je tudi veliko pričakovala od tega, da bom notri delal. Foter pa da bom zunaj delal. Treniral sem in še zraven šola in so bila ful visoka pričakovanja takrat. Če grem naprej je prišlo do ene situacije ko je tudi mama dobila novega partnerja in je bil večino časa pri nas in sem doma mogel pospravljati k ženska pa še druge stvari delat in on pa nič. Starejša sestra kokr pač je, mlajša je bila premajhna in potem sem veliko moral jaz. In je prišlo do take situacije, da sem se jaz odselil k očetu	Visoka pričakovanja staršev	Previsoka pričakovanja staršev	Odnos med starši in otrokom

	spodaj, ko sem bil star 15 let.			
I4 P5 R1	... kregala sta se in ja bolj kot ne so bili skoz pritiski z mamine strani, spet ga ni, spet ga pije, to se je dostikrat ponavljalo, čeprav je fotr potem dostikrat prišel domov pa sem ga videl, mel je čisto črne roke od šrafanja pa žuljave pa ne vem kakšne. <i>Če prav razumem si videl, da se on trudi, dela, mama ti je pa ...</i> Nekaj drugega govorila ja, oče pa itak delal je dopoldne pa je prišel dam, se preoblekel pa je šel do zvečer delat recimo, in jaz nisem mogel iz njegove strani sploh resnice izvedeti, ker ga ni bilo. Jaz sem takrat bil v to porinjen in jaz sem samo eno resnico slišal, druge strani pa nisem slišal in v bistvu sem to jaz vzel za resnico, kar je tut vplivalo naprej, dokler jaz nisem prišel do tega pri ene 15ih k sem rekel, da sem začel pa sam razmišljati. <i>Je vplivalo na to kako si videl očeta?</i> Ja, jaz sem na očeta gledal skoraj kot kriminalca, še vseeno me je vozil na treninge, še vseeno sem ga jemal tako z distanco, ni mi bilo tok prijetno v njegovi bližini, iskreno. Sam potem pa ko sem prihajal do tega da sem začel sam razmišljati, da sem se distanciral od vsega je bilo drugače. Jaz recimo takrat takoj ko smo se ločil, sta se sestra in mami velikokrat pogovarjali o očetu, je tudi sestra bila takrat še zelo mlada, da bi take stvari poslušala. Sestri se je zglela to tako vtisnilo v spomin kot resnica, ko sta to govorili, sploh še zdaj ne vem če je odprla čisto oči, počasi mičkan jih je, ampak takrat je bilo pa sam to... računi če imaš ti konstantno skoz te pritiske ...	Mama grdo govorila o očetu	Vloga zaveznika	Vloge v družini
I5 P5 R1	K sem bil pri mami gor. Ker je bilo to, da je zmeraj o pa kako bom položnice plačala, položnice so ostajale, kdaj je bilo še tako, da joj jaz dobim pa čez ne vem kok časa šele nakazano, še zmeraj nisem dobila pa moram iti v trgovino za jest iskat. Pa sem ji dal jaz. <i>Denar si dobil kdaj od očeta si prej omenil?</i> Ja, recimo smo šli kdaj na kakšen izlet, karkoli. Sam jaz sem bil pač tak, da ne vem tudi ko sem bil v srednji šoli in osnovni šoli, so kakšni hodili v trgovino po sladkarije ali pa na kakšno pijačo. Jaz raje nisem šel zraven. Zaradi tega, ker sem vedel, da bomo rabili ta keš in jaz sem ta keš pač imel, jaz tisto kar sem dobil, jaz sem zapravil minimalno in sem že takrat bil tako glede tega... Pol k sem treniral, mi treninge ni plačevala, mi jih je mogel fotr, čeprav naj bi jih ona, ker je oče že plačeval preživnino. Jaz če tako gledam, kar se finančno tiče sem vse od fotra dobil, ker iz njene strani, unih 100 evrov ki bi jih moral dobiti, ne vem če sem kdaj kaj dobil. Pa je imela dodatke take in drugačne. Jaz sem še dajal od sebe in jaz sem bil tisti, ki se je sekiral, jaz tega nisem njej nikoli povedal, zaradi tega ker ne bi nič	Finančna odgovornost in skrb za družino	Vloga odgovor-nega sina	

	pridobil, ampak jaz sem ji govoril recimo v šolo k je hodila in je morala plačevati izpite in jaz sem ji govoril pa dej zakaj to delaš, pa še pol je šla plus dva, zakaj to delaš k že tako vidiš, da ne zmoremo, takrat sem bil že ene 15 let star, vidiš da tako ne moremo, ne delaj tega, ja pa mi una prijateljica rekla...ja prav pa poslušaj njo. Pa je začela kaditi, pa sem ji naredil spisek, mami tok pa tok te pridejo čiki, če boš pa čigumije namesto tega imela, te bo prišlo pa tok, to je položnica na mesec za tvoje čike. Jaz sem pri 15 letih videl, da pač mami ne delaš prav, delaj drugače, ampak ona tega ni razumela ane. In jaz sem ji potem začel čike skrivati, jaz sem se vlogo starša igral, če bi tako gledal. Sem začel čike skrivati pa je rekla če ji ne vrnem bo šla na pumpo po nove in jaz sem jih potem dal nazaj zaradi tega, ker sem vedel, da bo dala za bencin pa še za nove čike. Potem naprej k sem še štipendijo dobil za 4 mesece, preden so potem zakon spremenili pa sem dal vse njej, da smo imel. Se pravi ja to je ne vem okrog 400 evrov sem takrat dobil, pa sestra je isto začela takrat dosti pomagati, k je pol leta isto nekaj delala, tako da ja. Ne vem pa kam je ta denar šel, za tok stroška jaz ne vem, jaz sem se že vprašal, ne vem in tudi ne bom nikoli izvedel, da se je drogirala, ampak pustimo to, ker tudi depresija...jo kot vzrok lahka dobiš.			
I6 P5 R1	... K kdaj je šla z kakšnim kam zvečer na pijačo pa sem jaz pri mlajši sestri moral spati pa sem se jaz moral z njo ukvarjati, ker ni hotela zaspati, tudi to je bilo potem dostikrat. <i>Potem si imel tudi vlogo, da si skrbel za mlajšo sestro</i> ... Ja velikokrat sem jo pazil in starejša sestra isto. To sumim k sem bil starejši, k mal več vem o depresiji sem si rekel ni dvakrat za reči ane. Igral sem vlogo, da sem bil jaz tisti, ki je moral skrbeti. ... Z mlajšo je bilo tako, da je bila mami itak popoldne v šoli in kadar nisem bil na treningih sem bil z njo, kar sem bil na treningi je pa bila veliko tudi sama s starejšo sestro, tako da sem vlogo starša za mlajšo sestro mogel imeti popoldne, zato ker itak dopoldne smo bili v šoli, popoldne smo bili pa sami trije, sam ona je itak večinoma risanke gledala, v šoli je bila pa zelo slaba, dosti je bila tudi zunaj, se je igrala k je bilo toplo. Tako, da sva z sestro starejšo bolj na njo morala merkati, tako da je bila ta starševska vloga do sestre ja.	Skrb za mlajšo sestro	Vloga odgovor-nega sina	Vloge v družini
I7 P5 R1	Hotel sem še nekaj povedati, k sem bil jaz prvi letnik gimnazije proti koncu je pa ona imela maturo in sem jo jaz učil za njeno maturo. Že tukaj se vidi razlika, da jaz kot otrok njen njo učim za maturo pa da ji ni tok jasno, da pust to šolo če nisi tok sposoben, k	Skrb za izobrazbo mame	Vloga odgovor-nega sina	Vloge v družini

	maš kle tri otroke, doma pa še milijon drugih stvari k bi jih morala delati, ti pa hodiš vsak popoldne v šolo pa da si je potem še enega jebača našla, k to so bile tudi še take scene, da glava boli. Bila je vloga odgovornega sina.			
I8 P5 R1	<i>Na kakšen način si pa dobil sporočila, da se te vloge pričakujejo od tebe?</i> Od mame sem jih kar direkt dobil bom rekel, velikokrat je bilo tako, da sploh na začetku, da je rekla, da če imam kaj denarja za posoditi, čeprav ga nisem itak nikoli dobil nazaj, ampak ok sem itak vedel, da je to za nas in sem ji potem zmeraj denar dal, potem se je to dogajalo večkrat in sem jaz že prišel do tega, da a veš uno ko se ti nekaj konstantno ponavlja in že kar posvojiš to in že kar pričakuješ, da ti bo rekla, imaš skoz to v glavi, pač posoditi ji bom itak mogel, ne morem zapraviti denarja zase zdaj. <i>Potem je bila to vloga, ki ...</i> Ki sem jo prevzel ja, ker se je konstantno ponavljala in pač sem to povezoval, kar imam jaz denarja se pravi gre črta k mami. Jaz na to nisem gledal kot na moj denar, ampak je za nas ta denar, za druge stvari, merkati sestro to je itak mogla povedati, jo bosta merkala.	Finančna skrb, skrb za mlajšo sestro	Vloga odgovornega sina	Vloge v družini
I9 P5 R1	<i>Se je pričakovalo to?</i> Ja, da merkam ja. Za zaveznika pa na začetku ni bilo tako, fotra ne marat, dobro tut to kdaj, prasec tudi to je bilo kdaj, dosti direktno je bilo vse, ni sploh gledala na besede kaj lahko reče in kaj ne, ampak je bilo vse direktno, ne posredno, redko kdaj da je bilo posredno in če je že bilo je bilo tako očitno, da sem jaz pri tistih letih dojel kaj ona misli.	Mama govorila grdo o očetu	Vloga zaveznika	Vloge v družini

2. RAZISKOVALNO VPRAŠANJE: PSIHIČNO NASILJE

Pravi, da glede na to, v kakšnega človeka se je razvil, mu je ustrezalo, da je bil v teh vlogah, ker drugače ne bi bil to, kar je danes. Če bi se njegovo življenje drugače odvilo, da bi bil človek, ki ga je strah komunicirati z ljudmi, ki se težko vključi v družbo, bi rekel, da mu vloge niso ustrezale. Vloga, ki jo je imel do mame, mu je ustrezala, ker je po naravi človek, ki je trmast, premišljen, delaven in odgovoren. Pravi, da je minus točka to, da je vlogo odgovornega sina dobil prehitro, da bi moral do te točke priti kasneje v življenju. Po eni strani je za opisane vloge hvaležen, ker so ga oblikovale v to, kar je danes, po drugi strani pa so bile slabe, ker ne bi smel pri tako mladih letih prevzeti take vloge. Dale so mu samostojnost, da lahko živi sam, si kuha, pere, da je delaven. Občutek odgovornosti, ki so mu dale, mu ustreza, a po drugi strani pravi, da je prehitro začel delati, da ne bi rabil vsa ta leta delati, medtem ko so vrstniki hodili po pijačah, se družili, je on delal. Pravi, da je izgubil del otroštva, da bi bil samo otrok, ki se mu ni potrebno obremenjevati in skrbeti za vse, da bi imel čas, da se fokusira na sebe in svoj razvoj in za to mu je žal. Imel je odgovornosti. Ko je prišel k očetu, je imel vseskozi v glavi, ali bo hladilnik poln, ali bo imel oprana oblačila, ali bo imel vse za šolo, kot da bi živel sam. Zdaj, ko gleda na vloge, mu ustrezajo, vmes med odraščanjem mu niso, ker mu je bilo težko, primerjal se je s sovrstniki, ki so zasluženi denar lahko porabili za potovanja, zabave, lahko so spali zjutraj do desetih, on pa se je moral zbuditi ob petih zjutraj in iti delat. Če gleda za nazaj, si želi, da mu ne bi bilo treba prevzeti vloge odgovornega sina, ki ga skrbi, ali bodo imeli za kruh ali ne, ali bo lahko svoj denar zapravil ali ga bo moral dati mami. Pri očetu pa je isto

gledal, ali bosta imela hrano, ali bo imel naslednji dan čista oblačila, ali imata drva. To odgovornost bi takrat zamenjal za otroško svobodo. Pravi, da se v otroštvu ni počutil dobro, ker je bilo preveč stresa, odgovornosti zanj, za tista leta, zdaj pa mu to odgovarja. Teh vlog ni dojemal kot psihično nasilje. Oče mu je govoril o mami, da mu je težko, a to ni obravnaval kot nasilje, prav tako kar je delala mama, pravi, da samo ni znala biti mama. Zanj je bilo nasilje, ko je videl, da nekaj dobro dela, da je priden, pa oče in mama tega nista videla. Zdaj ve, na kaj bo pazil, ko bo imel svoje otroke, ve, katere napake sta delala mama in oče in on bo to popravil, saj si ne želi, da bi bil kdo v taki vlogi, kot je bil on, saj mu ni bilo lahko.

RAZISKOVALKINA INTERPRETACIJA

Oznaka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija
I1 P5 R2	Potem kasneje, ko sem odrasčal, tam osnovna šola, se je začela pa vloga spreminjati, zaradi tega ker sta se starša ločevala. In takrat je prišlo do tega, da so bili pritiski večinoma z mamine strani pa kako bi rekel šuntanje, pumpanje, ampak takrat se jaz tega nisem zavedal, zdaj to vem k gledam za nazaj. Ampak na način, fotr je šel po šihu še delati na črno, še malo zaslužiti, potem je šel potem spiti še eno pivo ali dva ob 9ih, 10ih zvečer in je bilo spet fotra ni doma, spet ga pije in na ta način recimo je mami vršila pritisk name, kakšen je oče. Po drugi strani z očetom itak nisem imel toliko stika z njim, ker sem bil po večinoma od doma in v njegovih očeh se ne bi mogel sam definirati kaj je on pričakoval recimo od mene takrat, da bi jaz opredelil to vlogo. Od mame je bilo bolj to, da sem jaz na njeni strani kot zaveznik njen.	Grdo govorjenje o drugem staršu, spodkopavanje avtoritete drugega starša	Psihično nasilje
I2 P5 R2	Potem naprej, če grem po ločitvi, takrat sem bil star ene 12 let, smo se pa itak razdelili, se pravi na pol v eni hiši smo živeli. Še zdaj živijo, živimo. Se pravi jaz in obe sestri smo šli gor k mami, spodaj pa je bil oče. Takrat pa vloge, so bile pa tako no, mama je takrat tudi še v šolo kao še zraven hodila, delala nekaj, bila na bolniški, gor dol in depresijo je imela in je potem veliko pričakovala od nas. To je tako zgledalo, kar sem jaz denarja dobil recimo od očeta, ki mi ga je dal za kakšen izlet je šlo vse k njej in sem se jaz tako počutil kot da moram biti jaz tisti ta odgovoren pa tudi starejša sestra mogoče, za njo ne morem govoriti. Ampak uno odgovoren, da bomo sploh preživeli normalno. Se pravi je bila ta vloga, da sem imel neko odgovornost, ki je ne bi smel takrat imeti. Doma sem moral pomagati in je tudi veliko pričakovala od tega, da bom notri delal. Foter pa da bom zunaj delal. Treniral sem in še zraven šola in so bila ful visoka pričakovanja takrat. Če grem naprej je prišlo do ene situacije ko je tudi mama dobila novega partnerja in je bil večino časa pri nas in sem doma mogel pospravljati k ženska pa še druge stvari delat in on pa nič. Starejša sestra kokr pač je, mlajša je	Postavljanje otroka v vlogo odraslega, postavljanje nerealnih in previsokih pričakovanj	Psihično nasilje

	bila premajhna in potem sem veliko moral jaz. In je prišlo do take situacije, da sem se jaz odselil k očetu spodaj, ko sem bil star 15 let.		
I3 P5 R2	Ja, takrat ni bilo nič takega, kregala sta se in ja bolj kot ne so bili skoz pritiski z mamine strani, spet ga ni, spet ga pije, to se je dostikrat ponavljalo, čeprav je fotr potem dostikrat prišel domov pa sem ga videl, mel je čisto črne roke od šrafanja pa žuljave pa ne vem kakšne. <i>Če prav razumem si videl, da se on trudi, dela, mama ti je pa ...</i> Nekaj drugega govorila ja, oče pa itak delal je dopoldne pa je prišel dam, se preoblekel pa je šel do zvečer delat recimo, in jaz nisem mogel iz njegove strani sploh resnice izvedeti, ker ga ni bilo. Jaz sem takrat bil v to porinjen in jaz sem samo eno resnico slišal, druge strani pa nisem slišal in v bistvu sem to jaz vzel za resnico, kar je tut vplivalo naprej, dokler jaz nisem prišel do tega pri ene 15ih k sem rekel, da sem začel pa sam razmišljati. <i>Je vplivalo na to kako si videl očeta?</i> Ja, jaz sem na očeta gledal skoraj kot kriminalca, še vseeno me je vozil na treninge, še vseeno sem gajemal tako z distanco, ni mi bilo tok prijetno v njegovi bližini, iskreno. Sam potem pa ko sem prihajal do tega da sem začel sam razmišljati, da sem se distanciral od vsega je bilo drugače. Jaz recimo takrat takoj ko smo se ločil, sta se sestra in mami velikokrat pogovarjali o očetu, je tudi sestra bila takrat še zelo mlada, da bi take stvari poslušala. Sestri se je zgleda to tako vtisnilo v spomin kot resnica, ko sta to govorili, sploh še zdaj ne vem če je odprla čisto oči, počasi mičkan jih je, ampak takrat je bilo pa sam to... računi če imaš ti konstantno skoz te pritiske ...	Grdo govorjenje o drugem staršu, spodkopavanje avtoritete drugega starša	Psihično nasilje
I4 P5 R2	Pol k sem treniral, mi treninge ni plačevala, mi jih je mogel fotr, čeprav naj bi jih ona, ker je oče že plačeval preživnino. Jaz če tako gledam, kar se finančno tiče sem vse od fotra dobil, ker iz njene strani, unih 100 evrov ki bi jih moral dobiti, ne vem če sem kdaj kaj dobil. Pa je imela dodatke take in drugačne. Jaz sem še dajal od sebe in jaz sem bil tisti, ki se je sekiral, jaz tega nisem njej nikoli povedal, zaradi tega ker ne bi nič pridobil, ampak jaz sem ji govoril recimo v šolo k je hodila in je morala plačevati izpite in jaz sem ji govoril pa dej zakaj to delaš, pa še pol je šla plus dva, zakaj to delaš k že tako vidiš, da ne zmoremo, takrat sem bil že ene 15 let star, vidiš da tako ne moremo, ne delaj tega, ja pa mi una prijateljica rekla ... ja prav pa poslušaj njo. Pa je začela kaditi, pa sem ji naredil spisek, mami tok pa tok te pridejo čiki, če boš pa čigumije namesto tega imela, te bo prišlo pa tok, to je položnica na mesec za tvoje čike. Jaz sem pri 15 letih videl, da pač mami ne delaš prav, delaj drugače, ampak ona tega ni razumela ane. In jaz sem ji potem začel čike skrivati, jaz sem se	Postavljanje otroka v vlogo odraslega	Psihično nasilje

	vlogo starša igral, če bi tako gledal. Sem začel čike skrivati pa je rekla če ji ne vrnem bo šla na pumpo po nove in jaz sem jih potem dal nazaj zaradi tega, ker sem vedel, da bo dala za bencin pa še za nove čike. Potem naprej k sem še štipendijo dobil za 4 mesece, preden so potem zakon spremenili pa sem dal vse njej, da smo imel. Se pravi ja to je ne vem okrog 400 evrov sem takrat dobil, pa sestra je isto začela takrat dosti pomagati, k je pol leta isto nekaj delala, tako da ja. Ne vem pa kam je ta denar šel, za tok stroška jaz ne vem, jaz sem se že vprašal, ne vem in tudi ne bom nikoli izvedel, da se je drogiral, ampak pustimo to, ker tudi depresija...jo kot vzrok lahka dobiš. K kdaj je šla z kakšnim kam zvečer na pijačo pa sem jaz pri mlajši sestri moral spati pa sem se jaz moral z njo ukvarjati, ker ni hotela zaspati, tudi to je bilo potem dostikrat. <i>Potem si imel tudi vlogo, da si skrbel za mlajšo sestro...</i> Ja velikokrat sem jo pazil in starejša sestra isto. To sumim k sem bil starejši, k mal več vem o depresiji sem si rekel ni dvakrat za reči a ne. Igral sem vlogo, da sem bil jaz tisti, ki je moral skrbeti.		
I5 P5 R2	Z mlajšo je bilo tako, da je bila mami itak popoldne v šoli in kadar nisem bil na treningih sem bil z njo, kar sem bil na treningi je pa bila veliko tudi sama s starejšo sestro, tako da sem vlogo starša za mlajšo sestro mogel imeti popoldne, zato ker itak dopoldne smo bili v šoli, popoldne smo bili pa sami trije, sam ona je itak večinoma risanke gledala, v šoli je bila pa zelo slaba, dosti je bila tudi zunaj, se je igrala k je bilo toplo. Tako, da sva z sestro starejšo bolj na njo morala merkati, tako da je bila ta starševska vloga do sestre ja. ... Ki sem jo prevzel ja, ker se je konstantno ponavljala in pač sem to povezoval, kar imam jaz denarja se pravi gre črta k mami. Jaz na to nisem gledal kot na moj denar, ampak je za nas ta denar, za druge stvari, merkati sestro to je itak mogla povedati, jo bosta merkala. <i>Se je pričakovalo to?</i> Ja, da merkam ja ...	Postavljanje otroka v vlogo odraslega	Psihično nasilje
I6 P5 R2	... fotra ne marat, dobro tut to kdaj, prasec tudi to je bilo kdaj, dosti direktno je bilo vse, ni sploh gledala na besede kaj lahko reče in kaj ne, ampak je bilo vse direktno, ne posredno, redko kdaj da je bilo posredno in če je že bilo je bilo tako očitno, da sem jaz pri tistih letih dojel kaj ona misli.	Grdo govorjenje o drugem staršu, spodkopavanje avtoritete drugega starša	Psihično nasilje
I7 P5 R2	Ja ja, ona se ja na vsako stvar upirala, ne vem pa jokala dostikrat pa gor pa dol, ko je nekaj zagustilo je bilo takoj ja pa sem boga pa uno, pa kolen, pa depresija, pa vse je bilo narobe. Jaz nisem tok dobil tega občutka, da ona za nas karkoli naredi, ali da vlaga energijo. Čeprav ona je prikazovala to, kot da naredi veliko za nas. <i>Ti pa nisi imel takega občutka?</i> Mislim ja če ti skuhaš makarone to zame ni da si veliko	Povzročanje občutka krivde	Psihično nasilje

	zame naredila, a me razumeš, k dela z makaroni je pol ure, ampak še vseeno, če je tvoj razlog to, da daš ti meni hrano kot vse kar lahko narediš zame... Pa je govorila ja, pa sej jaz delam, pa spucam stanovanje pa ni samo ona to delala. Ampak tako na ta način, za vas to delam in je res hotela povečevati te stvari, ona je pričakovala potem v zameno tudi, da mi njo cenimo, in da bomo pomagali pa to, skos na ta način pričakovanja, da če jaz ne bom tega naredil se bom krivega počutil. <i>Ti je vzbujala občutke krivde?</i> Ma ja. Občutki krivde so bili tudi razlog, da sem jaz šel dol, ker mi je enkrat ključke pobrala, ker nisem v pomivalca posode zložil, takrat se mi je pa odčukal in sem šel zaradi tega dol, to je bil razlog. Ker jaz nisem želel nič delati doma potem, jaz sem vedno pred tem delal dokler ni ta dec prišel, ta dec je pa samo ležal. <i>Je živel pri vas?</i> Mislim velikokrat je bil pri nas, en primer ti bom povedal, jaz sem bil bolan takrat, na sedežni sem ležal, ker je bila sedežna povezana z kuhinjo, in gledam jaz TV bolan in sem prosil mami a mi prineseš sok ali čaj, nevem kaj je bilo takrat in mi je odgovorila kar vstani pa si ga sam naredi. Okej, sej res ja nisem bil tok bolan, da si ga ne bi mogel sam iskat, ampak ravno tok, da sem bil res slab takrat s počutjem, ona je bila pa ravno takrat v kuhinji. Naslednjič je pa njen dec ležal in ni bil nič bolan, nič samo ležal je, ej dej mi sam za pit prinesi, jaz sem bil pa v kuhinji takrat k sem jedu, ona gre mu natoči in mu prinese. Dej a mi še gate prineseš, gre iskat mu prinese vse za pod tuš. Pa jaz gledam, pa sem bil sam tak, a resno ... take stvari so se dogajale konstantno a veš. On nič delal, ona vse za njega, k sem jaz kaj prosil je bilo težko ali pa se ji sploh ni dalo in se ti fržmaga no. Ona pa potem pričakuje, da boš pa ti za njo vse naredil. Kontra pa ne dobiš nič.		
I8 P5 R2	Ja, in to je veliko vredno po drugi strani mi je pa tako, se mi ful fržmaga, ker tako sem v bistvu zdaj 4 leta k že delam, ne bi rabil delati vsa 4 leta oz. več, prehitro sem začel, da sem spustil nekaj a veš. Eni drugi so hodili po pijačah, pa hodil ven, pa hodili tja pa tja, jaz sem pa delal. Zgubil sem del otroštva, a veš, da nisem rabil jaz skrbeti, ampak da bi se fokusiral na sebe in svoj razvoj. Saj sem se, sam bolj na ta življenjski razvoj, ne pa tok mogoče na karierni razvoj, k bi se lahko recimo, mogoče bi potem več poudarka lahko dal na fuzbal pa bi tam bilo kaj, lahko bi dal več poudarka, da bi na faksu kakšno knjigo več prebral, kaj takega, kakšen drug hobi, interes dobil, te možnosti nisem imel, zato mi je pa žal. Imel sem odgovornost, ker vem k sem fotru prišel sem imel vseskozi v glavi, k bom jaz hladilnik odprl a bo salama pa sir notri, da	Postavljanje otroka v vlogo odraslega	Psihično nasilje

	si bom toast naredil, a bo kruh, a bo mleko za kosmiče, a bodo kosmiči, a bo hladilnik poln, a bom jaz drugi dan lahko oblekel hlače, a bom imel za trening cunje, a veš to sem mogel vseskozi razmišljati, praktično k da bi sam živel, a bom imel za šolo vse, ne vem takrat imam tisto, takrat to, jaz sem že takrat bil v bistvu živel isto kot zdaj, samo da sem imel fotra zraven, pa da so bile finance od njega, dokler nisem začel sam delati. Če pa gledam prvi letnik faksa pa zadnji letnik gimnazije sem pa itak že sam delal, tako da od takrat sem jaz v bistvu k da bi zdele živel, sam da sem bil pač doma pri fotru. Ostalo pa isto, ko sem avto dobil sem šel jaz v trgovino dostikrat kaj iskati, na treninge sem se sam vozil, na faks. In ja to je plus, po drugi strani pa minus, ker nisem imel tega, da bi na sebi gradil, na življenjski, karieri ...		
I9 P5 R2	Če pa gledam vmes kako mi je bilo, mi ni bil plus. Jaz sem mislim, da zgubljam, težko se je bilo navajati na to pri takih letih, sem si vseskozi govoril pa zakaj je meni tega treba, pa zakaj ne tako kot drugi. Pa kakšni drugi grejo na potovanja za tisti denar ko dela, če že dela, pa drugi sploh ne rabijo delati, pa žurajo več, pa nevem en lahko spi zjutraj do desetih, jaz se moram zbuditi zjutraj pa iti delat ob 5ih za na šiht, take scene, zakaj je men tega treba?	Postavljanje otroka v vlogo odraslega	Psihično nasilje
I10 P5 R2	Katero vlogo ne bi rad... da mi je ne bi bilo treba prevzeti ... če gledam za nazaj ravno te vloge odgovornega otroka, ki mora gledati na stvari, recimo če govorim za mamo, kot ali bomo imeli za kruh ali ne bomo, ali bom jaz tisti denar dal ali ga bom lahko zapravil, se pravi da nisem imel tistega otroštva svobodnega, to bi zamenjal, svobodo bi vzel to odgovornost pa ne bi imel. Če gledam pri očetu pa si ne bi želel tega, da sem moral jaz isto razmišljati o teh stvareh, a bo hrana, a bom imel drugi dan za oblečt, a moram dat prati, a moram dati kaj sušiti, a imamo drva, pa za kuriti pa dol pa gor, take stvari bi spet zamenjal za malo več svobode. ... Tako kot sem rekel, počutil sem se vsaj takrat ne ravno najbolj fajn, ker mi je bilo preveč zame, za tista leta, to absolutno, ni mi bilo prijetno, prevelika odgovornost je bila zame, stres, obremenjenost, zdaj mi pa ful leži to. Če bi se pa drugače razvilo, da bi drugače človek bil, bi pa... mislim saj mogoče bo še kdaj usekalo pri meni, na kakšnem področju, saj me razumeš, saj nikoli ne veš, to lahko tudi na kasnejša leta vpliva, pol k bom jaz recimo šel v partnerstvo, si famulijo ustvaril, lahko da bo pol vplivalo, ampak zaenkrat tako kot kaže, mi je to všeč, da sem dal te vloge čez.	Postavljanje otroka v vlogo odraslega	Psihično nasilje
I11 P5 R2	Ma, po moje nisem nikoli kot psihično nasilje to, ker ne vem, s fotrom sva veliko o mami govorila, pa se mi je izpovedoval kako mu je	Vloge ne vidi kot psihično nasilje	Psihično nasilje

	bilo težko pa gor pa dol, pa ko mi je rekel, imaš nad sabo mamo, pa jo v bistvu nimaš, meni to ni bilo to kot nasilje, to je bilo sicer že pol tudi v srednji že, jaz tega nisem štel, sem mu pol rekel pa ne bi spet o istih stvareh, temah, pol pa ko sem enkrat na socialno delo prišel sem začel gledati drugače in smo tudi govorili pri ne vem katerem predmetu, da ti moraš pustiti takega človeka, da ti večkrat isto pove, govori, ker on s tem daje ven stvari a me razumeš. Tako, da sem ga tudi potem začel več poslušati in nisem nikoli dojel kot psihično nasilje to. Tudi z mamine strani kot psihično nasilje ne vem če, ne vem, ker jaz tega nisem tako dojemal, sem bolj to dojemal kot, da mama ne zna bit starš, a me razumeš, jaz sem tako dojemal, da to sploh ni, če rečeš ti mama čisto nekaj drugega pomeni kar je bila ona meni. Jaz bi ji mogoče lahko rekel skrbnica pa še to ne vem če. To ko sva govorila z očetove strani, da mi je kdaj rekel nič ne delaš, samo spiš, edino to mi je bilo mogoče kdaj, pa z mamine isto še takrat recimo, da me ven vrže zaradi tega, ker nisem pospravil, to je bilo bolj zame nasilje. ... Ampak jaz sem bolj take stvari vzel kot nasilje k sem vedel, da nekaj dobro delam pa da sem priden pa da folk tega ne vidi, mislim folk pač oče, mama recimo. Jaz sem bolj to dojel kot nasilje, ker sem vedel, da sem se trudil, da sem nekaj delal ampak oni tega ne zaznajo kot nekaj dobrega in to je bilo zame tisto mučno, ko ti je tako težko pri srcu in uno ni ti kul ane, sam zdaj sem se tudi tega občutka znebil tako da. Ker vem da delam svoje, delam po svojih zmožnostih.		
--	--	--	--

3. RAZISKOVALNO VPRAŠANJE: PREPLET VLOG IN ODNOSOV V ŽIVLJENJU

Meni, da imajo vse vloge še vedno vpliv na njegovo življenje. Zaradi vlog, ki jih je imel, je bolj odgovoren, ve, kaj je disciplina, spoštovanje, razume, da če nekaj želi, mora za to trdo delati. Dale so mu tudi občutek za sočloveka. Meni, da niso imele velikega vpliva na izobraževanje, saj se za šolo nikoli ni zanimal, ni ji dal dovolj poudarka, za kar mu je danes žal. Da ni imel interesa za šolo, sumi, da je bil razlog za to, ker je imel v tistih letih veliko odgovornosti in skrbi doma. Težko zaupa človeku, za to potrebuje veliko časa. Veliko poudarka da na dejanja ljudi, da jim potem sploh lahko začne zaupati. Misli, da ima težave z zaupanjem zaradi dogajanja doma, da je povezano z mamo, saj ji ni zaupal. Ženskam veliko težje zaupa, svojim partnerkam je zaupal, ampak nikoli stoodstotno, ima težave s tem, da bi se človeku odprl, povedal, kaj ga muči. Na partnerko ne želi prenesti svojih težav, saj jih je navajen reševati sam. Meni, da je tako, ker svojih potreb ni nikoli izražal, vedno je dal v ospredje potrebe drugih, npr. mame. V službenih odnosih je na začetku vsem ustregel in pozabil nase, saj je bil navajen, da mora vedno enemu drugemu ustreči, le sebi ne. Med opravljanjem študentskih del se je naučil, da ne pusti, da ga izkoriščajo, ko vidi, da se mu dogaja krivica, to pove. Z družino nima več veliko stika, razen z očetom, z mamo in mlajšo sestro se ne pogovarja več, nekaj osnovnega stika ohranja le še s starejšo sestro. Vloge so mu tudi pomagale pri oblikovanju samega sebe. Meni, da so mu pomagale na način, da ve, česa v prihodnosti, ko bo imel svojo družino, ne želi delati, na kaj mora biti pozoren. Ločil je pozitivne vplive vlog od negativnih.

RAZISKOVALKINA INTERPRETACIJA

Oznaka izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija
I1 P5 R3	To kar sva že prej govorila, odgovornost, da sem zaradi tega bolj odgovoren, da zaradi tega vem kaj je to disciplina, kaj je to spoštovanje, da vem kaj je to, da če hočeš nekaj doseči moraš trdo delati za to, take stvari so mi dale te vloge. Skrb za sočloveka, pa naj bo to družinski član ali pa kdo drug. Take vrednote mi je to dalo.	Odgovornost, občutek za sočloveka	Vpliv na življenje
I2 P5 R3	Hmm, jaz bi rekel, da ne, ker tako kot sem rekel jaz sem za šolo resnično nisem nikoli zanimal, tako da bi dajal ful poudarka na to, kar mi je žal zdaj sicer, ampak jaz sem bil zmeraj v osnovni šoli mi je itak šlo vedno vse lahko in potem se mi je tudi zdelo, da mi bo šlo v srednji in se mi je zalomilo in mi je majhno motivacija padla in tudi zaradi tega se nisem sam tok angažiral več, ker itak mi ne gre pa itak je to tako in sam samo pustu go with a flow... Videl sem to za nazaj, da mi je bilo žal, da nisem več poudarka dal na kakšno knjigo, ki bi jo prebral tako, da mi je zdaj to dalo, da si tega želim. <i>Okej, zakaj pa je bilo tako, pomanjkanje časa ali...</i> Mislim ne tok časa, interesa niti nisem toliko imel pa zdaj ne vem, mislim, da je bil to vpliv, ko sem imel odgovornosti drugje, skrbel sem za druge stvari.	Ni dal poudarka šoli, ker je imel veliko odgovornosti doma	Vpliv na izobraževanje
I3 P5 R3	Jaz bom rekel, da res težko zaupam človeku, res rabim veliko časa. Pa bom tako rekel nobenemu ne zaupam stoprocentno, nobenemu. Zmeraj kakšen procent sfal, pri enih tudi več, bom rekel, da največ pride do 99% pa še tam pustimo, vplival je to kar se je dogajalo doma na to moje zaupanje, s tem imam največ problemov. Res veliko sprašujem pa ful težko verjamem, ker vem, da je besede tok lahko izreči, da tudi če je laž to, jih je lahko izreči. In jaz težko slepo verjamem in zato, dam veliko poudarka sam pri sebi kaj človek naredi, na dejanja, se pravi če imaš dejanja s besedami sploh super, ampak morajo biti dejanja zraven, ker lahko šele takrat jaz začnem pridobivati zaupanje v človeka. Eno in edino je zaupanje. Na to je vplivalo, kar se mi je dogajalo. <i>Si izgubil zaupanje takrat?</i> Ja, na splošno v sočloveka, ljudi, družbo. Z mamom je povezano, ker nisem bil navajen zaupati človeku, niti očetu.	Nezaupljiv do ljudi	Vpliv na življenje
I4 P5 R3	Ne tok zanesti, pa saj na njega sem se lahko zanesel, kar sva se zmenila je naredil, ampak ali ti bom lahko jaz zaupal tako, da me ne boš zajebal? To je bilo zaradi tistega pri mami, jaz k sem očetu prišel sem imel eno punco na gimnaziji in me je ona tudi zajebala v najinem odnosu in sem dve stvari izgubil na kmalu ... sploh do žensk, do moških še ne tok, do žensk sem večinoma izgubil zaupanje.	Nima zaupanja v ženske	Odnos do ženskega spola
I5 P5 R3	Ker pri prijateljskih odnosih je drugače, a veš ni tok intimne kot pri ljubezenskih. <i>Ženskam torej ...</i> Veliko težje zaupam ja. Saj partnerkam svojim sem se zaupal, ampak ne do konca, pač do svojega konca, nobenemu se še nisem čist	Svojih stisk ne zaupa partnerki, je ne bremeni	Partnerski odnos

	stoprocentno. Probleme imam pri tem odpiranju človeku a veš, da vse povem, kaj me muči in tako, tega pač jaz ne delam, redkokdaj, mogoče kdaj 50% tega kar me muči povem, drugače pa ne. Če ti dam primer s svojo bivšo punco sva se super razumela in sva se veliko pogovarjala, ampak za kakšne delikatne stvari sem bil pa zaprt, če me je kaj mučilo jaz nisem želel na njo to prenesti. Npr. ko sem imel krizo z denarjem ji tega nisem povedal, ker lažje sam rešujem in mogoče je to, ker sem vedno skrbel za druge, sem jaz prišel do tega da jaz nočem, da imajo drugi težave moje.		
I6 P5 R3	In vedno zase obdržim svoje krize, stiske in imam fasade pred drugimi, kao vse je v redu. <i>Zakaj misliš, da je tako?</i> Tako se mi zdi, ker nisem tok svojih potreb izražal, nikoli nisem rekel jaz bi pa to, jaz bi pa uno ampak sem vedno dal druge naprej. <i>Če te prav razumem si svoje potrebe torej večkrat zatrl in dal v ospredje potrebe drugih..</i> Ja, od mame, druge stvari ja.	Stiske zadrži zase	Vpliv na življenje
I7 P5 R3	Na začetku sem vsem ustregel in pozabil nase, potem pa sem tekoma svojih študentskih del prišel do tega, da ne pustim da me izkoriščajo, da meni šef ni avtoriteta, pač ja do neke mere, ampak da sva oba človeka, da zahtevam, da on mene ceni če ne drugega kot človeka če tudi jaz njega. In sem se začel postavljati zase, ko vidim, da se mi dogaja krivica bom to povedal. <i>Če sem prav razumela torej, si bil na začetku preveč ustrežljiv dokler nisi prišel do tega, da se ne pustiš izkoriščati in se zdaj postaviš zase? In na to so vplivale vloge ali kako?</i> Tako ja, tako. Ker sem bil navajen, da moram vedno enemu drugemu ustreči, ne sebi.	Pozabi na svoje potrebe, ne pusti se več izkoriščati	Vpliv na poslovnem področju
I8 P5 R3	Z mamo se ne pogovarjava več, s sestro sem bolj pazljiv, ni več takega zaupanja. ... Ja nimam veliko stika, razen z očetom. Vplivajo tako, da z mamo nimam stika, s sestro mlajšo zaenkrat tudi ne, s starejšo sva na tisti na nuli, da nekaj ohranjava, z očetom pa super.	Nima stika z mamo, sestro	Družinski odnosi
I9 P5 R3	Pri oblikovanju samega sebe, pri tem, da znam skrbeti sam zase, da sem samostojen, odgovoren in discipliniran če je treba. ... Hm, tega pa še nisem nikoli razmišljal. Po moje, da so mi. Valda, da so mi. Zdaj sem še jaz malo zmeden, so mi ja. Zaradi tega, saj če gledaš življenjski izzivi, to imaš tudi take vsakdanje življenjske izzive, ne vem, posodo oprati, cunje dati prati, pri teh stvareh so mi pomagale, ker sem se takrat to naučil v tistih vlogah, pomagale so mi tudi, da sem se izoblikoval v to, česar ne želim delati kasneje v lajfu, jaz verjamem, da bi bodo pomagale te vloge, da ne bom tega ponavljal naprej... <i>Če sem te prav razumela, vloge, ki so se ti zdele neprimerne, jih ne želiš prenesti naprej?</i> Ja tako, na svojo družino ko jo bom imel, tako da zdaj trenutno mi ne pomagajo tok, kolikor mi bodo dale za prihodnost, da mi bo dalo vedeti, kaj ja kaj ne, tako. Zdaj trenutno pa bolj vsakdanje,	Samostojnost, odgovornost, izluščil pozitivne stvari, ki so mu jih dale vloge, od negativnih	Vpliv na življenje

	kaj sem se jaz naučil, pa kaj sem odnesel. Res sem se potrudil, da sem izluščil tako pozitivno kot negativno iz tega, da ne bom tega delal. Da vem kaj je negativno in na kakšen način se pojavlja.		
--	---	--	--

4. RAZISKOVALNO VPRAŠANJE: VAROVALNI DEJAVNIKI

Pravi, da so mu vse vloge pomagale v odraščanju, ker je zaradi teh vlog takšen, kot je. Pomagale so mu pri oblikovanju samega sebe, da zna skrbeti zase, da je samostojen, odgovoren. Pomagale so mu tudi tako, da ve česa kasneje v življenju, ko bo imel družino, ne želi delati. Da je lažje manjšal negativne vplive vlog, se je zaprl vase, veliko se je odmikal od drugih. Na zunaj je bil vedno videti nasmejan, pozitiven, kar ga je zavarovalo, da se nihče ni zanimal zanj in ga spraševal, kaj je narobe doma. Pomagala mu je očetova partnerka, ki mu je dala občutek varnosti, da se nanjo lahko zanese. Oporo je imel pri družbi, vedno je imel dobrega prijatelja, s katerim je lahko govoril o vsem. Partnerke so mu dale podporo, da se je lahko umaknil od dogajanja doma. Z njimi je preživel lepe trenutke.

RAZISKOVALKINA INTERPRETACIJA

Oznaka izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija
I1 P5 R4	Velikokrat sem se sam vase zaprl, začel premlevati, sam razčiščujem in se ne oziram na karkoli drugega, ampak se enostavno samo odmaknem.	Umik vase	Osebni varovalni dejavnik
I2 P5 R4	Na zunaj sem tudi vedno izgledal pozitiven, se zajebaval, bil nasmejan, na ta način, to me je zavarovalo, ker je izgledalo na zunaj, kot da je vse kul z mano in se noben ni zanimal za to ali je kaj narobe. Tudi jaz če sem bil kdaj samo utrujen je bilo takoj ej a si v redu in sem potem takoj spet začel uno hiperaktivnost igrati. Tako sem se malo ubranil, kar se je dogajalo doma. ... Tudi če me je kaj mučilo sem bil nasmejan. Ko sem bil v družbi, če sem bil sam pa nisem bil tok pozitiven... <i>Je bilo mučno to zate?</i> Ja, seveda. Kdaj sem bil kar živčen, ker sem prišel cel sfukan in sem tam moral igrati. <i>Če prav razumem je že družba od tebe pričakovala to vlogo, o saj on je vedno nasmejan, dobre volje?</i> Ja in če kdaj nisem bil, kaj pa je s tabo takoj vprašanja. Sej mi je pomagalo to, ker ko sem bil slab pa sem to naredil, da se drugi niso vame zapenjali s vprašanji. Takrat ko se ne počutim slabo sem jaz itak tak kot sem, se zajebaval rad, samo to mi je res pomagalo takrat, ko sem se jaz slabo počutil ali pa se mi je kaj takega dogajalo, takrat sem bil prisiljeno tak, da se ni videlo.	Skrivanje občutkov pred zunanjim svetom	Osebni varovalni dejavnik
I3 P5 R4	Moj moto en tak je, da zakaj probam biti jaz vsak dan pozitiven in nasmejan, ker	Pozitivnost	Osebni varovalni dejavnik

	sem si rekel vsaj sebi bom dan na ta način polepšal, če ga bom pa še komu drugemu pa super, a me razumeš. In jaz si na ta način delam, da se imam jaz fajn sam s sabo.		
I4 P5 R4	Mogoče občutek varnosti pri partnerki od očeta. Jaz sem imel občutek, da vem, da se lahko na njo obrnem če se želim, samo nisem izkoristil tega bonusa velikokrat, ker je bilo že prepozno. Družbene jaz ne vem če je bil kakšen.	Občutek varnosti od očetove partnerke	Družbeni varovalni dejavnik
I5 P5 R4	U ja to pa, vedno sem imel dobrega prijatelja, veliko družbo. Mi je pomagal, da sm bil v družbi. Sploh trenutno, to da z njimi lahko govorim o vsem, debatiram, imam dobrega prijatelja.	Družba, prijatelji	Družbeni varovalni dejavnik
I6 P5 R4	Ja, punce so bile vmes, to pa res ja. Je bila vsaka do zdaj, to lahko rečem. Da so mi dale podporo, da sem se umaknil od vsega, ko sem bil z njimi, da se nisem vračal z mislimi domov, ampak sem preživel lepe trenutke z njimi, tukaj in zdaj.	Podpora partnerke	Družbeni varovalni dejavnik

9.8 Priloga 8: Zaključna tabela rezultatov

	VLOGE V DRUŽINI	PSIHIČNO NASILJE	PREPLET VLOG IN ODNOSOV	VAROVALNI DEJAVNIKI
P O G O V O R 1	Ločitev staršev, ni imel občutka brezskrbnega otroštva. (NI IMEL VLOGE OTROKA: I1 P1 R1) Oče je dopoldne delal, popoldne hodil v gostilno, posledično je bil veliko sam z mamo, ki ga je vzgajala tako, da bo on dosegel vsa pričakovanja, vse, kar njej ni uspelo, bo dosegel on. Vedno je čutil pritisk, da mora biti najboljši, najbolj priden, uspešen, da je ne sme razočarati. Vedel se je v skladu s pričakovanji mame. (PREVISOKA PRIČAKOVANJA MAME: I4 P1 R1, I6 P1 R1 in VLOGA IDEALNEGA SEBE: I3 P1 R1) Mami je nudil čustveno oporo, bil je tam zanj, da jo je poslušal, ko je imela težave. Skupaj sta vzgajala mlajšega brata, skrbel je zanj. Od mame je dobil sporočila, da ji je bilo težko, ko se je rodil, ker je bila sama, ker se je morala stvarjem odrehati, to mu je dalo občutek, da se ji mora oddolžiti za vse težave, ki ji jih je povzročil. Sporočila, da ji je težko, so vplivala nanj tako, da jo je želel poslušati, da bi ji olajšal	Vloge doživlja kot psihično nasilje, ker ga je družina z njimi usmerila v tisto, kar so oni želeli od njega, ne v smer, kamor bi se on lahko razvil sam, spremenili so njegovo življenje. Zdi se mu neprimerno, da je skrbel za mlajšega brata in dobro počutje mame. (I12 P1 R2) Preden je začel obiskovati terapijo, so mu bile vloge običajne, čeprav se je večkrat počutil slabo, otožno, ne da bi vedel razlog, zakaj se tako počuti. Na terapiji je spoznal, da vloge niso bile primerne njegovi starosti. Želel bi si drugačnih	Vloge so vplivale na: PARTNERSKE ODNOS tako, da je do partnerke razumevajoč, potrpežljiv, ima občutek dolžnosti do nje, ne naredi, nekaj, kar ve, da ji ne bi bilo všeč (I1 P1 R3, I2 P1 R3), ŽIVLJENJE tako, da ima občutek, da mora biti poseben, najboljši, ima občutek, da ne sme imeti težav, težko govori o sebi, težko prosi za pomoč, ne obsoja ljudi, ne dvomi o sebi (I3 P1 R3, I6 P1 R3, I9 P1 R3, I10 P1 R3), NA IZOBRAŽEVANJE tako, da je zaradi opisanih vlog izbral študij psihoterapije,	Dejavniki, ki so manjšali negativni vpliv vlog: OSEBNI VAROVALNI DEJAVNIKI so prepričanost vase, sprejemanje realnosti (I2 P1 R4, I6 P1 R4), OBRAMBNi MEHANIZMI so zaničanje, humor, nadkompenzacija (I4 P1 R4, I5 P1 R4, I7 P1 R4), DRUŽBENI VAROVALNI DEJAVNIKI so terapija, študij, uspešnost v šoli, sprejetost v družbo, sporočila, da je sposoben (I1 P1 R4, I3 P1 R4, I8 P1 R4, I9 P1 R4).

	stvari, skrbel je za brata, dom, za to, da ni imela z njim težav. (VLOGA PARTNERJA MAMI: I2 P1 R1, I5 P1 R1, I9 P1 R1 in VLOGA OČETA MLAJŠEMU BRATU: I5 P1 R1) Njegova naloga je bila, da čim bolj pomaga mami skrbeti za družino, dom, skrbel je za to, da mama ni imela težav z njim, da so ji bile prihranjene dodatne skrbi zaradi njega. (VLOGA POPOLNEGA OTROKA: I5 P1 R1, I7 P1 R1) Ni imel dobrega odnosa z očetom, ob njem se je počutil kot tujec. Oče mu je enako kot mama, večkrat je povedal svoje težave. Mama mu je razlagala, kaj se je dogajalo med njo in očetom. Vpleten je bil v odnos med očetom in mamo, bil je priča prepirom med njima. (VLOGA ZAVEZNIKA: I8 P1 R1)	vlog, predvsem vloge otroka. Vlogo otroka si predstavlja tako, da otrok ne skrbi za starše, da lahko brezskrbno uživa, ne da bi vedel, kaj se dogaja doma med starši. Postavljanje nerealnih in previsokih pričakovanj. (I1 P1 R2, I2 P1 R2) Postavljanje otroka v vlogo odraslega. (I8 P1 R2, I9 P1 R2) Izkoriščanje otroka za zadovoljevanje svojih čustvenih potreb. (I7 P1 R2, I10 P1 R2) Povzročanje občutka krivde. (I3 P1 R2, I4 P1 R2, I5 P1 R2, I6 P1 R2) Grdo govorjenje o drugem staršu, spodkopavanje avtoritete drugega starša. (I11 P1 R2)	ni imel težav v šoli, bil je uspešen v šoli, je ambiciozen (I6 P1 R3, I7 P1 R3), PRIJATELJSKE ODNOSE tako, da težko zahteva osebni prostor zase, je vedno na voljo. (I5 P1 R3) ODNOSE DO ŽENSKEGA IN MOŠKEGA SPOLA tako, da je težko prijatelj z moškim spolom, ima več ženskih prijateljic (I4 P1 R3), DRUŽINSKE ODNOSE tako, da, zdaj postavlja meje družin. (I8 P1 R3).	
P O G O V O R 2	Mama prelaga nanjo zavist, težave s samopodobo, če naredi ona kaj boljšega, mama to vzame, kot da je ona slabša. Svoje negativne občutke je mama prelagala nanjo. (VLOGA SUBSTITUTA ZA PARTNERJA: I1 P2 R1, I4 P2 R1, I9 P2 R1) Velikokrat je morala prevzeti krivdo, odgovornost, tudi če ni bila kriva. (VLOGA GREŠNEGA KOZLA: I2 P2 R1, I11 P2 R1) Z očetom je imela podrejen odnos, tako kot so rekli, tako je moralo biti. Imela je zelo malo svobode, da bi lahko izražala lastno voljo. (PODREJENA VLOGA: I3 P2 R1, I5 P2 R1) Imeli so zelo visoka pričakovanja, primerjali so jo s sovrstniki in bratom. Brat je imel vlogo, da je pameten, sposoben. Na eni strani je imela vlogo, da ni tako sposobna kot brat, po drugi strani so pričakovali, da bo enako uspešna kot on. Pričakovalo se je, da daš vedno čim več od sebe, dobila je sporočila, da si vedno lahko še boljši, pohvalili so jo, a ni bilo	Vloge prepozna kot psihično nasilje, a se zaveda, da je to potekalo nezavedno. Jeza in vpitje očeta je bilo zavedno, kar ima za psihično nasilje. (I6 P2 R2) V današnjem času ji je težje, kot ji je bilo v odraščanju. Še vedno ima lepe spomine na otroštvo, meni, da ni bilo vse slabo. Kot otrok se ni zavedala, kaj se dogaja v družini, zaradi svoje osebnosti se je zlila z vlogo grešnega kozla in ji takrat ni bilo prijetno, ker kar je naredila, ni bilo nikoli dovolj dobro. Postavljanje nerealnih in previsokih pričakovanj. (I1 P2	Vloge so vplivale na: ŽIVLJENJE tako, da je nezaupljiva do ljudi, ljubosumna, je sramežljiva, ima slabo samopodobo, je perfekcionistična, ima občutek za ljudi (I1 P2 R3, I2 P2 R3, I3 P2 R3), PARTNERSKE ODNOSE tako, da je nezaupljiva, ljubosumna, se podreja njegovemu mnenju (I4 P2 R3), NA IZOBRAŽEVANJE tako, ima občutek za človeka, kar ji je dalo spodbudo, da je šla na izbrano fakulteto, ima učne navade (I5 P2 R3), PRIJATELJSKE ODNOSE tako, da ima željo po	Dejavniki, ki so manjšali negativni vpliv vlog: OSEBNI VAROVALNI DEJAVNIKI so perfekcionizem (I1 P2 R4), OBRAMBNI MEHANIZMI so zamrznitev, svet domišljije (I2 P2 R4, I3 P2 R4), DRUŽBENI VAROVALNI DEJAVNIKI so povezanost s prijateljicami in fantom (I4 P2 R4).

	nikoli zadosti. (PREVISOKA PRIČAKOVANJA STARŠEV: I6 P2 R1, I7 P2 R1, I8 P2 R1) Mama je nanjo prelagala svojo nemoč pri vzgoji. Pri mlajši sestri ima več besede kot mama. Mama jo večkrat prosi, naj da sestri vzgojno. (VLOGA MAME MLAJŠI SESTRI: I10 P2 R1) Z bratom sta imela tekmovalen odnos, do njega je bila podrejena. (PODREJENA VLOGA: I12 P2 R1)	R2) Zavračanje, spodkopavanje otrokovega dojemanja realnosti. (I4 P2 R2) Postavljanje otroka v vlogo odraslega. (I2 P2 R2) Izkoriščanje otroka za zadovoljevanje svojih čustvenih potreb. (I3 P2 R2) Kričanje na otroka. (I5 P2 R2)	pripadanju, prilagaja lastno identiteto, da ustreza ljudem (I6 P2 R3) ODNOSE DO ŽENSKEGA SPOLA tako, da z njimi tekmuje, je ljubosumna. (I7 P2 R3), ODNOSE DO MOŠKEGA SPOLA tako, da je do njih podrejena, težko vzpostavi odnos, potrebuje veliko osebnega prostora (I8 P2 R3, I9 P2 R3), POSLOVNE ODNOSSE tako, da je podrejena, preveč spoštuje avtoriteto šefa (I10 P2 R3).	
P O G O V O R 3	Mama je bila ženska s slabo samopodobo, ki je navzven igrala vlogo močne ženske, kot takšna je vodila vzgojo. Stvari so morale biti po njeno, ni dopuščala, da bi svobodno izražal svoje želje in potrebe. Če jih je, je to kaznovala z odmikom odnosa, fizičnim nasiljem. Agresija se ni smela izražati, ni bilo prostega, spodbudnega otroškega okolja. V družini je obstajal le svet njegove mame, če si bil v njem, je bil v redu in se je podrejal njenim željam in potrebam, ali pa je bil kaznovan. (PODREJENA VLOGA: I2 P3 R2, I7 P3 R2, I8 P3 R2, I9 P3 R2) Bil je prvorojenec in nezaželen otrok, kar je bilo razlog, da sta starša pristala skupaj v trajni zvezi. Ima mlajšega brata, s katerim sta bila deležna popolnoma drugačne obravnave. Brat je bil deležen večje pozornosti, moral se je podrežati bratu in hkrati biti odgovoren za vse. Brat karkoli naredi, naredi pravilno, medtem ko njegova dejanja in uspehi niso dovolj dobri, bil je deležen kritike. (VLOGA GREŠNEGA KOZLA: I1 P3 R2, I3 P3 R2, I4 P3 R2, I5 P3 R2, I6 P3 R2, I13 P3 R2) Svojih staršev ni videl kot osebi, ki bi bili v partnerski zvezi, mama ga ni spustila v odnos med njo in otroki.	Vloge doživlja kot psihično nasilje, ker se je počutil, kot da so ga uporabili kot orodje, da se na njem olajša nekdo drug. Meni, da je bil zato njegov razvoj okrnjen, ni imel svobode, ki bi jo lahko imel. (I9 P3 R2) Uporabljanje tihih dni kot obliko kaznovanja. (I1 P3 R2) Zanikanje otrokovih psihičnih in fizičnih potreb. (I1 P3 R2, I3 P3 R2) Kritiziranje in negativno označevanje otrokove osebnosti. (I2 P3 R2, I7 P3 R2) Postavljanje nerealnih in previsokih pričakovanj. (I4 P3 R2) Izkoriščanje otroka za zadovoljevanje svojih čustvenih potreb. (I5 P3 R2, I8 P3 R2)	Vloge so vplivale na: ŽIVLJENJE tako, da je perfekcionistično naravnano, ima previsoka pričakovanja do sebe, ima občutke nezaželenosti, težave s prepoznavanjem lastnih potreb, ima občutke sramu ob napakah (I1 P3 R3, I2 P3 R3, I7 P3 R3, I9 P3 R3), PARTNERSKE ODNOSSE tako, da se odreka lastnim potrebam (I8 P3 R3), POSLOVNE ODNOSSE tako, da ima občutke krivde, tudi ko ni kriv (I4 P3 R3), NA IZOBRAŽEVANJE tako, da ima občutek manjvrednosti, ki ga skriva za popolnostjo, ima strah pred osramotitvijo (I5 P3	Dejavniki, ki so manjšali negativni vpliv vlog: OSEBNI VAROVALNI DEJAVNIKI so upornišvo v otroštvu in odraščanju, preskakovanje med uporništvom in prilagajanjem (I1 P3 R4, I7 P3 R4), OBGRAMBNI MEHANIZMI so introjektivna, zanikanje (I4 P3 R4, I5 P3 R4), DRUŽBENI VAROVALNI DEJAVNIKI so bivanje in prijateljstvo v dijaškem domu, zgledovanje po idolih (I2 P3 R4, I3 P3 R4, I6 P3 R4).

	Mama je imela zelo visoka pričakovanja na področju izobraževanja, pričakovala je, da bo zdravnik. Sam je bil v šoli priden, ker ji je želel ugajati. Iskal je njeno potrditev, ki je nikoli ni dobil, ker karkoli je naredil, ni bilo dovolj dobro. Bil je objekt, skozi katerega je zadovoljevala svoje neizpolnjene težnje, da mu bo uspelo v življenju in s tem posledično tudi njej. (PREVISOKA PRIČAKOVANJA MAME: I10 P3 R2 in VLOGA IDEALNEGA SEBE: I11 P3 R2) Kadar je bila mama v boju z očetom, ga je povabila na svojo stran in ga vmešala v njun odnos. (VLOGA ZAVEZNIKA: I12 P3 R2)	Spodkopavanje avtoritete drugega starša. (I6 P3 R2)	R3, I6 P3 R3), DRUŽINSKE ODNOSE tako, da ima občutek nepomembnosti, se počuti razvrednoten (I3 P3 R3).	
P O G O V O R 4	Oče nima avtoritete, starša sta šla večkrat skupaj in narazen, ko očeta ni bilo, je ona skrbela za to, da se je mama dobro počutila, nudila ji je psihično oporo. Mama jo je imela za prijateljico, govorila ji je svojih težavah. (VLOGA PARTNERJA MAMI: I4 P4 R1, I6 P4 R1, I9 P4 R1) Družina ima visoka pričakovanja do nje in njenega obnašanja, obnaša se po njihovih merilih in pričakovanjih. Kot otroka so jo primerjali s sovrstniki. Z njenimi uspehi se hvalijo zunanjemu svetu, visoka pričakovanja glede izobrazbe izhajajo iz njihovih kompleksov. Počuti se kot projekt družine, da vsi samo nalagajo nanjo, kaj mora narediti, kaj se zanjo spodobi itd., počuti se ujetu, ker tem pričakovanjem ni nikoli konca in jih tudi nikoli ne more izpolniti. (PREVISOKA PRIČAKOVANJA DRUŽINE: I2 P4 R1, I5 P4 R1, I7 P4 R1, I8 P4 R1, I11 P4 R1, I13 P4 R1, I14 P4 R1, I15 P4 R1, I16 P4 R1 in VLOGA IDEALNEGA SEBE: I17 P4 R1) Starša je nista izključevala iz prepira, po prepiru je oče odšel, mama pa ji je v joku razlagala, kaj je njen oče narobe naredil, ona je morala sprejeti, da oče ni v redu. (VLOGA ZAVEZNIKA: I12 P4 R1) Bila je edina poleg maminih prijateljic, ki je vedela, kaj se dogaja, stala ji je ob strani, bila v vlogi njene prijateljice. (VLOGA	Ko je bila majhna, prepiranje staršev in ločitve ni videla kot psihično nasilje, zdaj pa jo razume kot obliko psihičnega nasilja, ker verjame, da je to ena težjih stvari, ki jih lahko doživiš kot otrok. Težko ji je bilo gledati, kako sta se razvrednotila v prepirih, saj je imela oba rada. (I10 P4 R2) Postavljanje nerealnih in previsokih pričakovanj. (I2 P4 R2, I5 P4 R2, I8 P4 R2, I10 P4 R2) Postavljanje otroka v vlogo odraslega. (I1 P4 R2, I4 P4 R2, I6 P4 R2, I7 P4 R2) Izkoriščanje otroka za zadovoljevanje svojih čustvenih potreb. (I1 P4 R2, I4 P4 R2, I6 P4 R2, I7 P4 R2) Grdo govorjenje o drugem staršu, spodkopavanje avtoritete drugega starša. (I3 P4 R2, I9 P4 R2)	Vloge so vplivale na: ŽIVLJENJE, PARTNERSKE, PRIJATELJSKE in POSLOVNE ODNOSE tako, da se preveč naveže na ljudi, ne zna postavljati meja, žrtvuje sebe za dobro počutje drugih (I1 P4 R3), ŽIVLJENJE tako, da ima občutek, da ni dovolj dobra taka, kot je, prilagaja se človeku, da mu ustreza, ima občutek, da jo izkoriščajo (I3 P4 R3, I4 P4 R3), NA IZOBRAŽEVANJE tako, da je izbrala fakulteto zaradi želje pomoči sebi (I2 P4 R3).	Dejavniki, ki so manjšali negativni vpliv vlog: OBRAMBNI MEHANIZMI zanikanja (I3 P4 R4, I4 P4 R4), DRUŽBENI VAROVALNI DEJAVNIKI so terapija in dober odnos z vrstniki. (I1 P4 R4, I2 P4 R4).

	PARTNERJA MAMI in VLOGA ZAVEZNIKA: I1 P4 R1, I3 P4 R1, I10 P4 R1) Začela je zatirati svoja čustva doma in se obnašati tako, da ne bi zmotila mame, vse je delala v tej smeri, da bi se mama dobro počutila.			
P O G O V O R 5	Starša sta se ločila, mama je grdo govorila čez očeta, otroci so bili na mamini strani. Na očeta je takrat gledal kot na kriminalca. (VLOGA ZAVEZNIKA: I1 P5 R1, I4 P5 R1, I9 P5 R1) Po ločitvi je skrbel za dom, mlajšo sestro, imel finančno odgovornost, denar je dajal mami, skrbelo ga je, ali bodo prišli čez mesec. (VLOGA ODGOVORNEGA SINA: I2 P5 R1, I5 P5 R1, I6 P5 R1, I7 P5 R1, I8 P5 R1) Poleg šole, treningov in odgovornosti, ki jih je imel, sta tako oče kot mama pričakovala veliko pomoči od njega. (PREVISOKA PRIČAKOVANJA: I3 P5 R1) Pri 15 letih se je preselil v spodnjo etažo hiše, k očetu, ker mu je mama vzela ključe, ker ni zložil posode v pomivalni stroj. Zmotilo ga je, ker njen novi partner ni nič delal, mama pa je pričakovala, da on bo. Svoj odnos z očetom je opisal, da sta bila bolj kot sostanovalec kot pa oče in sin, oba sta pospravljala, kuhala, prala obleke, sam je skrbel za to, da je imel svoje stvari urejene.	Vlog ne doživlja kot psihično nasilje. Za vlogo, ki jo je imel pri mami, ne ve, ali je bila psihično nasilje ali ne, ker tega nikoli ni tako dojemal, ampak kot da mama ne zna biti starš. (I11 P5 R2) Postavljanje nerealnih in previsokih pričakovanj. (I2 P5 R2) Postavljanje otroka v vlogo odraslega. (I2 P5 R2, I4 P5 R2, I5 P5 R2, I8 P5 R2, I9 P5 R2, I10 P5 R2) Povzročanje občutka krivde. (I7 P5 R2) Grdo govorjenje o drugem staršu, spodkopavanje avtoritete drugega starša. (I1 P5 R2, I3 P5 R2, I6 P5 R2)	Vloge so vplivale na: ŽIVLJENJE tako, da je odgovoren in samostojen, ima občutek za sočloveka, je nezaupljiv do ljudi, stiske zadrži zase, izluščil je pozitivne stvari, ki so mu jih dale vloge od negativnih (I1 P5 R3, I3 P5 R3, I6 P5 R3, I9 P5 R3), NA IZOBRAŽEVANJE tako, da ni dal veliko poudarka šoli, ker je imel odgovornosti drugje (I2 P5 R3), ODNOSE DO ŽENSKEGA SPOLA tako, da je izgubil zaupanje (I4 P5 R3), PARTNERSKE ODNOSE tako, da svojih stisk ne zaupa partnerki (I5 P5 R3), POSLOVNE ODNOSE tako, da pozabi na svoje potrebe (I7 P5 R3), DRUŽINSKE ODNOSE tako, da nima stike z mamo in mlajšo sestro (I8 P5 R3).	Dejavniki, ki so manjšali negativni vpliv vlog: OSEBNI VAROVALNI DEJAVNIKI so umik vase, skrivanje občutkov pred zunanjim svetom, pozitivnost (I1 P5 R4, I2 P5 R4, I3 P5 R4), DRUŽBENI VAROVALNI DEJAVNIKI so občutek varnosti pri očetovi partnerki, družba, prijatelji, podpora partnerke (I4 P5 R4, I5 P5 R4, I6 P5 R4).